GÖTEBORGS
UNIVERSITET

Det här verket har digitaliserats i ett samarbete mellan Litteraturbanken och universitetsbiblioteken i Göteborg, Lund, Umeå och Uppsala.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den tolkade texten kan innehålla fel.
Därför bör du visuellt jämföra den tolkade texten med de scannade bilderna för att avgöra vad som är riktigt.
Om du anser dig ha upphovsrätt till detta material, ber vi dig vänligen kontakta Göteborgs universitetsbibliotek.

The digitisation of this work is a collaboration between The Literature Bank and the university libraries in Gothenburg, Lund, Umeå and Uppsala.
All printed text is OCR processed into machine readable text. This means that you can search the document and copy its text. Older documents with print in poor condition can be hard to process and may contain errors. Compare the interpreted text visually to the scanned image to determine what is correct.
If you believe you own the copyright to this work, please contact the Gothenburg University Library.

GÖTEBORGS
UNIVERSITET

LUNDS
UNIVERSITET

UPPSALA
UNIVERSITET

Universitetsbiblioteket

TRANEMÅLA
SAMLINGEN

SKÄNKT TILL
GÖTEBORGS
STADSBIBLIOTEK
AF
AUGUST RÖHSS

Slägtingar

och andra noveller

samt

två dramatiska utkast

af

Anna A.

STOCKHOLM
LARS HÖKERBERGS FÖRLAG

SLÄGTINGAR

OCH

ANDRA NOVELLER

SAMT

TVÅ DRAMATISKA UTKAST

AF

ANNA A.

[Anna Wärnberg]

STOCKHOLM.
LARS HÖKERBERGS FÖRLAG.

VISBY,
GOTLANDS ALLEHANDAS TRYCKERI,
1886.

INNEHÅLL

Slägtingar . . . . . Sid. 1.
Vivi . . . . . » 15.
Torkel spelman . . . . . » 35.
Troed Helgessons nya gård . . . . . » 50.
Kritade fönster . . . . . » 73.
Ängelens maning . . . . . » 96.
Per Svensson hemma och Per Svensson hinsidan oceanen . . . . . » 107.
En mastodont . . . . . » 116.
Lille Jeppe . . . . . » 124.
Med extratåg . . . . . » 139.
Tvänne sidor:
1. I morgon . . . . . » 145.
2. En kyss . . . . . » 151.
Violer . . . . . » 160.
»Mareld» . . . . . » 181.
Utan rullgardiner . . . . . » 203.

Slägtingar.

På sjelfva julafton? Ja, då får prostinnan allt betala dubbla skjutspengar, sade bonden, som skulle skjutsa, och så blinkade han betydelsefullt, liksom om han icke menat fullt allvar med det sista.

— Det får bli dervid, svarade gamla prostinnan, som talat vid honom om att få skjuts ut åt landet julafton, men raskt skall det gå, och jag måste hem igen fram på julmorgonen, ty jag har en inackordering qvar, så jul det är.

Det var märkvärdigt, hvad den gamla prostinnan räckte till för alla, både dem hon kände och icke kände, både höga och låga, både fattiga och rika, och det, fast hon var så fattig sjelf! Hon hade icke mera än klädningen, hon gick i, och så en till, och af svart ylle voro de båda — hon hade i tretti år varit svartklädd.

Ett rum och kök hade hon för egen räkning, men hittade hon på någon eländig stackare, som intet husrum hade, så tog hon in den i köket, och när man frågade, hvem det var, smålog hon betydelsefullt och sade: »en slägting; slägten är stor, den».

Ja, prostinnans stamträd skulle grenat ut sig under hela himlahvalfvet, om man försökt rita upp det. Hon var riktigt slägtkär.

Och när någon fattig sjuknade derinne i sta'n, och ingen annan bar sjuksoppa till den, kunde man nästan vara säker om att få sådan från gamla prostinnan; och när en farsot gick, så var hon »den modigaste karl i sta'n, näst doktorn», förstås; och när en rik blef så usel, att en fattig icke stod ut med att sköta honom för pengar, så kunde prostinnan sköta honom af blotta barmhertighet — men tyst som en ande gick hon, man hade aldrig ondt af henne; och en rik grefve och en fattig hamnbuse höll hon för menniskor begge två.

Sjelf lefde hon på en liten pension och på inackorderingar. Några tjenstemän i staden åto hos henne, och så hyrde hon ut ett rum åt en gammal pensionerad militär, som hon också höll med mat.

Julaftonen närmade sig. Gamla prostinnans major var bortbjuden den qvällen, lyckligt för henne, ty hon skulle ut och åka, som vi redan nämnt.

Hon hade aflägsna slägtingar ute på landsbygden, hvilka hon icke gästat på många år — de hade icke behöft henne, tänkte hon; men nu hade hon några dagar före jul läst en dödsannons i tidningarna. Stackars menniskor! Kanske skulle hon kunna vara till en smula glädje eller åtminstone gagn, om hon helsade på dem en stund

sjelfva julafton. Sådana qvällar kännes sorgen djupast, isynnerhet då den är ny.

Och så for hon.

Slädnät? Åh, kom aldrig i fråga, icke en fotsack en gång! Skjutsbonden medförde ett par gamla hästtäcken i stället för fäll; men lyckligtvis hade prostinnan en bra resfilt — den hade hon fått efter en gammal »slägting», som icke längre behöfde den.

En mjuk fäll af nyfallen snö låg öfver marken. Träden kring komministerbostället uppe i skogsbacken sågo ut som hvita koraller allesamman. Öfver dem började stjerna efter stjerna tindra fram, ty det frös på. Julnatten blef kall.

Det var också väl att stjernorna tändes deruppe i höjden, ty i hemmet på backen syntes icke ett enda ljus utåt vägen, så julafton det var. Alla fönstren brukade annars vara upplysta den qvällen.

Det var dit prostinnan skulle.

Det var sorg derinne, djup sorg, ny sorg, öfver hvilken julens heliga frid ännu icke på något stillande sätt sänkt sig. Med sorgen och saknaden efter den döde förenade sig bekymmer för de lefvande.

Der fans ingen enka, som grät eller sörjde derinne, nej, frun var död för halftannat år sedan, och hennes ogifta syster hade sedan dess vistats i huset för att vårda barnen och tillse deras sjuke fader. Ständigt sjuk hade han dock icke varit, pastorn, det hade blott kommit åt honom ryckvis, men dödligt kunde det blifva när som

helst, hade doktorn sagt honom, och derför hade han och svägerskan kommit öfverens om att gifta sig med hvarandra, så att systerns barn skulle få behålla åtminstone en *mor*.

Ja, söndagen före jul lyste det tredje gången för pastorn och hans svägerska; men tre dagar före julafton kom döden helt plötsligt och gjorde bröllopet om intet.

Han hade haft hjertfel, pastorn — stod det i läkarebetyget.

Det var ett fattigt hus, komministerhuset. Den »käre pastorn», som folket kallade honom, hade, liksom hans aflägsna slägting, gamla prostinnan, lefvat alldeles för mycket för slägten. Hans hand hade icke upphört att göra väl så länge han kunde röra den — hans minne skulle lefva i välsignelse, men nog blefve det konkurs efter honom.

I ett ögonblick af förtviflan hade hon, som skulle blifvit hans hustru, skrifvit ett bref till en mångmillionär i en stor stad, med ödmjuk anhållan om ett lån — det var konkurs, hon ville undvika. Som hon var alldeles obekant med den rike mannen, klippte hon ut ur tidningen sin svågers dödsannons och lade den såsom sanningsbevis i sitt bref. Något vanligt *tiggarbref* var det icke, men millionären var en vanlig menniska och dessutom vand vid att blifva öfverlupen. Hvad rörde en dödsannons honom, såvidt den icke tillkännagaf frånfället af någon, som tillhörde firman eller hade affärer med den! (den rike mannen var nemligen grosshandlare). Han räknade

icke slägt med kreti och pleti, han, som gamla prostinnan och salig pastorn. Just samma dag, »den stackars fattige presten» drog sin sista suck, förlofvade sig grosshandlarens dotter med arftagaren till ett gammalt aristokratiskt namn. Till de nyförlofvades ära firades en fest i grosshandlarens furstliga villa. Der strömmade eau de Cologne i kaskader, i konstgjorda grottor; der strålade hundradetals gaslågor bland häckar af lefvande växter, under det man i komministergården vid ett enda ljus höll på att tvätta liket . . .

Maria — så hette pastorns svägerska — fick snart i tidningarna se beskrifningen på festen, och den läste hon, »för kontrasten skull», ty hon hade ett tänkande sinne, och de slående motsatserna, den ojemna fördelningen i lifvet hade alltid anslagit henne. Beskrifningen på förlofningsfesten lade sig som en underbar svalka kring hennes hjerta, det var något af dödens likgiltighet och af grafvens kyla i den; men hon kände ingen bitterhet i sitt sinne, icke den ringaste, hon kände endast medömkan och så något liknande ånger.

Hon ångrade, att hon lagt sin älskade svågers namn bland tiggarbrefven på den i sjelfva verket fattige mångmillionärens skrifbord — hon kände, att hon, så fattig hon var, icke skulle velat byta lott med honom.

Och så undrade hon, om änglarne, de *goda* änglarne kunna skratta.

Men det kunna de nog icke, tänkte hon.

De skulle annars, tyckte hon, hellre skratta

åt de ojemna fördelningarna på jorden, än gråta åt dem. De, som hafva minst af denna jordens goda, gå genom lifvet såsom de rikaste, och de, som hafva allt, dö utan undantag som den uslaste tiggare — deri ligger den stora hemligheten. Det är helt och hållet det förhållande, hvari vi stå till »slägten», som gör oss rika eller fattiga.

Men öfver sådant hade Maria för tillfället icke tid att anställa betraktelser. Hon måste lefva för de allra närmaste slägtingarne — sin systers barn.

För sin egen del skulle hon icke haft något emot att dela lott med »honom, som låg derinne», i rummet innanför salen, hans kammare.

Men hon talade icke med barnen om *sin* sorg, de hade ju nog af sin egen. Hon ville hjelpa dem att hålla den helig, att fästa vid den hoppet om återseende och om evigt lif.

Yngsta barnet, en gosse på tre år, hade en gammal slägting bedt att få ha hos sig öfver julen; det skulle blifva så roligt för henne — skref hon, och på sjelfva julafton skulle hon komma och hemta honom, hon hade ingen annan tid.

Och nu var hon redan kommen.

Men inne i salen, i mörkret var Maria. Hon liksom led af åsynen af ljus. När hon härdat ut bland menniskor en stund, måste hon derin i salen igen och vara ensam med sorgen och tystnaden och kämpa med sig sjelf och bedja — om än utan ord.

Systerbarnen, ett par halfvuxna flickor, kommo då och då in i salen, de också. Det kunde icke

blifva ens tal om att fira någon jul det året, det vore de nog gamla för att förstå.

Far hade gått ifrån dem för att aldrig mer fira någon jul tillsammans med dem. Så förfärligt det var att tänka på, att han var borta, borta för all tid. Det hade skett så plötsligt och så nyss, att det ibland föreföll dem, som om det varit blott en stygg dröm, alltsammans, men det *var* ju sanning i alla fall: far var kall som is; de hade rört vid honom. Hans kära milda ögon hade slutit sig för evigt, de voro stela och hårda som kalla stenen. — Så besynnerlig döden ändå var! Hu! »Men det varder sådt ett naturligt lekamen och skall uppstå ett andeligt lekamen» — ja, det hade far talat med dem om ... och far var visst lycklig, hoppades de, ty han hade »vandrat med Gud», som der står om Enok. »Det är den vackraste lefnadsteckning, någon menniska kan få, den, som Enok fick», hade far sagt en gång, det mindes de så väl, och nu tyckte de, att man kunde säga detsamma om far... Det var »bara kroppen», som låg derinne i kammarn, han låg så lugn och stilla, som om han legat i grafven redan. Man hade höljt ett lakan öfver honom. Ack, att man icke kunde tagit ett täcke också! Det kändes i barnens hjertan precis som om far kunde frysa.

— -- — — — — — — — — -- — — — — —.

I kökskammaren åt gårdssidan lyste det, och derinne syntes någon tillstymmelse till att det var jul eller skulle blifva det. Der fans åtminstone ett stort bord med julmat.

Gamla prostinnan, den der aflägsna slägtingen från staden, den alltid svartklädda frun, med det djupt fårade ansigtet, som icke mer *för verlden* sqvallrade om hvarken glädje eller sorg eller bekymmer eller om något ur hjertats inre verld — hon gick der och ställde och styrde om att tjenstfolket skulle »få jul»; hon hade, med hela öfverlägsenheten hos en stark själ, tagit det bestyret från Maria, fast de så högst litet kände hvarandra personligen.

Gamla prostinnan, som sjelf haft landthushåll i många år, visste väl hur folket skulle hafva det. Det kan icke vara lika i alla hus, det visste hon också, och hon tyckte, att julkakorna voro nästan för stora i ett fattigt komministerhus . . . Men när de bakades anade ingen, hur det skulle vara julafton. Maria var således ursäktad.

Folket skall hafva sitt, tänkte gamla prostinnan. Den del »oskylda» taga i ens sorg är icke så stor, att den manar dem till något slags sjelfförsakelse. Här fins ingen tjenare, som är gammal i gården . . . Nå nå, här har varit en sjuklig husmoder, ett utvertes glädjelöst hem . . . Hon klappade hunden, som låg i vägen för henne. Han såg nästan förunderligt klokt på henne med sina stora bruna ögon, och så snart någon hördes komma eller minsta knäpp förnams, satte han upp hufvudet och lyssnade, alldeles som om han lyssnat efter någon viss.

Han kommer icke mer, han kommer *aldrig* mer, hviskade prostinnan och smekte honom. Hon såg, att *han* sörjde.

Efter en stund öppnades dörren till salen. Gamla prostinnan steg in med ljus.

Ack, moster! Tag icke ljus hitin, bad Maria, som vandrade fram och tillbaka i det kalla, mörka rummet. Ljuset gör allt ännu förfärligare.

Vi tycka så till en början, sade den gamla och ställde ljuset ifrån sig, utan att släcka det. Jag har varit med om mycket i denna verld — vi få vänja oss vid allt. Det står icke för ro skull, att vi skola taga korset på oss *hvar dag* och bära det efter honom, som bar det för vår skull. Vi få ju icke lof att *sjelfvilligt* kasta det ifrån oss, annars vore det nog det lättaste... Nu ville jag bara säga, för ser du, jag måste fara tillbaka i rappet, att jag har gjort det så trefligt jag kan för folket derinne, och åt flickorna har jag också dukat ett litet bord — jag hade några småsaker med mig från sta'n — och lillens kappsäck — han blef icke stor — ha flickorna redan hjelpt mig att packa, och gossen tycks icke ha något emot att följa med den gamla fremmande slägtingen. — God qväll med dig nu, mitt kära barn. Allt hafver sin tid . . . Ja, gråt du! Det lindrar. »Menniskan kan ingenting taga, utan det varder henne gifvet af himmelen», men det gifves, det gifves! . .

Det blef mörkt i salen igen. En stund derefter for prostinnan och tog lillen med sig för den närmaste tiden.

Maria fortfor att vandra i mörkret. Stundom stannade hon vid något af fönstren och såg ut på snön och på de stela, nakna träden. Mot

stjernorna vågade hon knappt se, det kom en så besynnerlig känsla öfver henne; det var som om de helsat, med hvarje blinkning, från honom, den trofaste vännen, som nyss tagits ifrån henne, och från hennes förut döda syster också och från fader och moder och många andra kära.

Herskade synd och död äfven i de tindrande verldarne deruppe eller . . . voro de boningar för endast syndfria, odödliga varelser? Huru ofta hade hon icke gjort sig den frågan. Skulle döden lösa den — om icke, skulle man bry sig om att grubbla på den sedan? . . .

Men så återkommo hennes tankar till jorden. Hon var allt mycket egen, den der aflägsna släktingen. Hon föreföll nästan barsk, men hjerta hade hon ändå . . .

Gamla prostinnan åkte med »lillen» i knä't och hans packning till fotapall . . De värmde, både gossen och packningen, tyckte hon. Hennes gamla ben värkte, men de skulle nog värkt ändå, »det gick väl öfver, när hon fick jord på dem», tänkte hon.

Det var flera graders köld. Det knarrade i snön. Stjernorna riktigt gnistrade deruppe öfver jorden, med alla sina hus och grafvar — *hus*, de också, fast man aldrig har julstök i dem.

För alla de jular hon sysslat och »stökat» för andra! Sjelf hade hon icke haft någon riktig jul, se'n sista året hennes man lefde; men hvem angick, hur hon hade eller icke hade, hvem brydde sig derom! Hade man någon glädje att dela med andra, ja, då kunde man ju göra det, men sin

sorg? Nej ... Hon hade ingen förtrogen på jorden, och derför kändes tanken på att lemna den så ljuf — men tjena ville hon, alltjemt tjena, efter den förmåga hon fått, till dess hon fick hvila sig hos honom, som hon aldrig glömt och hvars ljusa bild stod lefvande för hennes minne.

Så förfärligt länge det var, sedan de skildes! År efter år hade dragit fram öfver jorden, långsamt, men så fort ändå, under det hon dragit sig fram med bekymmer — stundom nästan med nöd. Tung hade vägen ofta känts, men det var att sträfva och ideligen sträfva, så länge krafterna räckte! I trettio år hade de varit skilda, *han* och hon, men hon hade ständigt lefvat liksom inför hans ögon — hvem vet, om icke evigheten är omkring oss, hade han sagt, när han lefde — och det tyckte hon var så ljuft att minnas.

— — — — — — — — — — — — — — — —

Så väl hon mindes deras förlofning, det var en julafton, det också. Hur ståtlig var han icke, och aldrig hade hon blickat in i så goda och trofasta ögon som hans. Då deras stråle berörde hennes själ, kände hon, att de voro beslägtade, han och hon, och att det var en i deras väsenden grundad slägtskap, som ingen tid skulle kunna förstöra.

Huru många hade icke afundats henne den förträfflige, ståtlige unge mannen!

De blefvo gifta, och deras äktenskap blef ett af de lyckligaste på jorden. Skuggades deras himmel någon gång, så voro molnen nästan all-

tid blott små silfverskyar af öfvergående beskaffenhet *Hon* växte så in i sin lycka, att hon knappt tänkte på, att den, mensklig taladt, en gång kunde taga slut, men så kom — — — —

— — — — — — — — — — — — — — — — —

Dock, allt det der hörde ju länge se'n till det förgångna!

Hvad betydde sorgsna minnen, hvad betydde många års fattigdom och försakelse och sträfvan *nu*, när allt snart var öfverståndet och skulle synas henne som en dröm alltsammans!

Hon hade ju så många slägtingar deruppe. Hvad de ibland drogo henne med förunderlig makt! O, ja! Så ofta hon blickade upp mot de tindrande stjernorna, mindes hon *hans* ögon; hon tyckte, att de liksom blickade ned emot henne från någon af de många boningarna i fadrens hus; hon hoppades att i någon af dem få återse de ögonen, men förklarade; och då, när man hunnit *så* långt, att man blifvit invånare i någon af de ljusa boningarna deruppe, hvad betydde då några jordens år! —

Tänk en gång, när hela »den stora slägten» blir samlad och lofsången från alla boningarna i fadrens hus brusar genom det oändliga, *det* blir något att höra, men icke för jordiska öron!

Och bäst som hon satt i dylika tankar, uttalade hon nästan högt orden:

»Och intet förbannadt skall vara mer.»

Den gamla prostinnan kunde nemligen icke tänka sig, att icke — det måtte dröja hur länge som helst — alla menniskoandar omsider skulle

komma i besittning af salighet, eftersom de äro skapade af Gud och för Gud, slägtingar till »Honom sjelf» allesamman. Ingen af dem skall kunna undskylla sig med, att *Han* icke tagit sig af honom — nej, blir man utan rum i fadrens boningar, så är nog felet ens eget, tänkte hon. Men hvar och en kunde, åtminstone under vistelsen på jorden, göra något för att slägten skulle få det bra, tänkte hon också — och nu hade hon fått äfven de der aflägsna slägtingarne i komministergården att tänka på. Hvad hon önskade att kunna bidraga till, att flickorna finge lära sig något, hvarigenom de sattes i stånd att försörja sig sjelfva! Och gossen? Ja, han kunde ju gerna stanna qvar hos henne öfver vintern, om Maria tilläte det. Någon nöd skulle icke gå på honom — och det låg något så ljuft i att ibland få blicka in i ett par oskuldsfulla och trohjertade barnaögon, i slägt med det bästa ens hjerta hade . . . .

Om hon, för att kunna hjelpa andra, skulle taga flere inackorderingar! Men hon hade det ju så tarfligt. Ingen »med pretentioner» ville inackordera sig hos henne! . . .

Hur annorlunda hade hon icke haft det förr i verlden!

Men nu var det ju »en hel evighet se'n dess». Hennes rosiga kinder hade förvandlats till ärriga runstenar, och dock mindes hon ännu så väl, hur det kändes, när han, den der julaftonen, då de förlofvade sig, stod vid hennes sida, slog armen om hennes lif och tryckte henne in till sig. Him-

len var stjernklar då som nu — men den der stora dragningen till slägten kändes icke alldeles på det viset. Nu var det som om otaliga hvita skaror deruppe, eller någonstädes i för jordiskt öga osynliga verldar, dragit och vinkat henne, och när hon tillslöt ögonen — hon kände sig så trött — mindes hon, som om det händt i går, hur det kändes, när *han* kysste hennes ögon förr i verlden . . . .

— Seså, nu äro vi i stan, och det har gått raskt nog, fast i kyrkan tända de redan till ottesången, sade skjutsbonden.

Vivi.

Luftig som en elfva kom hon springande fram mellan rosenbuskarne på den vackra gräsplanen framför herrgården. I handen höll hon en korg med fälda rosenblad, som hon plockat upp. Just som hon skulle gå upp för trappan, steg en ung, ståtlig herre, med distingeradt utseende in genom porten. De stannade midt för hvarandra.

O, så många rosor, utropade han, ty han blef verkligen öfverraskad af att se hela gårdsplanen öfvervuxen af rosor, hvita, gula och röda, de senare i alla skiftningar, från ljusaste till mörkaste rödt — men på samma gång berördes han angenämt af uttrycket i de stora, trofasta ögon, som ur det oskyldiga anletet blickade honom i möte.

Ja, *bara* rosor, svarade flickan, och så smålog hon och höll upp en hand full af bladen och lät dem så regna ned i korgen igen.

De ha så kort varaktighet, men vi gömma bladen, upplyste hon.

Hon såg upp emot honom. På ett finger bar hon en smal ring, med en röd sten i. Det var den enda yttre prydnad, hon hade.

Förlåt, jag hade så när glömt säga hvem jag är, sade han hastigt: kandidaten Mörk, som skall tjenstgöra som brukspläkare här i sommar.

Det förstod jag. Jag kände doktorn på mina bröders beskrifning. Jag är Vivi, lilla Vivi, som de kalla mig.

Hon visade mot slottstrappan. Var så god och stig upp! Jag skall genast underrätta om doktorns ankomst.

Och i detsamma var hon i ett nu förbi honom och uppe, när han hade flere trappsteg igen. Hon riktigt sväfvade, tyckte han. Det låg ingenting opassande hvarken i hennes öppenhet eller i hennes liflighet. De voro så naturliga, så mjukt och luftigt måste man röra sig på lycksalighetens öar, tänkte han och smålog. Vid den tiden hade han ännu icke upphört att ibland drömma om lycksalighetens öar, så medicine kandidat han var.

Han blef snart husvarm i Vivis föräldrahem, och i någon ädlare familj hade han aldrig kunnat komma. Oskrymtad gudsfruktan, sann bildning, enkelhet i lefnadssätt, finhet i umgänge voro »röda trådar», som gingo genom hela slägten

Den sommaren gick som en dröm. O, för alla de gånger doktor Helge Mörk sedan tänkte på den!

En dag, kort förrän han skulle fara, kom han hem från bruket, der han varit på sjukbesök. Vivi kom med sin blomsterkorg, alldeles som när han mötte henne första gången. Nu voro alla

buskarna utan rosor: det var de sista bladen hon plockat upp.

Förbi med allesamman, sade hon, och det är ändå, som om hvarje ros haft *sin* lilla själ. Vet doktorn hvad jag skall göra med dessa, de sista?

Nej, det kunde han icke gissa.

Hon lade sitt hufvud litet på sned: jag skall stoppa en liten kudde med dem — en sidenkudde — och se'n skola rosornas själar hviska till mig, när jag lutar hufvudet mot den. Skratta icke åt mig, doktor Mörk!

Åh, visst inte, fröken Vivi. Är det sådant fröken sjunger om, när fröken går ensam?

Hon blef i en hast allvarsam. Jag kan just icke säga, hvad jag sjunger om då; men jag tänker, att någon gång måste jag komma dit, der skönheten icke är flyktig och förgänglig. Jag skulle annars icke kunna älska de små rosensjälarna *så,* som jag gör. Men jag rent glömmer att fråga, hur det står till nere på bruket. Är det sant, att der går en smittosam sjukdom för närvarande?

Ja, det var tyvärr sant. Fröken Vivi, som annars var de sjukas goda ängel, blef nu förbjuden att gå till dem. Endast en gång till fick doktorn råka henne, ty sedan reste han. Hans förordnande var slut.

Han reste långt bort till en fremmande stad för att der fortsätta sina studier.

Men han var knappt ditkommen, förrän han fick bref från en af Vivis bröder. I det låg samma lilla ring, med den röda stenen — en

rubin -- som han hvarje dag sett henne bära. Hon hade önskat, att han skulle mottaga den som ett litet minne af henne, skref brodren.

— — — — — — — — — — — — — — — —

Och så gingo åren, många år. — Doktor Mörk gömde fröken Vivis ring bland en hel hop andra småsaker från barndoms- och ungdomsåren. Den var för liten åt honom, han skulle annars hafva burit den.

Grosshandlaren och illiterate rådmannen i residensstaden hade en enda dotter. Klementine var hon döpt till, men i dagligt tal kallades hon Klemy, hvilket var ganska betecknande för hennes lilla bortklemade person.

Naturen kunde väl icke sägas hafva slösat på henne sina gåfvor, men hon var dock långt ifrån vanlottad. Dessutom kan äfven en ful menniska blifva skön i verklig mening, om hon sjelf allvarligen vill det, och Klemy skulle kunnat blifva, om icke just en intagande varelse, så åtminstone en älskvärd; men hon hade aldrig brytt sig om att lägga tu strå i kors för den sakens skull, och felet var icke blott hennes eget.

Hennes föräldrar voro så fattiga sjelfva, att de icke kunnat dela med sig någonting åt henne — ja, d. v. s. de voro icke fattiga i verldslig mening, tvertom. Deras hus var väl icke bland de allra förmögnaste i staden; men det var det präktigaste, det dyraste och derför det mest omtalta. Der gåfvos middagar så fina, att man

knappt kunde upptäcka en enda svensk rätt, oaktadt värdinnan sjelf icke talade något annat språk än »svenskan». Der »lefdes» och »festades» dag ut och dag in, isynnerhet sedan Klemy blifvit stora damen och gjort sitt inträde i societeten. Hela huset hann då, strängt taget, icke med mer än att roa Klemy, och man kan väl knappt tänka sig ett större fattigdomsbevis.

Hon hade allt se'n spädaste åren fostrats i den föreställningen och med de anspråken, att en rik flicka ovilkorligen skulle roas, att lifvet icke hade något värde längre, än det ena nöjet jagade det andra. Ingen hade någonsin försökt rikta hennes uppmärksamhet på menniskans inre behof. Själens kraf på utveckling hade aldrig kommit att göra sig gällande. Hennes mor hade endast sin yttre fägring att tacka för, att hon blifvit gift med grosshandlaren-rådmannen. Stadens finare damer kallade henne en parveny, när hon icke hörde det, men »söta du», när de voro på hennes bjudningar. Esprit d'arrangement kunde då ingen förneka henne — det erkände de, och att hon hade så skefva begrepp om flickuppfostran, tillskrefvo de helt enkelt den omständigheten, att hennes egen var gjord i en modebutik . . .

Rådmannen sjelf, en däst herre med groft, slappt ansigte och en gles hårstripa på hvardera sidan om de guldbågade glasögonen, skulle tagit det för smicker, om någon sagt honom, att hans Klemy var den mest bortskämda flicka i staden. Han tyckte nästan, att det borde så vara. Det

var lika naturligt, som att »hans fru» hade den tjockaste guldkedjan.

Dessutom var han så godt som maktlös gentemot sin hustru och Klemy, liksom modren var maktlös gentemot dottren.

Bland annat, som Klemy lärt sig på teatern, dit hon fått gå med pappa och mamma allt se'n hon var barn, var konsten att svimma. Nekade man henne något, så gret hon, tills hon föll i svimning. Det var dock sällan, hon behöfde det låta gå derhän.

Då Klemy haft inalles tolf guvernanter, borde hon kanske varit fullärd; men hon kunde icke skrifva en ordentlig mening; hon visste icke, att hon sjelf var ett substantivum, sade hennes fars förste bokhållare, som sjelf yfdes öfver att hafva gått igenom fem klasser i elementarskolan.

Rådmannen var för sin enskilda del öfvertygad, ifall han hade någon öfvertygelse alls i den vägen, att en qvinna *med* grammatik eller utan betydde alldeles detsamma, bara hon hade pengar och kunde skicka sig i sällskapslifvet. Men det hade nu en gång blifvit på modet att skicka sina döttrar utrikes för att fullända deras uppfostran. Öfverstlöjtnantens begge döttrar hade varit i Paris. Klemy måste också dit — alldenstund rådmannen icke ville vara sämre än någon annan

Och så, när Klemy komme hem igen, skulle hon naturligtvis kunna »tala språket komplett», och om det då hände, som förut en gång händt, att »en utländsk prins» komme till staden (råd-

mannen var icke i stånd att erinra sig namnet på hans förstendöme), så skulle hon blifva presenterad för honom — alldeles som öfverstlöjtnantens döttrar.

Några af de tolf lärarinnor, Klemy haft, hade kunnat tala fransyska och de hade ålagt Klemy, att om hon under de s. k. skoltimmarne icke använde detta språk, skulle hon plikta vissa ören till de fattige för hvarje svenskt ord, hon sade.

På den förordningen vunno de fattige, och det var också det enda goda Klemy gjorde dem.

O, hvad Klemy ändå har för ett godt hjerta, sade hennes mor, när pliktsparbössan tömdes! Hon säger inte ett enda fransyskt ord, bara för hon unnar de stackars fattigstuggummorna sparbössan full.

Mellertid skickades hon till Paris. Vistelsen »derute» blef icke särdeles lång; hon »leddes så efter hemmet», det kära barnet, sade hennes mor; men verkliga förhållandet var, att man i pensionen icke brydde sig om hennes teatersvimningar, utan behandlade henne som en egensinnig, bortskämd och okunnig flicka.

När hon kom hem, hade hon »den rätta accenten», sade rådmannen, som ansåg sig förstå, hur den skulle låta. Nu kunde det komma hur många prinsar som helst!

Men det kom inga.

Sommaren efter Klemys vistelse i Paris ansågs hon klen till helsan. Rådmanskan med dot-

ter reste till en af de »modernaste» badorterna vid Vestkusten.

Der befunno sig sju unga grefvar, tio baroner, en hel massa simpla adelsmän och dessutom åtskilliga ofrälse ungherrar.

Klemy blef väl icke själen i badsällskapet — någon sådan fans egentligen icke; man nöjde sig med mindre — men hon blef en af de mest bemärkta modedockorna. Hon var ingen stjerna, icke ens af andra eller tredje ordningen, men hon hade ett ledigt sätt, hon var en ganska väl formad liten »verldskropp», och det dröjde icke länge, förrän hon kringsvärmades af drabanter, bleka som månen och utbrunna, som han.

Alla gjorde de affär af Klemy, men alla skrattade de, när hon vände ryggen till, åt »den lilla koketta rådmansdottren och — hennes narraktiga mor».

De gjorde sig på annat håll underrättade om, huru pass stor rådmannens förmögenhet kunde vara . . . Den stod icke i normalt förhållande till den »magnificence», hvarmed familjen uppträdde, sades det.

Ibland kom rådmannen och helsade på för ett par dagar. Då gjorde Klemy små fina bjudningar för sina herrbekanta — för att surprenera pappa.

Hvarje gång rådmanskan och Klemy lemnade en badort, fingo de minst ett enspännarlass buketter. — Ungherrarne stodo i långa rader på stranden och viftade. En och annan af dem gömde som souvenir af Klemy — en kotiljongsdeko-

ration eller en pressad blomma, som kanske kom med i kappsäcken, när de reste hem, kanske icke.

Så gick sommar efter sommar. Klemy var snart gamla flickan, sade man.

Det var kungens namnsdag och fördenskull bal i staden.

Samhället ansåg sig böra visa sitt patriotiska tänkesätt genom att göra krumsprång, tömma bålar och sjunga folksången.

Bland de icke dansande herrarne befann sig af en händelse en e. o. professor från en af Sveriges högskolor. Han var nära fyrtio år, hade ett ganska anslående yttre, och då Klemy första gången hörde hans namn, for det som en glimt genom hennes hufvud, att hon bestämdt förut *sett* det på titelbladet till — någon skolbok.

Att en professor kunde se så »stilig» ut! Klemy måste ovilkorligen betrakta honom, der hon stod »i högen» bredvid sin kavaljer och hemtade andan, som hon hållit på att mista i danshvirflarna. Ja, riktigt ståtlig var han. — Hon och hennes »förare» skulle nu ut igen och snurra omkring några hvarf; men hennes far var ju en af stadens koryféer, naturligtvis kunde professorn icke underlåta att presentera sig för honom, och sedan . . . .

Hon hade gissat rätt.

Professor Mörk, min dotter, sade rådmannen, då Klemy kom från dansen — och så var bekantskapen inledd.

Rådmannen och hans fru voro så ytterst artiga och förekommande, att professorn ansåg sig böra uppskjuta sin afresa en dag för att kunna antaga deras middagsbjudning. Hvad dottren angick, tyckte han, som mången annan, att hon föreföll ganska näpen. Visserligen hörde hennes ansigte till de s. k. intetsägande — ingen utpräglad intelligens, ingenting, som stämplade henne till en personlighet, fans deri — men hon hade en skär hy — han hade ingen aning om på hvad sätt hon fick den — och ett vackert leende, och om än ögonen icke kunde ge en blixt ifrån sig, hade de dock en ganska vacker glans, isynnerhet när han tänkte på, att hans skulder ännu voro obetalta och att det icke var tänkbart, att han på länge skulle kunna gälda dem, om han icke gjorde ett rikt parti — och så ett hem, ett eget hem, ja huru ofta hade han icke drömt sig ett sådant, och likväl — — — — — — — — — — — —

— — — — — — — — — — — — — — — —

Det låg ett drag af dysterhet öfver professorns vackra panna under middagen hos rådmannens, fastän rätterna voro fina och sällskapet »valdt».

Var det skulderna, som tryckte honom, eller hade han kanske redan börjat ångra, att han uppskjutit sin afresa för middagsbjudningens skull?

Men Klemy var ytterst lifvad.

En månad derefter voro professor Mörk och hon förlofvade. De hade råkats tre gånger.

Hon hade ofta drömt om att få bära ett ärfdt, klingande namn, detsamma hvilket, för resten. Nu fick hon ett »förvärfdt» — på sätt och vis — det skulle en förståndig flicka ansett ärofullare, men derpå tänkte icke Klemy. Hon tänkte bara på, att mannen var ståtlig, att hon genom giftermålet med honom fick en ganska ansedd samhällsställning, att han var många år äldre än hon och »hade ingenting sjelf» — och så var han ju till ytterlighet förälskad i henne, trodde hon ... Han skulle således icke sätta sig emot, att hon följde sina gamla vanor, att hon lefde för att roa sig. Så »gudomligt» roligt det skulle bli, när hon väl var professorska! Ville han icke taga del i hennes nöjen, nå, så fick han draga sig tillbaka till *sina* rum; men hon skulle nog få makt med honom — hade hon icke fått allt hvad hon ville hos pappa och mamma; skulle väl *han* då kunna neka henne något...

Professorn satt vid sin lampa, femtio mil från sin trolofvade, och drömde, han också, men likväl icke egentligen om sitt blifvande hem.

Det var en hel hop minnen, som trängde sig på honom. Bland annat mindes han en ung flicka, död för flere år tillbaka. Hon och Klemy liknade icke hvarandra mer än natt och dag, och fastän Klemy var ljuslagd, var det dock icke hon, som var dagen i hans minne.

Professorn suckade, när han tog den omständigheten i närmare betraktande. Han kände sig missbelåten med sig sjelf och sökte intala sig, att han var verkligen kär i Klemy, ty att gifta

sig med en varelse, som man icke älskade, ansåg han i sjelfva verket föraktligt — och hvad var det annat, än denna *inre* hederskänsla, som gjort att han ända till fyrtiotalet gått ogift?

Nej, han var kär i Klemy, och hon var onekligen ganska intagande, med sin raka vext, sitt lilla näpna flickansigte och . . . sina hundra tusen . . .

Det stack till i honom vid den sista tanken, och det der flickansigtet, som var så olikt Klemys, såg på honom med en frågande blick, lika ren och ljus och varm som för många, många år sedan, då han såg det för sista gången.

Så lefvande det minnet nu stod för honom, och det var visst icke första gången!

Huru ofta hade icke det ansigtet, isynnerhet förr i verlden, så ofta en frestelse trängde sig på honom, liksom skyddande eller åtminstone varnande trängt sig emellan!

Det skulle otvifvelaktigt varit bättre med professorn, om han alltid aktat på de varningarna; han skulle då icke haft alldeles så stora skulder som han nu hade; han skulle då icke behöft »gifta sig rikt» för att »blifva skuldfri och få lefva för sin vetenskap».

Men liksom han nu sökte intala sig, att han var kär i Klemy, så hade han, på den tiden han gjorde så stora skulder, sökt öfvertyga sig sjelf att det var rent af pjåsk och enfald att låta sitt handlingssätt påverkas af något så abstrakt som — minnet af en liten intagande flicka, död

för längese'n — och som helt säkert talat i feberyrsel.

Men han kunde icke göra sig qvitt detta minne — och dock hade han icke varit hvarken förälskad *i* eller förlofvad *med* föremålet för detsamma.

Han såg liksom en arkipelag af rosor — och så ett par outsägligt ljufva, själfulla ögon.

Men framför allt mindes han sista gången, han såg henne, det var samma dag, han reste. Hon hade sjuknat just då — men hon ville så gerna taga afsked af honom, och så gick han in till henne, med föräldrarnes tillåtelse, och ingen mer än han och hon voro i rummet.

— Sätt sig här hos mig, doktor Mörk, bad hon. Ser doktorn nu: *uppe* på herrgården och *nere* vid bruket, det gör *honom* alldeles detsamma.

Han satte sig hos henne.

— Hvilken, frågade han.

— Skulle ni icke veta *hvilken*, doktor?

— Fröken Vivi har stora krafter att stå emot med . . . han visste knappt hvad han skulle säga . . . Den raska, hurtiga fröken Vivi, som hade så mycket att lefva för, så mycket att gifva och så mycket att taga emot, hon *fick* icke gå bort så tidigt.

— Det kan ju hända, att jag går igenom . . . och då blir jag glad för det, men annars borde jag ju vara gladare. Ty hvad är väl all jordens glädje och härlighet mot himmelens, och dit hoppas jag komma för min frälsares skull.

Han mindes, huru han då böjt sitt hufvud djupt vid de orden.

— Men nu vill jag tacka för det doktorn så ofta talat med mig — alldeles som om jag varit stor och gammal, fortsatte hon.. Vi hafva haft en så treflig sommar.

— Ja, det hafva vi... det har *jag* haft.

Det var nära att en tår ur hans öga fallit ned på den lilla feberheta hand, som lade sig på hans.

— Jag tycker, att jag liksom skulle vilja... men man drömmer ingenting *dernere*, o nej, man har så mycket bättre, så mycket bättre *deruppe*... man hör icke hvad rosenbladen hviska här, och det bryr man sig heller icke om; men, säg mig, tror doktorn icke att vi få tänka på dem vi lemna qvar på jorden, dem vi... hålla af?

Det trodde han — åtminstone sade han så. Han hade aldrig sysselsatt sig med den tanken.

— Om så är, fortfor Vivi, skall jag tänka på er, doktor Mörk, mången, mången gång... Jag skall be för er, liksom för mina föräldrar och syskon, och en gång...

— Tack fröken Vivi, tack lilla Vivi!

— En gång skall jag komma till er och vinka åt er och säga: kom nu, Helge, *doktor* bryr jag mig icke om att säga då... lofva mig nu en sak, ack, ja, var så snäll och lofva mig den: *glöm icke alldeles af att jag skall komma!*

Helge Mörk lofvade, och midt på rubinen i den lilla ring, Vivi bar, droppade en tår, när han tog afsked. Han kunde ej hjelpa det.

Några dagar derefter var han i Paris, der han erhöll bref från en af Vivis bröder, med underrättelse om, att hon var död. »Den krya, lifliga flickan, bortryckt efter endast få dagars sjukdom, hvem skulle hafva trott det» — stod der.

Det var nu allt detta professorn genomgick i sitt minne, der han satt ensam vid sin lampa och såg på sin blanka förlofningsring . . . Han var ännu så ovan vid att bära den . . . . Den kändes som ett alldeles fremmande föremål, tyckte han . . . Hvar månne han hade den der lilla ringen med rubinen i, som han aldrig burit? . . . Förkommen var den väl icke, fast han icke sett till den på många år . . . . Klemy var allt en ganska söt flicka — och så *älskade hon honom* ju . . . Hemmet borde kunna blifva ganska angenämt. Ungkarlslifvet skulle allt blifvit outhärdligt i längden . . .

Men hur han tänkte, såg han ändå en hel arkipelag af rosor och så ett par outsägligt ljufva ögon . . . Ack, om de bara varit *Klemys!*

Det var femton år efter professorns giftermål med Klemy.

Det var »kungabal» alldeles som den der qvällen, då professorn första gången såg henne; han satt vid sitt arbetsbord i sin våning — i lärdomsstaden.

Lampan lyste klart i det stora rummet med bokhyllor från tak till golf. Utanför låg ett mjukt täcke af nyfallen snö öfver tak och gator.

Professorn hörde icke steg, men frasandet af siden. Hans dörr öppnades, och från den långa raden af elegant möblerade rum insväfvade en modernt och dyrbart klädd qvinna, med en solfjäder i handen. Det var Klemy.

— Att du ännu icke börjat kläda dig, utropade hon.

Han såg upp, som om han vaknat ur en dröm.

— Jag har verkligen glömt af hela tillställningen, upplyste han och såg på sin klocka.

— Hur tycker du, jag tar mig ut i den här nya kostymen, frågade hon och vände sig rundtomkring, som en moddocka innanför ett bodfönster.

— Jaså, den är ny? Ah ja, den är ju charmant. När kom den?

— När den kom, så du kan fråga! Jag sade dig ju, att jag *måste* hafva den — och jag skref samma dag till Paris.

— Hm. Jaså. Det kan jag icke minnas; men det gör detsamma, bara du tycker om den . . .

— Att komma upp två år å rad i samma klädning, skulle väl icke gått an för *din* hustru, tänkte jag.

— För *min* hustru hade det nog gått an, alla veta ju, att våra tillgångar icke äro på långt när sådana, som vi tänkte att de voro, när vi gifte oss . . .

— Det vill säga, att du har missräknat dig på *min* förmögenhet?

— Hvem har sagt något sådant! Men du skall bara vara snäll och icke skylla på mig hvarje gång du . . . behöfver en ny drägt, min söta vän.

— Alltid skall du vara förarglig! Liksom jag icke skulle kunna skaffa mig en balklädning, utan att behöfva tigga den af dig. Så länge pappa lefver . . . . och mamma . . . .

— Sluta der Klemy, är du snäll. Jag betalar gerna dina sidentyger, så länge jag kan, det vet du nog.

Klemy snyftade och hade så när gråtit, men hon erinrade sig i detsamma, att det skulle vanställa både ögon och kinder och således föranledt henne att delvis retouchera sin toilette . . .

— Jag undrar, när du behagar vara färdig; vagnen är hitställd kl. 8, och nu är hon half, sade hon.

Professorn sträckte på sig. Vet du, min vän, jag har rakt ingen lust att gå på balen i qväll. Jag kan saklöst vara borta; der fins ju andra, som kunna . . . . representera min fakultet.

— Jag undrar, hvad som roar dig numera.

Han skrattade till — ja, inte vet jag —

— Inte jag heller!

— Kanske jag om en stund går ut och tager mig en promenad, sedan läser jag en stund, och frampå natten, när du som bäst svänger om i dansens hvirflar, sofver jag.

— Nå, gerna för mig, ifall du får trefligare på det viset. Man kan tidsnog bli gammal och få sitta der.

— Ja, det har du rätt i, hvad er angår; för oss, som kunna sysselsätta själen, är det deremot en vinst, om vi få »sitta der».

— »Själen», eftersade hon och vände sig rundt-

omkring framför spegeln, fast den icke var så särdeles stor. Jaså d. v. s. jag skall fara ensam på balen; nå, à la bonheur! . .

— Du vet, att jag gerna gör dig till viljes, men jag kan icke hjelpa, att jag i qväll känner mig indisponerad . . . Jag tycker nästan, att jag fryser.

— Nå, lägg dig då, så blir du varm! För min del kan jag icke klaga, och varmare får jag.

Hon fläktade på sitt sminkade anlete med solfjädern, kastade sitt långa släp öfver armen och gjorde ytterligare några rörelser framför spegeln, gnolande på en valsmelodi.

Professorn satt tyst och såg framför sig.

Omsider kysste hon honom på pannan till godnatt. Han önskade henne »mycket nöje», och hon önskade, att han måtte sofva godt — och så skildes de.

Hon tog sig verkligen ganska bra ut *ännu,* tyckte han, då han vände på hufvudet och blickade efter henne. Det var bara ett, som fattades henne . . . Hade det funnits någon tillstymmelse till sådant någon gång och hade det qväfts genom oförnuftig behandling? . . Det hade han, trots efterforskningar, aldrig kunnat riktigt utröna. Allt var ju — *yta blott.*

Snart hörde han vagnen rulla bort och försjönk, såsom han stundom brukade göra, i tankar.

Han tog en öfverblick af sitt lif sådant det *var* och sådant det kunnat vara. Han frös icke blott kroppsligen, nej, han tyckte, såsom han tyckt otaliga gånger förut under de femton åren,

att hans äktenskap allt ifrån början varit ett hjertlidande eller en förkylning — han visste icke riktigt hvilket.

Af en tillfällighet kom han att draga ut en skrifbordslåda, som han icke sett i på många år; der låg bland andra gamla föremål en liten ask. Vid det han upptog den, föll den i sär och ett besynnerligt leende for dervid öfver professorns ansigte, liksom om han plötsligt fått se en ungdomsvän, hvilken han visserligen icke glömt, men som han dock, af vissa skäl, helst undvikit att möta. Ett litet föremål föll ur asken, och ringen med rubinen strålade klart emot honom.

— — — — — — — — — — — — — — —

— Hvarför väntade jag icke, tills jag fann någon, som liknade *henne,* tänkte han vid sig sjelf. Hade jag lydt varningarna från höjden, hade jag icke slitit de band, som förenade mig med det eviga — — det skulle då icke gått så —

Det var som om rynkorna jemnat sig på hans panna. Det dystra uttryck, som vanligen låg öfver hans drag, förmildrades. Han böjde hufvudet ned emot bordet, så nära, att hans läppar kunnat vidröra ringen.

— Gud, misskunda dig öfver mig, syndare, hviskade han.

Ett själfullt, förklaradt ansigte föresväfvade honom. »Kom nu, Helge», sade en röst, som han kände väl igen.

— Nej, men att du sitter här ännu, och lampan, som är alldeles utan olja, utropade professorskan, då hon »belåten med sin afton», åter inträdde i mannens rum.

Som han hvarken svarade eller rörde på sig, gick hon bort och tog i honom...

Så kall han var... Det gick en rysning genom hela hennes varelse, bara hon kom vid honom med det yttersta af sitt finger...

Och så djupt, så fasansfullt djupt han sof! Icke ens doktorn, som ögonblickligen efterskickades, kunde väcka honom.

Torkel spelman.

Han var af tatarblod, Torkel spelman, sade folket.

Hans farfars far hade kommit långt ifrån med silfverknapp på stafven och ett skrin fullt af stora silfverpengar, köpt ett stycke utmark på allmänningen, bygt och slagit sig ned der.

Men det var efter sin far, som Torkel mottog stället. Då var det redan upparbetadt till ett litet bra hemman: snygg gård, med stenfot. I löfdungen vid bäcken låg den, och om sommarqvällarne sjöngo näktergalarne der rundtomkring.

Svart var Torkel, svart som en tatare, fast hans mor var en ljuslagd qvinna, ty tatarslägten, som var förmögen, hade gift sig in i åboslägter i trakten; men bra såg han ut, det kunde ingen neka. På den tid, han var ung i verlden, var han bygdens »grannaste karl», tyckte många. Det tyckte också Hanna, den vackra ljuslagda bonddottren, som blef gift med honom.

Torkel hade ett mycket häftigt och oroligt sinne. Hanna kunde aldrig förstå, hur det kom sig, att hon blef så glad vid honom, ty till att börja med, när hon sett honom blott några gånger, var hon riktigt rädd för honom.

Men det är kanske på det viset, kärleken börjar ibland.

När hon väl hade börjat tycka om honom, tyckte hon, som hvarje gift qvinna bör tycka, att ingen man i verlden var bättre än hennes — hade han bara icke haft så häftigt humör och så den der oron, som gjorde, att han ibland ovilkorligen skulle ut, från hemmet — in till staden eller ut åt bygden.

Men när det sinnet kom på honom, var Hanna så qvick med att sticka fiolen i händerna på honom, för spela, det kunde han, och när han kom riktigt i tagen, var det som om oron lagt sig, och då blef Torkel hemma.

Men det var dock icke alltid, Hanna lyckades.

Om sommarqvällarne hände det någon gång, att Torkel tog sin fiol, satte sig uppe på backen i dungen och spelade så att folk, som gick förbi nere på landsvägen, började dansa efter det — fast dansmusik var det ändå inte han spelade. Det var ingen, som blef riktigt klok på hvad det var.

Ibland klang det som fåglalåt en härlig vårmorgon i skogen, när kör efter kör faller in från krona till krona; ibland lät det, som när stormen eller hafvet brusar; ibland var det klagan och ibland var det fröjd.

Han spelade som det kom för honom, ty ingen hade lärt honom, utom naturen sjelf, d. v. s. tonerna liksom lågo i det svarta tatarblodet.

Kanske var det derför som Torkels ögon strå-

lade så grant. Toner och ljus äro slägt med hvarandra.

Hanna tyckte mest om »spelet» för det, att det roade Torkel och liksom lade band på honom, fast nog tyckte hon också, att likare spelman kunde man icke gerna få höra.

Hon var en mycket fromsint qvinna. Hon förde icke så mycket guds ord på tungan, men kristendomen hade trängt till hennes hjerta och satte prägeln på hela hennes lif och vandel, som den bör göra. Hon gick till guds hus och hon läste hemma också; men Torkel gjorde just ingendera delen. Okristen ville han dock icke anses vara.

När Hanna sjöng en psalm, kunde han stundom sitta tyst och höra på; det var något i det der sjungandet, som tilltalade honom, fast det talade han aldrig om. När hon läste tyst för sig sjelf, satt han stundom vid hennes sida; det kom en besynnerlig frid öfver honom. Tänk, om — det ändå skulle ega någon verklig grund allt det der, som Hanna trodde på!

Hon bad honom icke gå med till kyrkan. Hon bad honom icke läsa eller sjunga med heller.

Hon hade fått för sig, att han nog skulle komma en dag, han med, bara han finge tid på sig.

De voro ju så olika, han och hon. Hon hade läst, att mannen skall genom qvinnans tysta umgängelse, utan ord, blifva vunnen för Gud — och det trodde hon på.

Men det drog allt om, tyckte hon ibland,

isynnerhet sedan Torkel började komma allt senare och senare hem från de ställen, han färdades till. Han hade en sådan passion för att byta hästar med de andra hemmansegarne i trakten, och han gjorde icke alltid goda byten, och när han då kom hem var han ångerköpt — men drack det gjorde han inte, för han hade lofvat Hanna att »aldrig smaka sådant» och visste, att en hederlig karl står vid sitt ord.

Och så växte lilla Else till, och när svarte Torkel kom in, och det ljuslockiga lilla barnet klängde sig upp i hans knä och sade: far spela, Else tycka det roligt, och Hanna samtidigt tog ned fiolen från väggen och räckte honom — då tyckte han ibland, att han gerna kunde gå med till kyrkan en söndag, ja, till och med sjunga en psalm tillsammans med Hanna, nästa gång hon tog upp en; men han kom aldrig längre än till föresatsen.

Så stodo sakerna, när svarte Torkel en dag fick bud från baronen på herregården, att han skulle komma dit och taga sin fiol med sig. Det var en midsommarqväll.

Ty Torkel var i hela bygden känd för sitt spel, fast han aldrig spelat i andra hem än sitt eget — men hvem hade icke hört honom från skogsbacken en eller annan gång! — Och några midsommaraftnar hade han också gått ut och spelat för folket, som samlats att kläda majstången med löf och blommor, utanför den by, till hvilken äfven Torkels gård hörde.

Till herrgården hade kommit en riktigt lärd

spelman, en sådan der, som reser verlden omkring och spelar, och som folk klappar i händerna åt och stampar för och kastar blommor och lagerkransar till, en sådan, som menniskor trampa ihjäl hvarandra för att få höra, bara hans namn en gång kommit i ropet.

En sådan hade kommit till herrgården med sin unga fru, som också var en storspelerska — så stor, att kungen i Italien och kejsaren i Kina gifvit henne hvar sitt diamantarmband.

Konstnärsparet hade hört talas om naturspelmannen och önskade höra honom.

Och han spelade för de der store — baronen och hans familj voro också med — han var icke blyg af sig, Torkel, sådant låg icke i tatarblodet. Storspelarens fru hade så märkvärdigt strålande ögon, tyckte han, och de voro nästan lika svarta som hans, det var det besynnerliga. Hennes hals och armar voro omvirade med perlkedjor — som om hon varit fången i dem; men de voro kungliga skänker, och hennes man hade många stjernor och andra grannlåter på fracken, de voro kungliga de med.

När de store hört en stund på naturspelarens musik, nickade de nästan samtidigt åt honom och sade: tack, min gode man!

Den stores fru lade för ett ögonblick sin fina hand på Torkels arm, såg på honom, som om hon varit en kejsarinna öfver ett sagorike och sade:

Det der hade varit något att göra någonting af — —

Och så gick hon efter de öfriga, in i herre

gårdssalarne. Torkel stod ett ögonblick och såg efter hennes rasslande släp — det skimrade så grant, men rasslet lät, som när en orm rör sig bland vissnade blad. Just som hon lyfte på sammetsdraperiet mellan dörrarna för att försvinna bakom detsamma, vände hon på hufvudet och nickade ännu en gång åt Torkel spelman.

Derefter gick han, han också, men en annan väg.

Från den stunden blef det icke bra med Torkel. En dugtig arbetare hade han alltid varit, och det höll han i med att vara, men han arbetade icke på samma sätt som förr. Ryckvis tog han i öfver förmåga, dessemellan gjorde han ingenting, låg i skogsbacken, med ansigtet mot händerna, hörde prasslet af ett släp, kunde icke slippa ifrån minnet af ett par ögon, lika svarta som hans.

Ibland när han tänkte på dem, kom han också ihåg, att en uggla en mörk vinterqväll flugit rakt på ljuset, som lyste genom hans fönster. Hon kom aldrig in, men hon krossade rutan och skar sönder sig på den — det syntes både på glaset och på snön.

Torkel visste icke, hvarför han sammanställde dessa båda minnen.

Den svartögda qvinnans ord: det der hade varit något att göra någonting af, ljödo ständigt i hans öron — och plågade honom.

Han *var* således ingenting, han, till hvars toner dock hela bygden hade lyssnat, och han skulle aldrig blifva något — det var för sent

att börja nu. Hans rykte skulle aldrig nå utom hans födelsebygd. — Förr hade han aldrig tänkt på dylika saker; han hade icke känt hvarken fåfänga eller ärelystnad eller mammons begär eller förtrollningen af djupsvarta ögon.

Han hade tagit intryck endast af milda blå — det hade alltid känts så ljuft, så lugnande. Ja, i Hannas ögon var något liksom af Guds frid, af sång och bön.

Men i den andras? Ja, der var eld och lågor i dem — det förstod han. För honom vore de dock icke, vare sig elden eller lågorna; men han kände sig dragen af dem, de sade honom, att han hade kunnat vara storspelare, han också, resa verlden omkring och vinna ära och guld — och . . . kärlek af *henne*.

Torkels hemman hade blifvit honom för litet, och hans stora, ljusa och rymliga stuga för trång, men när lilla Else kom och sade: far spela, det så roligt, och Hanna räckte honom fiolen och såg på honom lika trofast, som när de stodo vid altaret en gång och lofvade älska hvarandra i nöd och lust, då förbannade Torkel i sitt sinne den stund, han gick till herrgården för att låta sig höra af storspelaren.

En midsommarqväll kom Torkel från arbetet ute. Han kom tyst. Hanna, som satt i stugan och spann ull, hörde honom icke; men han hörde att hon sjöng så vackert och derför stannade han en stund midt i dörren, som stod vidöppen.

Hanna sjöng:

Och sommardagar komma och sommardagar gå,
År efter år vår jord ånyo blommar,
Och hvarje gång jag ser det, mitt hjerta tänker på,
Att menskolifvet eger blott *en* sommar.

Men blir blott vännen trogen, som hjertat valt en gång,
Då kunna länge sommarns dagar vara.
Men bränner honom torfvan, käns hemmets verld för trång,
Då ville jag med höstens svalor fara.

Hon vände hufvudet åt dörren, ty hon hörde steg.

— Jaså, det var du, Torkel.

Torkel hängde upp sin hatt och satte sig på soffan. Genom den öppna dörren strömmade vågor af doft från nyslaget hö i ängen, nedanför backen.

— Du sjöng så grant, sade han.

— Jag visste icke att någon hörde mig. Else är ute och plockar blommor till en midsommarqvast.

— Den visan har jag inte hört förr.

— Det är så mycket, som kommer för en, när man sitter ensam. Jag skall nu icke spinna längre i dag, bara jag får slut på det der lilla jag har i sållet. Jag skall stryka litet grand — hvar sin »oppblöt» till Else och mig, för jag har lofvat tösen att hon skall få gå med till kyrkan i morgon för första gången. Det blir så roligt för henne att se'n hvar midsommardag, så länge hon lefver, komma ihåg, att första gången hon var i kyrkan var en midsommardag. Seså!

Hon slutade spinningen — ullen i sållet var uppspunnen — steg upp, bar spinnrock och ullsåll ut i »herbergshuset» och kom genast in igen.

— Ja, det kan du ha rätt i, yttrade Torkel till svar på hennes tal om kyrkogången.

— Jag tror vi få en vacker midsommardag i morgon, fortfor Hanna och såg ut genom fönstret vid soffan, på hvilken Torkel satt. En så välsignadt grann qväll, du Torkel! Har du sett, att alla de hvita liljorna i hagen äro utslagna? Skall du inte spela litet för oss i qväll ute i dungen, Torkel?

Torkel suckade. Jag lofvade Lars i Granhult att jag skulle köra dit ett slag i qväll och så prof kör jag med detsamma den nya följan, som jag köpte häromsistens. Jag tror, jag gaf för mycket för henne.

Hanna blef tyst en stund.

— Jag kommer hem igen fram på natten, åtminstone fram på morgonen, upplyste mannen — en midsommarnatt är det ju som om det ingen natt vore; folk går ju knappt och lägger sig.

— Vet du hvad jag tänker på, Torkel, frågade Hanna.

— Nej, du ser så allvarsam ut. Du ville väl helst, att jag skulle stanna hemma, och hade jag bara icke lofvat, så... men Lars väntar mig.

— Jag tänker på, att i qväll är det två år se'n du var framme på herrgården och lät den der storspelaren och hans granna fru, du har ju sjelf sagt, att hon såg ut som en drottning —

höra ditt spel. Det hade varit bättre, om du aldrig gått dit, Torkel.

Torkel skrattade. Ja, det var farligt folk, sade han, det har jag känt många gånger se'n. Jag kunde ha varit något, jag också, jag kunde ha varit — som de.

Hanna satte sig bredvid honom. Men vet du då, om sådana menniskor äro så lyckliga? Alla de der grannlåterna, som kejsare och kungar låta hänga på folk, hjelpa litet eller intet till den sanna friden, tänker jag. »Vara gudelig och låta sig nöja är vinning nog» — men jag tror icke du varit nöjd eller glad en enda dag, se'n du såg det der storspelareföljet, Torkel? Och hvem vet om du ändå icke . . .

— Hvad menar du? Torkel steg upp och tog ned sin hatt.

— Jag menar, att du kanske har det bättre än sådana der kringflackare, Torkel. En grann gård, sådan bördig jord . . . Åh, tänk bara på hur välsignad äringen ser ut att bli i år, och har du sett, huru linlandet står och rör sig i vinden som ett siden så glänsande fint! Åh, jag tycker, vet du Torkel, att ingen kan ha det bättre än vi . . .

Hon smålog, men hennes ansigte skälfde, och hon vågade icke blinka — ty då hade säkert tårar droppat från hennes vackra blå ögon . . .

— Men, hvad tänker jag på, som inte lagar i ordning till strykningen, fortfor hon och steg upp.

— Hör du, Hanna, sade Torkel och satte sig igen och slog med sin knutna hand mot sitt knä,

under det han talade. Jag skall försöka vara hemma i god tid, så går jag med till kyrkan, jag också, i morgon.

— Nej, säger du det! Åh, så roligt det skall bli, att vi få komma dit på samma gång allihop. Ser du Torkel...

Hon satte sig igen.

— Hvad var det då? Han slog ned sina svarta ögon.

— Ser du, Torkel, fortfor hon, jag har alltid tänkt, att den dagen skulle komma — jag säger inte mer.

— Jo, säg du mer. Jag förstår inte riktigt, hvad du menar.

— Om ett hus varder söndradt mot sig sjelft, kan det icke bestå, står der. Der mannen drager åt ett håll och qvinnan åt ett annat, nej, jag säger inte mer nu, Torkel, för det gläder mig så innerligt att du följer med Else och mig till kyrkan i morgon — och nu skall jag skynda mig att stryka »oppblötarne».

— — — — — — — — — — — — — — —

Torkel iklädde sig helgdagskläder, och så for han. Else, som såg affärden, sprang åt genstigen efter vagnen, viftade med blomsterqvasten och ropade: far, Else följa med! Far, Else följa med!

Fadren såg sig tillbaka och svarade högt:

— Jag kommer igen i morgon och följer med mor och dig till kyrkan!

Och så försvann han med sin lackerade, lätta vagn och sin nyköpta »följa».

Torkel hade rätt. Det var icke många, som lade sig midsommarnatten.

Majstänger kläddes, folklif lefdes, toner, mer eller mindre skrällande, ljödo nästan från hvarje »lag» i bygden — och midsommareldar brunno.

Torkel hade, mot vanan, tagit sin fiol med sig till Granhult, ty Lars tyckte om »spel» och hade bedt Torkel en stund fägna honom med sitt.

Emellan gillesmål och spel — ty det var gille hos Lars — var man ibland ute och tittade på eldarne. Granhult låg lågt; man såg många eldar der nerifrån, och upp emot skogstrakten till syntes en eld, större än alla de öfriga — men det var långt dit och hvarken Torkel eller Lars eller någon annan kunde säga, *hvar* det möjligen kunde vara, som den stora elden brann, ty det fans så många gårdar deruppe i skogstrakten. Frampå morgonen midsommardagen reste Torkel hem, likväl icke tidigt nog för att komma i kyrkan den dagen.

Då han kom till byn, dit hans gård hörde, såg han flere personer stå vid vägkanten samtalande. De sågo så besynnerligt på honom, tyckte han.

Hvad kunde de mena? Något var det, det såg han på dem, men det angick honom inte, han visste intet med sig. Åhå, der hade han det! De hade sett honom fara åstad med den ystra följan; nu kom han tillbaka med ett annat kreatur, men så hade han också fått stor mellangift — dock, hvad rörde det dem, hur han bytte och handlade! Han var karl för sig, som han alltid

varit. Nu skulle han raska på, så kanske han ändå komme till kyrkan, innan messan blef slut, hoppades han.

När han kom till sista gården i byn — åt det håll *han* skulle — såg han en hel folksamling utanför, oaktadt gudstjensten pågick i kyrkan.

Hvad alla menniskor sågo besynnerliga ut! Var det för det, de hade vakat midsommarnatten?

I gården bodde en slägting till Hanna, och han kom ut emot honom, vinkade med handen och bad honom hålla.

— Tack, jag skall hem, sade Torkel. Jag lofvade Hanna i går, att jag skulle gå med till kyrkan i dag, men jag är för sent ute.

— Ja, det är du, afbröt slägtingen. Det är bäst att du blir här... Torkel.

— Nej, inte nu! Bed mig inte! Jag skall hem.

Flere af Torkels bekanta samlades nu omkring vagnen.

Torkel såg på menniskorna, de på honom.

— Du sade ett sant ord, började slägtingen åter. Du är för sent ute, Torkel. Kom nu och gack in med mig!

— Hvad tror du Hanna skall säga om det?

— Hon säger ingenting.

— Nej, nej, ljöd det nästan samfäldt, hon säger ingenting.

Man fattade hans häst i betslet på ömse sidor. Många menniskor voro der, och flere kommo till.

— Stackars man, stackars karl, hviskades det — men högt talades det nästan icke, och

Torkel visste knappt på hvad sätt han kom in i slägtingens stuga.

— Nej, inte dit! Inte derin, Torkel! . . .

Det var för en kammardörr, han varnades.

— I ha'n väl sett många midsommareldar, I, dernere i Granhult i natt, du Torkel!

Ja, det medgaf han — men hvad ville man honom då, och hvarför sågo alla menniskor ut, som om han gjort en olycka?

Det blef tyst en stund.

— Du har ingen gård mer, Torkel, sade en gammal man.

Torkel stirrade på honom förvånad, steg upp, satte sig igen.

— Hvad saden I, har jag ingen gård?

— Nej, nej, upprepade flere röster, ingen gård.

— Han har gått upp bland midsommareldarne, fortfor slägtingen. Du hade rätt, Torkel, du var för sent ute. Din gård ligger i aska.

Flere menniskor kommo in i stugan. Snyftningar och gråt nådde Torkels öron. Han steg åter upp, gjorde en åtbörd mot kammardörren, men satte sig åter. Han hade blifvit alldeles hvit i ansigtet.

— Men Hanna och Else, frågade han och gjorde åter ett försök att närma sig dörren.

— Icke dit, icke dit, ropade flere röster på en gång, och karlar och qvinnor ställde sig med ryggen mot dörren för att hindra honom från att gå in i kammarn.

I detsamma syntes midt i stugan en hög, vördnadsbjudande prestman, med ljust, sorgset

ansigte, ur hvars ädla drag barmhertigheten och kärleken talade. Han kom så tyst och oförmärkt, just som gudstjensten var slut i kyrkan. Alla lemnade plats för honom. Han gick rakt fram till Torkel, lade sina händer på hans axlar, såg på honom och sade:

— Ja, min käre vän! Din hustru och din lilla dotter äro i kyrkan, begge två — icke i vår lilla bykyrka, utan i den *stora* kyrkan, der folk af alla slägter och tungomål samlas till evig gudstjenst i en evig midsommarfägring. Der vänta de dig. Lef så, att du en gång får möta dem der!

I tre dagar och tre nätter uppehöll Torkel spelman sig bland ruinerna af sin rykande gård. Sista natten — den var stilla och ljum och doftfyld som en ljuf midsommarnatt — tog han sin fiol, gick upp i löfdungen, der han så ofta legat med ansigtet mot händerna och drömt om svarta ögon. Gång på gång slog han fiolen mot en trädstam, till dess det icke mer var något helt af henne; det gaf eko i skogen genom natten.

— Seså, sade Torkel spelman, och så knäppte han ihop sina händer och lyfte blicken mot den dunkla sommarnattshimlen, der blott en och annan stor stjerna blinkade emot honom.

— Jag gick aldrig *med* henne till kyrkan, du store Gud — men med ditt bistånd skall nu ingenting hindra mig att *komma efter*.

Troed Helgessons nya gård.

Första kapitlet.

En rask och hurtig gosse var han, kanske litet förflugen, men detta hade till största delen sin grund i hans lifliga lynne. Att vara stilla var för honom det svåraste af allt; men han var det dock, då så fordrades, och lät icke säga sig en sak två gånger utan att efterkomma den, ty han hade en stark hederskänsla.

Nu stod han på backen i den glesa skogsdungen utanför byn. Det var en lördagseftermiddag, och han hade således skollof. Han satte en hand i hvardera sidan, drog ett djupt andetag och spände ut bröstmusklerna, under det hans blickar spejande förlorade sig borta i fjärran, der himlen gick ner till jorden.

Många gånger hade han stått så der och nästan alltid i samma tankar. Detta var i synnerhet fallet om hösten, när storkarna foro. Han tyckte om de foglarna; en sådan bodde på hans faders ladugårdstak. Det var en glädje för pilten, när han kom, men en sorg när han for; när hela den glänsande skaran — de voro alltid många i följe — försvann vid den blå randen och man

i detsamma såg upp till det tomma boet, nedanför hvilket de gula lönnarna och de svarta kastanjerna susade, då var det så lagom fröjdesamt, tyckte Troed. Så hette pilten.

Nu var det dock sommar. Storken var länge sedan kommen, fastän hans bo var tomt för tillfället; ty han var ute i mossen och såg sig om efter lifsuppehälle. Sådant får han skaffa sig sjelf, så drömmande han än ser ut.

— Mer än hundra gånger har jag undrat, hur det ser ut, der borta vid den blå randen, sade Troed, då, bäst han stod och blickade bort åt fjärran, en flicka vid hans egna år kom springande upp till honom på backen, der han stod.

— Just detsamma har jag, svarade hon.

— Jag ville fara så högt som himmelen räcker, jag ville se, hvart storkarna taga vägen och huru det ser ut, der de lefva om vintern. Jag har lust att ge mig i väg mot den blå randen, der himlen går ned.

— Då följer jagmed, ett springande.

— Bara vänta, medan jag går hem efter en smörgås. Jag skall vara här igen i blinken!

— Men vi gå inte landsvägen, han gör så många krokar.

— Landsvägen, nej! Han går för det mesta åt ett annat håll än dit han pekar. Vi fara storkvägen och tranornas väg. När de fara, så riktigt rycker det i vingsenorna på mig...

— Hvar sitta de?

— Det vet jag inte, jag bara känner, att de sitta någonstans.

Troed flög med utbredda armar mot hemmet — han hade blott ett stenkast dit — och snart var han tillbaka med en dubbelviken smörgås i fickan.

— Se så! sade han. Hur var det der stod i boken hos skolmästarns?

»Från verldens ena till dess andra ända
Han flyger på en morgonstund» —

men hvem var *han*?

— Det var väl örnen kanske. Jag har inte läst den boken.

— Nej, det var inte örnen. Hur var det se'n der stod?

I drömmen ser han himlastegen
Och räknar änglarne derpå.»

— Då var det... Jakob.

— Nej, det var inte han heller... men nu börja vi. Framåt!

Och det bar af.

Hand i hand foro de genom den blommande dalen; det var, som egde de vingar. Blommorna ruskade till och foglarna skrämdes upp i stora flockar, der de ilade förbi. Hela naturen doftade sommar rundtomkring dem. Från dalen kommo de till en mosse; äfven der funnos blommor, och lärkan slog under de hvita, snabbseglande skyarna; men svårt var det att komma öfver — man måste vada och sjönk ofta ned mellan tufvorna. På andra sidan mossen kom man till en klar brusande bäck; der tvådde man fötterna och lät dem torka på sandbrädden i solskenet. Der för-

tärde Troed sin smörgås; han bjöd Lisbet en del af den, men hon ville intet hafva, sade hon; hon repade sig en hand full blommor och sög honungen ur dem. — Färden gick vidare.

Det började bära uppför. Nejden blef bergig. Man sprang icke längre. Svetten lackade från barnens pannor.

— Aldrig trodde jag, att det var så långt dit, sade gossen, seende sig tillbaka. Vi se nu hvarken vår gård eller ert hus, skolhuset, längre.

— Men der borta i »svackan» ligger ändå hela byn; och nu ha vi ju inte så långt igen ... Har en börjat, så skall en hålla i, säger alltid far. Släpp mig, för jag tror, att jag går fortare ensam! sade Lisbet och skyndade ett stycke förut.

Och de gingo och gingo, och uppför, beständigt uppför bar det. Troed hade blifvit tyst. Han höll synbarligen på att tappa modet.

»I drömmen ser han himlastegen
Och räknar änglarne derpå»,

gnolade han vid sig sjelf, liksom försjunken i tankar.

Omsider stodo våra vandrare högst uppe på åsen, der de tyckt himlen gå ned till jorden; men ack, hinsidan vallen var en djup däld, och bortom den syntes skogar och slätter, kullar och hedar, och sist utbredde sig hafvet i hela sin omätlighet. Bortom det »gick himlen ned», den blå randen hade flyttat sig, och just der hon nu syntes, var det som solen, likt en ofantlig glö-

dande messingskula, stupade ned i det flammande djupet.

— Så långt det är dit, utropade gossen, o, så långt! Det var vallen, som skymde!

— Men vackert är det, sade flickan. Aldrig kunde jag tro, att det var så härligt.

— Ja, grant är det. Den, som bara vore vid hafvet, så lånte vi oss en båt och fore öfver. Rodde vi med hvar sin åra, som far och jag på Lillsjön — så ginge det snart nog Jag undrar, hur det ser ut der borta på andra sidan, dit den blå randen har flyttat sig.

— Om vi skulle gå längre! Men det börjar skymma. Moster kan bli orolig. En annan lördag ge vi oss i väg igen, vill du som jag.

— Men hon flyttar och flyttar sig beständigt, det förstår jag nu.

Troed kastade sig trött ned på marken.

— Men en gång skall man väl ändå nå henne, för något slut skall väl jorden ha. Upp med dig nu, Troed, och var inte sådan der! — När inte jag är trött, så passar det sig väl inte att du är det.

— Hvem har sagt att jag är trött!

Troed rusade upp. Jag skall skena dig i förväg, skall du få se. Nu skall jag först riktigt se på grannlåten en gång till.

— Snart har hon fullt af rosor på grafven, rödare än mossrosorna der hemma.

— Det är hon allt värd, hon som lyst och värmt upp både jord och himmel. Godnatt, godnatt! Gossen svängde sin mössa i luften och

strök det svettiga håret från pannan. Nu är jag karl igen, sade han Jag blef bara förargad nyss. Följ mig, om du kan!

Och glömmande återvägens längd, ilade barnen tillbaka. Den skymmande qvällen bevingade deras steg.

Troed Helgesson var en af ortens rikaste rusthållarsöner. Af hederlig slägt var han, bra såg han ut och saknade hvarken hufvud eller hjerta.

Redan som barn hade han visat stor lust att gå läsvägen, det fick han inte; så ville han blifva sjöman, det fick han inte heller; han fick gå igenom ett landtbruksinstitut och blifva jordbrukare, och fastän han blef en duglig sådan, fortfor han dock att känna en besynnerlig längtan till den blå randen, som han aldrig uppnått, hvarken i barndomens eller ungdomens tider. Ju äldre han blef, desto längre flyttade den sig, tyckte han, och alltid var han litet vemodig, när storkarna foro. Då tyckte han det var en synnerlig förnöjelse att gå ensam långt ut i skogen och höra på, huru det susade i trädtopparna och se huru löfven föllo. Ja, litet konstig var Troed, det kunde inte nekas. Hans mor miste sin mor åtta månader före hans födelse, och det var alldeles som om äfven Troed fått del i den sorgen; den hade fallit så djupt, att den liksom gått in i hans väsende... Ja, sådant händer ibland, fastän ingen ser det med de lekamliga

ögonen. — Imellertid tyckte far, att Troed blef värre genom alla de böcker han lånte hos skolmästarens — det var inga romaner, nej, det var mest resebeskrifningar och vers — och på senaste tiden hade han också slagit sig på att läsa i bibeln oftare än vanligt. I allt detta kom han så väl öfverens med skolmästarens Lisbet, fastän hon sedan ett år tillbaka bodde långt ifrån Troed; hennes fader hade slutat skolan för alltid — han hvilade sig.

Nu var Troed bortåt sina tretio år. Föräldrarne, i synnerhet fadern, yrkade starkt på, att han skulle gifta sig. De hade tvänne hemman; Troed skulle öfvertaga det största. Gården, hvari han skulle bo, var redan under arbete, den lyfte sig högre för hvarje dag, borta i den löfbevuxna dalsänkningen nära föräldrahemmet. Snart hade den både väggar och tak, och Troed hade ännu icke friat.

Han var så vankelmodig, sade far. Mor mente, att det kanske icke är ens eget fel, om man är »född med en viss tungsinthet i humöret».

Det fans godt om förmögna hemmansdöttrar der i trakten, och hvad deras skapnad angick, så hade naturen ingen skuld, tyckte Troed; men i afseende på deras »menniska» var det mycket att anmärka. Man kunde aldrig tala med dem om annat än sådant, som rörde lifvets hvardagligheter — för något annat hade de icke sinne. På ståndspersonsdöttrar ur medelklassen led orten heller ingen brist, och som Troed var fullt ut både lika bildad och lika rik som någon af de friare,

hvarpå *de* kunde hoppas, är det troligt, att de icke skulle gifvit honom afslag, derest han anmält sig; men Troed tyckte, att om bonddöttrarna använde för liten tid på hyfsningen af sin yttre menniska, så använde ståndspersonsdöttrarna dertill så mycken tid de hade, hvadan det således icke blef någon öfrig, hvarken för timlig eller andlig förkofran. Afräknade man sjelfva det yttre umgängessättet, så kunde, hvad hjertats och förståndets bildning beträffar, förvaltarens Pamela och nämdemannens Malina komma på ett ut, sade Troed: råa voro de begge. Föräldrarne ville dock, att han skulle bestämma sig för Malina, eftersom hon var den rikaste.

— Om hon ändå en enda gång blickat längtande mot samma rand som jag! tänkte Troed, men han sade det icke.

Troed hade en annan flicka i sina tankar, och Lisbet hette hon. Hur mången höst hade de icke farit storkarnes och tranornas väg tillsammans! Skulle Troed välja någon qvinna till sällskap på vandringen genom lifvet, så ville hans hjerta visst icke välja någon annan än henne: hon förstod honom bättre än någon annan, hon förstod, att han aldrig var konstig »bara af nyck», utan att orsaken låg djupare. Hon bemödade sig att öfvervinna hans dysterhet på den enda, säkra vägen, d. v. s. genom att bearbeta hans själ till mottaglighet för ljuset och friden ofvanefter... Och så olik hon var »de andra»! Hon var städad, *när* helst man såg henne; hennes kastanjbruna hår var alltid ordentligt kam-

madt, men aldrig »tillstökadt», hennes tänkande blick, hennes värdiga personlighet stucko af som något öfverjordiskt mot de vanliga menniskobarnen, tyckte han — men ack, Lisbet var fattig! Far ville aldrig höra talas om henne. Hon var dessutom af skolmästarslägt, det rann intet rusthållarblod i hennes ådror. En rik odalman håller lika mycket på sina anor, som en furste på sina.

Ack, om Lisbet ändå haft »några tusen» åtminstone, suckade Troed, så *kanske* det skulle gått! . . . . *Han* tänkte mindre på härkomsten. — Han kunde icke frångå, att han älskade denna jordens håfvor, äfven han, ibland åtminstone — det berodde på i hvad sinnesstämning han var, ty ibland brydde han sig visst inte om dem; men när han stundom kom ned till nämdemannens, och det massiva bordsilfret, som var uppradadt på hyllor i gammaldagsskänken, slog honom i ögonen och de stora linnehögarne från det »tillfälligtvis» öppnade skåpet gjorde detsamma — då hände det, att han gjorde en ansträngning för att kunna sätta Malina på den plats, Lisbet i hans hjerta innehade, men han lyckades aldrig.

Lisbet bodde nu tvänne mil från byn hos samma gamla moster, som varit henne i mors ställe allt sedan barnaåren. Nära intill staden låg deras lilla hus, och derför reste Troed ofta till staden. Han hade ju då anledning att helsa på, efter hans väg »gick förbi». — Det var också så angenämt att komma i det stilla, tysta hemmet. De tvänne enda rummen voro, oaktadt sin tarflighet, finare än mången dyrbart möblerad

våning; blommor och frid, hjertlighet och förstånd fann han der alltid.

Aldrig hade han talat till Lisbet om kärlek. De förstodo hvarandra ändå, det visste han. Det hade ju varit orätt att säga ut sina tankar, då han visste, att far aldrig skulle lemna sitt samtycke till giftermålet — och faderns vilja ville han icke trotsa; den gamle skolmästaren, Lisbets fader, hade icke förgäfves hos honom inskärpt fjerde budet.

Men tiden gick, och snart stod Troeds gård färdig till det yttre. Från sin granitgrund blickade den med en viss odal-sjelfständighet ned öfver de längre ned i dälden belägna målade trähusen. Fönstren hade tre rutor i höjden och skiffertaket glänste som poleradt ebenholz.

— Vi ha bygt en riktig herregård åt dig, Troed, sade fader Helge; han har blifvit alldeles för stor och ståtlig.

— Det har jag tyckt länge, far, svarade Troed, men det är också ingen som vet, huru länge jag blir egare till den. Kanske komma vi öfverens om att sälja den eller att . . . . byta bort den, för han är verkligen för stor åt mig.

— Det är stor slägt, både på din sida och på Malinas, sade fadern, och om I viljen se alla släktingarne på en gång, är det godt att hafva utrymme.

Men Troed gick ut åt ängarna den dagen; han gick och gick, och när han tittade sig tillbaka mot sin nya gård, tyckte han sig se samma ansigte i hvartenda fönster. Det var rundlagdt

och rödlett, hade smal panna och blå beskedliga ögon. Det hvitgula håret var flätadt i ett par tofviga flätor och bundet kring hufvudet med tillhjelp af ett par ullgarnsändar. Synen var visst icke afskräckande: den företedde både ungdom och helsa; men för hvarje gång Troed såg sig tillbaka, påskyndade han sina steg, ty bilden var Malinas.

Snart var han långt från bygd; så långt hans blickar nådde, rundt omkring honom, syntes ingen menniska till. Han lyfte gång på gång armarne i höjden och uttalade något som liknade en bön, ett rop om hjelp. Ja, det såg mörkt ut inom honom. Hela hans ungdom hade liksom sprungit förbi honom, tyckte han. Den hade varit liksom ett oupphörligt jägtande, och likväl — hvad hade han nu i behållning från alla de åren?... Under de tvänne sista hade det varit en ständig kamp och strid inom honom. Ibland tyckte han sig få ljus för ögonblicket; då jublade han, men ögonblicket derefter var det lika fridlöst.... Ute i naturens ödslighet gaf han fritt lopp åt sina tankar. Det var så tröstande att veta, det ingen hörde honom, utom Gud.

Snart stod han på vallen, hvarifrån han och Lisbet en gång betraktat solnedgången. Skådespelet i fjärran var detsamma då som nu. Anblicken af naturen omkring honom var också densamma. Träden der nere i dälden tycktes icke hafva förändrat sig det minsta, och blommorna icke heller. Troed satte sig på sluttningen, för

att en stund hvila ut i skuggan af en lind, som högt öfver almarna sträckte sin lummiga krona.

Då vi betrakta naturen blott och bart såsom dödlige, blifver hon jemförelsevis oförgänglig, och vårt sjelfviska hjerta liksom afundas henne det. Vi kunna icke utan beklämning tänka på, att hon kläder sig i blommor och grönt på vår döda mull, sorglöst, som om vi aldrig varit till, då vi älskat henne så högt och i hennes famn suckat ut vårt hjertas innersta lönligheter . . . . Något sådant var det, Troed kände, der han satt, med mössan i sitt knä och skuldran lutad mot trädet, och som han så satt, slöto sig hans ögonlock för några minuter. — Han drömde.

En snöhvit gestalt sänkte sig ur skyn ned på vallen och nalkades honom. Vid första anblicken tyckte han, att dragen något påminde om »lilla syster», hon som dog, då Troed ännu var liten; men då han betraktade dem närmare, syntes de mycket allvarligare. Gestalten hade en hvit vallmokrans i handen.

— Hvem är du? frågade Troed, ty gestalten såg på honom med en himmelsk blick, som ingaf honom förtroende.

— Du skall snart få veta, hvem jag är, blef svaret. Tag denna krans; han innehåller botemedel mot den oro, som plågat dig allt sedan du föddes, väl förståendes, om du eger frid med Gud!

Gestalten satte vid dessa ord vallmokransen på hans hufvud. En underbar svalka genomströmmade i detsamma hela hans varelse. Han

hade aldrig erfarit något ljufligare, och i samma ögonblick var han vid den blå randen, dit han hela sitt lif längtat.

I hänryckningen öfver den härlighet, som der mötte honom, vaknade han.

Det susade i linden öfver honom; blommorna hade slutit sina kalkar och böjt sig mot jorden. De sista solstrålarne förlorade sig i hafvets omätlighet.

Troed vandrade hemåt; det hade blifvit så stilla inom honom. Han förde gång efter annan handen till pannan, för att förvissa sig om — att han bara drömt; och så upprepade han orden: »väl förståendes, om du eger frid med Gud» . . . .

Andra kapitlet.

Några dagar derefter sade far till Troed, att derest han icke nu snart gjorde allvar af att fria till nämdemannens Malina, skulle han icke få en skilling. Far hade sjelf förvärfvat största delen af sin förmögenhet och egde således rätt att gifva den åt hvem han ville.

Och i half förtviflan red sonen samma eftermiddag till nämdemansgården. Malina satt i väfven i daglig-stugan och såg ut som om hela hennes verld icke sträckte sig längre än till väfbommen. Men när Troed kom in i gästkammaren, och husets välmåga som vanligt föll honom i ögonen, och Malinas föräldrar voro idel upp-

märksamhet och välvilja, då tänkte Troed, som han många gånger förut tänkt: Kanske är jag i det hela orättvis mot flickan bara för hennes personlighets skull; kanske har hon ett godt hjerta; kanske är det dumt att fästa sig vid ett par ullgarnsändar, när de öfverskylas af ett par tunnor guld... och han grep sig an och friade.

Malina inkallades och sade sig icke hafva något emot att blifva Troeds hustru, fastän han nog kunde fått en som var »finare» än hon. Och de unga tu räckte hvarandra handen, och så voro de förlofvade. Ringen skulle Troed skicka, så fort den blef färdig, sade han.

Hvad hade väl inträffat under den korta tid Troed varit inne till nämdemannens! Då han kom ut igen och steg till häst för att rida hem, hade hela naturen i hans ögon fått ett annat utseende. Sol, blommor och träd, allt talade om vemod, om förgängelse och död. Hade han förut sett Malinas ansigte i alla sina fönster, så såg han nu Lisbets derborta vid den blå randen. Hur olikt var det ej Malinas! De liknade icke hvarandra mer än kyrkängeln och den hvita gestalt, som räckte honom vallmokransen. I kyrktornet ringde det »Mariaklocka», ty det var en lördagsqväll. Troed red långsamt. Han längtade icke efter att komma hem.

— Nå? sade fader Helge en stund efter Troeds inträdande, ty Troed sjelf sade ingenting.

— Jo, nu har jag gjort det, men dyrt kommer det kanske att stå mig, svarade Troed. Fol-

ket är bra, jag värderar och högaktar dem, men längre kommer jag icke.

— Tycket kommer, det kommer, försäkrade fadern. På sådant kan i alla fall ingen lefva, men väl på pengarna.

Troed skakade på hufvudet och såg på modern.

— Du kommer in i en hederlig slägt, mitt barn, tröstade hon.

Och hösten var gången, och Troeds nya hus i ordning, både ut- och invändigt, och sjelf var han, sedan en månad tillbaka, dit inflyttad; men han trifdes icke riktigt hvarken der eller i föräldrahemmet längre; helst gick han ute på egorna hela dagen — och när han kom in till föräldrarne, var han sluten och fåordig. Hans gamla reslust hade vaknat, sade han. Som barn drömde han ofta om — kusten på andra sidan hafvet.

— Jag förstår inte, hvad du nu väntar efter, när gården är färdig, sade far. Det är bäst, att du tar ut lysning en af dagarne, annars blir det väl aldrig af.

— Jag tror aldrig jag står ut med det, menade Troed och skakade hufvudet på sitt vanliga vis.

— Du vill väl inte, att en rik mans dotter skall gå narr för dig?

— Jag vill hvarken narra rik eller fattig; jag tror, det skulle vara lika syndigt begge delarne, svarade Troed.

— Det brådskar ju inte, invände mor, som tyckte, att Troed magrat betänkligt den sista tiden. Nämdemannens ha inte »namnat» de sista servietterna än, sade hon. De skickades till skolmästarens Lisbet i går, det vet jag. Derhemma kan ingen göra det.

— Det är ju väl, att fattigt folk får arbete, anmärkte far.

Samma dag på qvällen, då far satt vid sin lampa och räknade ut, hur mycket han möjligen »till en början» skulle vilja gifva Troed, inträdde denne och lade lysningssedeln på bordet framför fadren. Presten hade för längesedan hört föräldrarnes medgifvande.

— Jaså, nå, det var då väl! Men hvad skall jag med den, frågade fadren, stött af det häftiga sätt, hvarpå sonen framlagt lysningssedeln.

— Jag trodde att det skulle roa far, och då gör det ju ingenting, om det... inte roar mig, upplyste Troed.

Men mor gaf Troed en medlande blick, som han förstod. Stackars mor! Alltid var det hon, som måste vidmakthålla jemnvigten

Men natten derpå, då far och mor och nämdemannens lågo i djupaste hvila, sadlade Troed sin häst och red — in till staden. Det var nu så längesedan han råkade Lisbet, han hade icke talat vid henne sedan han blef förlofvad. Se henne och tala med henne måste han ännu en gång: om söndag skulle det ju lysa.

Och fort red han den gången. Snön låg hvit öfver marken; han hörde icke annat än hästhof-

varnes slag mot skaren. Natten var mörk, men stjernklar, och norrskenet kastade sina gnistrande flammor öfver den liksom i dödssvepning liggande jorden.

Då gryningen belyste drifvorna i öster, satt han i mosters förmak hos Lisbet. Hon, som hade brådtom med att namna Malinas hemgift, hade då redan flera timmar varit uppe. Bredvid henne på sybordet stod en skär, nyutslagen hyacint, och en steglits qvittrade i löfverket innanför det med vinterns isblommor betäckta fönstret.

— Hvarför är du så sorgsen, Troed? frågade Lisbet, men såg honom icke rakt i ögat.

— Hvarför? Det vet du mer än väl. Mina föräldrar vilja ett, och jag vill ett annat. Du har väl hört, hur det står till?

— Det kanske blir bättre än du tror.

— Och det säger du? Tycker du då, att en varelse, sådan som hon, kan vara till glädje för mig?

— Hvem vet! Om du försöker först blifva till glädje för henne. Hon är väl mäktig af utbildning äfven hon.

— Hade jag bara aldrig lärt känna dig, Lisbet!...

— Kommer du ihåg, när vi voro små, Troed?

I Lisbets öga skimrade någonting, men hon gick genast bort och rörde i kakelugnselden, och när hon åter satte sig, var skimret förbi.

— Ja, det är just det jag gör, sade Troed.

— När vi sprungo åstad »markledes» för att se, hurudant det var vid den mörkblå randen?

— Vi trodde himlabågen hvila på vallen, men blefvo snart öfvertygade om misstaget. Åh ja, det var på det hela taget ändå en rolig tid, då ens verld var på en gång så trång och så obegränsad.

— Det är nu, som då: ju högre en kommer, desto större blifver utsigten, sade Lisbet.

— Mins du öfverenskommelsen?

— Hvilken?

— Vi skulle ju ro öfver i samma båt . . .

— Det var då, det . . . Nu få vi komma öfverens om att råkas vid samma fridsälla kust en gång, Troed.

— Men öfverfarten, öfverfarten! Hafva med sig en person, som hvarken bryr sig om våg eller himmel, utan som uteslutande tänker på båten och matsäcken.

— Det blir så mycket ljufligare, när en kommer fram . . . vid den blå randen, Troed; dessutom är väl ingen i unga åren så omöjlig, att man inte kan bibringa honom sinne för något annat än farkosten. Åh, Troed, man är i stånd till mer än man tror, bara man inte glömmer utsigten från vallen, du förstår . . . och den utsigten kan ju blifva hennes så väl som din . . .

Lisbet sysslade åter i elden.

Troed satt stum en stund. Han såg på de lågande kolen.

— Så oförnuftigt man kan handla ibland! fortsatte han. Somliga naturer här i verlden äro en sammansättning af bara ytterligheter.

Den ena stunden bländas jag af verldens guld; den andra önskar jag, det låge i hafsens djup.

— Det är mycket fråga, om inte det sista är dåraktigare, än det första. Verldens guld kan ju vara till stor välsignelse, om det rätteligen brukas. Jag tror icke, vi hafva lof att förakta det, lika litet som vi hafva lof att fästa vårt hjerta dervid, och det tror jag aldrig, att du har gjort, Troed.

Troed slog ned ögonen.

— Du är alltid så förståndig, du, och du har alltid trott mig så väl.

Han såg åter på de glimmande kolen.

— Och nu skall du lofva mig att också vara förståndig, Troed. »Tro Gud om godt, du har din lott utaf en faders händer», står det i psalmen.

— De få säga om mig, hvad de vilja. Jag kan inte, jag kan inte låta det komma *derhän*.

— Hvad menar du, Troed! Tänk på din mor, tänk på dina löften!

— Jaha, löften! Troed tycktes liksom vakna ur en dröm. Vet du hvad, Lisbet? Det är icke sagdt, att menniskors anslag alltid gå igenom. Det är ännu tre dagar till söndag ... Ibland är jag så viss om, att jag skall komma med heder ifrån det ... Jag har drömt så besynnerligt för en tid sedan.

— Det vill jag inte höra, Troed.

— Jag skall vänta med att tala om det, tills vi råkas härnäst.

— Men nog kan du vara viss om hjelp, så framt du vänder dig till den rätte hjelparen.

— Jag gör det, Lisbet; men i samma stund tycker jag det är förmätet att våga tro, det Han skall hjelpa en ur det trassel, hvari man mot bättre vetande insnärjt sig.

— Vet du någon annan, som kan hjelpa oss, så att vi äro tjenta med hjelpen?

— Nej, Lisbet, jag vet ingen annan.

Lisbet såg nästan strängt på Troed, då hon så frågade, men sedan han svarat, hvilade deras ögon en stund i hvarandra.

— Farväl med dig så länge, Lisbet! Det kan hända vi råkas snart nog. Farväl, moster!

— Tack för du tittade in, Troed! Gud välsigne dig, svarade Lisbet och följde honom till dörren.

Hästen gnäggade derute och skrapade i snön, så att den flög kring hofvarne.

Troed lade handen på låset, men kastade i detsamma en blick tillbaka på solskenet, på den nedbrunna elden, på möblerna, på blommorna, på alltsammans, liksom om han tagit afsked af det . . .

— Du får snart komma och helsa på mor, Lisbet, sade han, så får du se min nya gård . . . Så frisk och grann din myrten är! Gif mig en qvist! Tack! Och nu farväl!

Troed svängde sig upp på hästen; i vägkrökningen vände han sig om och nickade åt Lisbet, som stod i fönstret. Solen låg på; rimfrosten från granarne dammade ned öfver den bortilande, men Lisbet sänkte pannan mot fönsterbågen, och stora droppar föllo på den nyutslagna hyacinten.

Tredje kapitlet.

Det var ett par dagar före jul.

En tjock snöfäll betäckte marken. I skogsbrynet satt den bleka vintersolen och försilfrade de rimfrostbehängda träden kring Troeds nya gård. De sågo ut som julgranar allesamman, och orörliga stodo de, som korallskogen i hafsdjupet, ty det var så kallt, att sjelfva vinden lagt sig — af fruktan för den stränga vintren.

Troeds mor och Lisbet, som kommit att helsa på henne, gingo från Helges gård upp till Troeds. En släde körde sakta efter och höll utanför, medan de gingo in. Mor hade nyckeln till den nya bostaden.

De kommo in i salen. Så nytt och bastant allt såg ut! Der luktade polityr och oljemålning. Golfven voro glänsande hvita. Stolarna stodo i långa rader utefter väggarna och sågo ut som om de blifvit ditställda för att aldrig begagnas.

— Så kom jag ändå i hans hem, sade Lisbet och lade sig snyftande mot det stora bordet. Förlåt mig, mor, bad hon, jag hade föresatt mig att icke gråta; men jag kan icke genomdrifva den föresatsen — och så framtog hon en myrtenkrans och en tjock lock af sitt sköna, silkeslena hår. — Lägg detta till honom och... helsa så godt, sade hon. Vi voro ju barndomsvänner.

— Jaså, du vill inte se honom. Han är sig annars så lik, så du knapt kan tro det, och det der tungsinta i hans ansigte är alldeles, som det vore bortstruket, så att när jag ser, hur fridfull

han ser ut, och tänker på, hur orolig han varit nästan se'n han var barn i verlden, kan jag knapt gråta, hur sorgefull jag än är ... Nu har jag ingen, men han fick det nog godt, gossen ...

— Ja, mor; det hoppas jag också. Jag hoppas det så visst.

Mor öppnade en dörr på gläntet. Der skymtade hörnet af en svart kista.

— Nej, mor, tack! ... Jag vill minnas honom lefvande och icke död. Jag vill minnas honom, sådan jag sist såg honom, då han var inne hos oss och fick en qvist af min myrten.

— Att han skulle tagas bort ifrån alltsammans och sjukna just på första lysningsdagen! ... Jag skall säga dig något i tysthet, Lisbet: Jag tror aldrig, han skulle blifvit lycklig med Malina.

— Det var väl bäst, som skedde, skola vi tro .. Nu har jag varit i *hans* hem, i *mitt* kommer han icke mer; men när han tog afsked af mig sist, sade han: »Farväl så länge, kanske vi råkas snart nog», det vill jag tänka på. Och nu farväl, mor! Tack för all vänlighet! En liten blomma till hans graf törs jag väl komma med då och då?

— Tack, barn! Du skall visst alltid vara välkommen, vore bara den svåra morgondagen väl förbi! ... De få samlas i hans egen gård, för vår är alldeles för liten. Det blir första gången slägten kommer tillsammans der ...

Ännu en lång blick mot dörren, innanför hvilken kistan står, och så lemna de huset. Mor låser och stoppar på sig nyckeln. Lisbet nickar

ännu en gång åt henne och uppstiger i släden; bjellrorna klinga och rimfrosten dammar ned ifrån träden.

Mor står en stund och tittar på den nya, öde gården och på de hvita lakanen innanför fönstren. Är det icke en dröm alltsammans? Den friske, starke Troed! Är det verkligen han, som står lik i sitt nyss färdigbygda hus? Hon ryckes ur sina sorgebetraktelser af omsorger för begrafningen. Hundra personer äro bjudna ... Ett sådant bjellrande och ett sådant stök för att få ett brustet hjerta *i* jorden! Om man tagit dess sällhet i betraktande, skulle det kanske ännu länge varit varmt och helt *der ofvanpå* ...

Lisbets färd går utför. Midt i backen vänder hon sig om, alldeles som Troed, då hon sist såg honom. Hon vill ännu en gång se en skymt af hans nya gård, derefter blickar hon bort mot den mörkblå randen: det, som till rygga är, synes henne då så litet mot det oändliga — — derför torkar hon tårarne bort.

Kritade fönster.

(1885.)

Adjö nu, både hyggligt folk och patrask, vi äro alla stackare inför vår Herre, sade gamla fröken Gertrud Grip, der hon stod innanför fönstret och såg ut på stadsboarne, som promenerade i planteringen midt emot på andra sidan gatan.

Ett egendomligt leende gick vid de orden öfver hennes ansigte, med de små, skarpa ögonen och den fogellika profilen. Någon skönhet hade hon då aldrig varit, det syntes nog, men ful kunde hon heller icke kallas. Hela hennes varelse hade något spänstigt och lättrörligt, som gjorde, att man alldeles glömde, att hon icke var vacker och ung.

— Ja, adjö, adjö, upprepade hon och tog ett fat med upplöst krita, som stod bredvid henne, doppade en borste deri och började stryka öfver fönstren, de, som lågo utåt gatan.

Det var annars icke vid den tid man brukar krita fönster. Våren var så godt som nyfödd. Träden i planteringen utanför hade nyss öppnat sina knoppar för ett mildt morgonregn. Himmel

och jord, stadens gamla nedrökta hus inberäknade, sågo rena och skinande ut.

— Gud såg på allt det han gjort hade, och si det var allt ganska godt, sade fröken vid sig sjelf; men det är längese'n det var. Hon rörde om i kritfatet och fortsatte med öfversmetningen.

Hon älskade solen alldeles obegripligt, fröken Gertrud. Det gjorde henne godt att se ut på ljus, grönska och skärhet, sådant som hon älskat sedan hon var barn; men hon ville dock icke hafva strålarne hvarken direkt i ansigtet eller stupande öfver sitt arbetsbord — och det var i alla fall icke bara derför, hon kritade.

Fröken Grip var en ganska begåfvad qvinna och om hon fått en mot sina anlag svarande uppfostran, skulle hon kanske varit både nyttigare och lyckligare, än hon var; hon skulle åtminstone haft mera jemnvigt i själen, än hon nu hade. Men hon hade fått en ytlig, fastän s. k. *bildad* uppfostran och icke haft nog stadighet i sinnet för att vid äldre år börja utbilda sig på egen hand — sedan ungdomsdrömmarne voro slut, och lifvet med sitt skarpa allvar, och verlden med sina förvridna drag af det gudomliga börjat stirra henne midt i ansigtet.

Hennes hufvudsakliga arbete var tapisseri, men sådant gjorde hon dock mest för sitt nöjes skull. Handarbete, läsning af en och annan god bok, brefskrifning då och då voro dock otillräckliga att fylla hennes själsbehof — och derför slog hennes fantasi in på afvägar och försökte ersätta henne, hvad hon saknade i verkligheten.

På det sättet hade hon bedragit sig sjelf mer än en gång.

Hon var icke så förmögen, att hon kunde föra hus, men å andra sidan icke heller så fattig, att hon ej kunde se några menniskor hos sig ibland, om hon ville; men hon hade högst få bekanta och ingen närmare förtrogen i den lilla staden, dit hon i sin medelålder flyttat in. Hon hade icke kommit sig för att vara med i det egentliga sällskapslifvet der, hvilket hon dock lätt hade kunnat — på grund af sitt urgamla adelsnamn; men hon mindes så väl från sin ungdom de der stora, tråkiga, kropps- och själs-kraft uttömmande supéerna, som menniskor *göra* för det de anse sig tvungna dertill och som menniskor *gå på* — derför, »att man är så god och vill se dem» ... Af »tillställningar» i lifvet hade hon längese'n fått nog, men af verklig vänskap och sympati ännu allt för litet. Hon sydde in tusentals tankar och känslor i blommorna på sina tapisseriarbeten, dem hon skänkte bort ... Hon fick ingenting i utbyte — men det förstod hon sällan förrän efteråt.

Som hon nu stod der och kritade, fingo folkskolebarnen middagslof. En stor del af dem hade sin gång förbi hennes fönster.

— Se, derinne krita de redan, ropade en flicka åt en annan — der bor fröken Grip, och hon kritar sjelf.

— Nehej, du!

— Joho, du! Gack baklänges en bit, så ser

du henne! Hvit tyllmössa och svart klädning, som vanligt.

— Jaha, nu ser jag. Det är hon sjelf. Hvarför är hon alltid svartklädd, tro?

— Åh, för hon har sorg efter sin fästman, det har en madam sagt till en annan madam, som känner min mamma.

— Hon, som är så gammal? Flickan slog till ett skratt.

— Jaha du! För man kan sörja olika länge, det har jag hört — och fröken derinne sörjer sin fästman så länge hon lefver.

— Ja, för hon är ju så konstig så.

— Konstig, ja så? Vågar du säga det! Har inte du också fått pepparkakor af henne? Och förklädet, du har, och trätofflorna, tror du, att de icke äro likadana som våra — det var de öfriga skolbarnens, hon menade.

— Ja, hon är så god så, medgaf den andra vid en knuff af kamraten; men, fortfor hon, i det hon satte armbågen i afvaktande ställning, konstig är hon ändå, för här fins ingen i hela stan, sådan som hon, det säger madam Hederman.

Det senaste yttrandet skulle tagits för en krigsförklaring om icke madam Hederman »sagt det». Nu kommo de begge flickorna öfverens om, att man kanske kunde vara »konstig» utan att just precis vara galen. Att ge bort hundra par trätofflor, när man sjelf gick med lappade skor, var onekligen »konstigt».

Fröken Grip hade snart blott ett litet hörn qvar af den sista rutan. Hon kunde icke motstå

frestelsen att ännu en gång titta ut, innan hon igensmetade äfven det.

Den riktigt fina verlden var ännu icke utkommen — nå ja, hvad brydde hon sig om den! Hon kände den tillräckligt för att veta, att sanning och uppriktighet äro sällsyntare der än ibland det egentliga folket.

Några få bekanta hade hon dock inom societeten; de brukade helsa på henne ibland. Nej, hon såg icke till någon af dem derute. Det var ännu för tidigt.

Men der kom en hög, ståtlig gumma, ren och snygg, bärande en korg nymangladt linne. Hon var en simpel sjömansenka, men det ansigtet och den hållningen kunde anstått en dame af hög samhällsställning. Det jerngrå, slätkammade håret, de stora allvarliga ögonen och hela menniskan för resten hade något aktningsingifvande. Det var just madam Anna Hederman. Fröken Grip brukade kalla henne »en riktig adelsdam». Hon var hennes enda hjelpgumma och affärsmenniska — »redbar och pålitlig inigenom». Fröken nickade vänligt åt madamen och gjorde så den sista krumluren med sin kalkborste.

— Seså, sade hon, nu är jag liksom skild från den öfriga hopen. Nu få de något att undra öfver, när de komma ut härnäst, stadsboarne. Litet är det visserligen, men om de öka ämnet med mig, nog kan det räcka en stund... Det käns riktigt godt att ha hvitt och svalt mellan sig och verlden.

Hon bar ut kritfatet, hon hade vant sig vid

att göra nästan allting sjelf. Derefter tvättade hon sig, satte sig vid skrifbordet och lutade hufvudet mot armarne.

Hon hade fått ett så ledsamt bref på morgonen, och ju förr hon kunde besvara det, dess lättare skulle det kännas, tyckte hon. Det var väl så, att hennes brorson, den ende blodsförvandt hon hade i lifvet, aldrig skulle göra henne annat än sorg och bekymmer. Hade han icke nu stält sig så, att han måste lemna landet, och hvem skulle skaffa honom respenningar, om icke hon!

Men det var ändå icke bara sådana bekymmer, som tryckte henne.

Samma dag, innan hon rörde till krita åt fönstren, hade hon haft en förargelse, som hon ännu icke lyckats smälta, men det skulle väl gå, hoppades hon. Efter detta brydde hon sig ungefär lika mycket om alla, som hon hörde trampa derute på gångbanan — ty man kunde ju icke på trampningen känna dem ifrån hvarandra. Ja, just så borde det vara. Man skulle taga dem som »stackare inför vår Herre» allihop — och som ingenting annat...

Det var icke värdt att vara mera fästad vid den ena menniskan än vid den andra. Man utsatte sig derigenom bara för — ledsamheter till slut.

Hon skulle skrifva, men kunde icke hålla tankarne samlade.

Så väl hon mindes för tio år tillbaka, då hon först lärde känna den lille, till utseendet ganska

obetydlige, men med en liflig själ och ett par blixtrande ögon utrustade kapten Ivar Brase.

Fröken Grip ansågs då ännu för ganska förmögen och hade nyss inflyttat till staden. Hon höll på att tillfriskna efter en nervsjukdom — och kapten Brase och hon bodde i samma hus — det, hvari hon bodde ännu. Hvarje solig dag vistades hon för sin helsas skull ute i planteringen, och kaptenen höll henne sällskap. Huru snäll var han icke på den tiden emot henne, oaktadt hon var tio år äldre än han — eller kanske just derför. Han hade som frivillig deltagit i Mexikanska kriget och underhöll henne med sina krigs- och folklifsskildringar från fjerran land.

Om vinterqvällarna kom han in och läste högt för henne — vid lampan i hennes trefliga förmak, der hon bonade om honom med soffkuddar och pallar.

Hon hade trefligare än han; men icke kunde det vara derför, han kom till henne. Den frågan gjorde hon sig dessutom aldrig, ty hon var icke misstänksam.

Det blef snart en vurm hos henne att göra tapisseriarbeten åt »den snälle Ivar». Äfven sedan de kommit att bo i skilda stadsdelar — det var kaptenen, som flyttade — fortfor hon dermed.

Ingen vid hela regementet var så väl försedd med mattor, »konsolatörer» och broderade kuddar, som kapten Ivar Brase.

Men ju mer hans vänkrets utvidgades, dess

mindre tid fick han naturligtvis för »tant Gertrud», som han kallade fröken Grip. Du kunde han ju icke kalla henne, då hon var så mycket äldre än han, och de voro för goda vänner att titulera hvarandra.

Senaste året hade han varit »mycket rar», sade hon sjelf. För alla de gånger hon »gjort trefligt», i väntan på honom, satt sig vid sin antika lampa att sy in tankar i »upphöjda» törnrosor — hört pendylen på förmaksbordet slå half- och hel-timmar, tills förhoppningens tid var ute för den dagen.

Medan hon satt der och sydde blommor åt vännen, passerade ibland hennes minnen revy för hennes själ. Hon hade känt vänskap och sympati för flere menniskor än för Ivar Brase — men kärlek, o nej, kärlek hade hon haft och hade — ty hon älskade honom ännu — blott för en. Aldrig hade hennes hufvud hvilat mot någon annan mans bröst, aldrig hade hon smekt någon, aldrig hade hennes läppar brunnit mot någon annan mans läppar — än hans, den endes. Djupt i sin själ gömde hon hans bild och hans minne — i en helgedom, dit aldrig verlden fick blicka in.

Att gamla fröken alltse'n ungdomen bar sorgdrägt efter sin fästman, det var nästan allt, hvad man kände af hennes lifs historia — icke ens kapten Brase hade fått veta stort mer, men hvad fröken Grip icke visste, var att »halfva staden» trodde henne vara kär i kaptenen.

Han hade nemligen för någon tid tillbaka varit lifsfarligt sjuk, och knapt hann underrättel-

sen derom till fröken Grip, förrän hon skyndade till honom, stannade qvar och blef, mot hans vilja, hans sjuksköterska, till dess han var nästan återställd.

Hela staden hade haft det der till samtalsämne. Hvad skulle man säga om en bildad qvinna — ty det var hon ju onekligen och förnäm se'n — som vågade till den grad sätta sig öfver konvenansen!

Men så hörde hon ju icke egentligen till societeten — det var för väl!

Ja, i tre veckors tid hade hon skött honom, dag och natt, vakat öfver honom som en barmhertighetssyster. Det hade varit lika mycket hennes skyldighet som hennes hjertas behof, tyckte hon. Hon mindes så väl, hur snäll han varit emot henne första året, hon bodde i staden.

— — — — — — — — — — — — — — —

Han hade nu, samma dag gamla fröken kritade fönstren, varit uppe hos henne — o, om hon kunnat glömma det, så ofta hon än förr önskat, att han skulle komma! — Han hade varit uppe hos henne och på ett visserligen delikat, men ändå för hennes vänskapliga hjerta smärtande sätt anhållit att — till en viss grad få ersätta hennes möda och nattvak . . . och så hade han lagt upp en femtiokronesedel . . .

Det var *detta*, hon icke kunde glömma, och ändå skulle hon så gerna velat kunna det, åtminstone medan hon skref brefvet till sin brorson.

Och så svårt det var, att nödgås tro Ivar vara — en vanlig småsjäl, som ville betala vän-

skap med pengar. Månne han hade hört talas om, att hon för brorsonens skull tvangs att göra uppoffringar . . . Nej, det visste ju ingen mer än mor Hederman. Ivar var ett ögonblickets barn — hade icke hans handlingssätt berott mer på ögonblickets infall, än på underskattandet af hennes vänskap?

Han var ju lika sydländsk till sitt temperament, som han såg sydländsk ut. — Kanske skulle han någon af de närmaste dagarne infinna sig och be om förlåtelse för att han tagit henne för en vanlig sjukvakterska? Hon såg redan uttrycket i hans svarta zigenarögon då . . .

Fröken Grip hade suttit med hufvudet hvilande mot armarne. Nu såg hon upp. Hon märkte, att hon af ren oaktsamhet lemnat en bar fläck på en af de nedersta rutorna. Nå, den fick vara, åtminstone tills vidare. Hon ville icke gå efter borsten igen. Det skadade ju icke, att hon kunde se verlden, utan att den såg henne. Hon märkte att den okritade fläcken var alldeles i jemnhöjd med ögat. Det var för besynnerligt, det var, som om den lemnats der med afsigt; så var dock ej förhållandet.

Hon satt ännu en stund försjunken i tankar. Uttrycket i hennes ansigte vexlade ständigt — stundom fyldes de små ögonen af en fuktig glans, men läpparne slöt hon hårdt tillsammans, som om hon för hela lifvet velat sluta sig inom sig sjelf . . .

Det der brefvet till brorsonen måste skrifvas, och ändtligen skref hon:

Älskade brorson!

Ditt bref försatte mig i mycket stort bekymmer. Du skrifver, att det vore så godt att göra slut på lifvet först som sist, emedan det icke är värdt att lefva; men hvem är det, som gjort det så »ovärdigt», om icke du sjelf?

Du säger, att du icke tror på hvarken Gud eller ett lif efter detta — men jag säger rent ut, att du ljuger, när du kommer med en sådan trosbekännelse; ty hos den, som fått en god uppfostran, och det har du fått, kunna ljusets och sanningens frön ännu icke i unga åren vara så förqväfda — eller hvad är det annat än fruktan för Gud och ett lif efter detta, som gör, att du fortsätter ett lif, som du sjelf anser icke värdt att lefva?!

Försök att lefva, som det anstår en kristen menniska, och du skall få se, att lifvet skall få värde äfven för dig!

Om något på jorden skulle riktigt glädja din gamla faster, så vore det, att du blefve en ny menniska.

För att få penningar till din öfverfart till »Nya verlden», måste jag sälja mitt gamla, men just derför så kära piano. Folk kommer nog att undra, hvarför jag gör det, men — mina fönster har jag kritat åt gatan, så att mina bekanta tro; att jag är bortrest; så godt är det — — —

Fröken afbröt skrifningen. Hon var icke belåten med hvad hon skrifvit Litet vänligare kunde hon kanske varit. — Nå, hon kunde ju skrifva ett annat bref och förstöra det redan skrifna.

Det kom öfver henne en sådan lust att göra en vandring långt ut åt vägen — hon skulle gå ut åt kökssidan, ty man måtte ju gerna tro, att hon icke var hemma! Hon ville gå sig trött, alldeles som förr i verlden, då hon var ung. Hon ville ut i skogen och egenhändigt plocka vårblommor på tufvorna, känna björkarna dofta och höra lärkorna slå; och derute i naturen ville hon glömma, att hon hade en brorson, som höll på att ruinera henne — och *en vän*, som velat betala *hennes* vänskap med pengar...

Hon steg upp — och dervid kom hon att se genom titthålet på rutan. Jo, nu var hela stadens »le beau monde» i rörelse derute i planteringen — han kallades icke »stora promenaden» för intet. — Den härliga vårdagen hade lockat ut både stora och små, både gamla och unga — modedockor i nya vårtoiletter, och herrar, som beundrade dem, nemligen toiletterna, ty hos damerna sjelfva fans ingenting originelt eller beundransvärdt; dem kunde de utantill, de hade lärt dem på supéerna under vintern, och det var vice versa med damerna; men begge parterna voro nog humana att icke låtsa om det för hvarandra.

Nästan alla de promenerande sågo mot fröken Grips fönster — de, som voro i sällskap, sågo på hvarandra och småskrattade. Unga damer, med modejournalen till lag och en förvänd frihet till evangelium, kommo öfverens om att gumman var »ett original», något, som man visst icke kunde säga om dem; och så sade några, att det var ett riktigt spektakel att en qvinna kan bli

kär vid hennes år, ty kär i kapten Brase var hon obestridligen — skulle hon väl annars brytt sig om att sköta honom medan han låg sjuk . . .?

Man kan ändå roa er med bra litet, edra små stackare, tänkte fröken Grip, der hon stod innanför titthålet och såg, hur alla sågo mot hennes kritade fönster, skrattade och pratade. I ären, hur anspråks*fulla* I än i mycket mån vara, ganska anspråks*lösa* i somliga fall, då man kan skaffa er så roligt bara med några krumlurer på en fönsterruta. Jo, jo, skratten I, små barn! Den dag kommer nog, då I kriten edra rutor, I också — för det våren och solen inom er mötts med likgiltighet af dem, på hvilka I förtröstat . . . . Måtte Guds varma, kära sol ändå hitta någon glömd fläck, hvarigenom hon kan smyga sig in, hos eder som hos mig! . . . Det skimrade till i frökens ögon, och en skälfning gick öfver ansigtet. Jag vill icke vara bitter i mitt sinne, tänkte hon, o nej, måtte Gud förlåta mig! Verlden är sig nog alltid lik, den är hvarken sämre eller bättre, än den varit; det är bara vårt sätt att betrakta henne, som ändrar sig med åren. En stor del af det rosenskimmer, som vi fordom sågo utbredt öfver lifvet, fans der lika litet då, som det fins der nu, men vi sågo då genom hoppets glasögon. Erfarenhetens »konserver» äro bra, men vacker blir icke dagern igenom dem.

Hon satte sig åter ned. Ett par herrar kommo fram åt trottoiren; hon såg dem icke, men hon kunde urskilja deras röster. De stannade alldeles under hennes fönster.

— Se, har ma belle tante icke redan begifvit sig ur sta'n, utbrast den ene af dem och skrattade till. Jag tyckte nog, hon föreföll mig mer än vanligt kurjös, när jag i dag var inne hos henne.

Det stack till så besynnerligt i fröken Grips hjerta. Hon kände rösten, tonfallet, skrattet. Hon tyckte, att hon för några ögonblick icke förmådde röra sig ur stället, hon skulle annars så gerna, obemärkt som hon var, innanför sina kritade fönster velat se — hur kapten Brase såg ut, när han så talade — — —

— Gumman har ju skött om dig som en mor, invände den andre af herrarne, men så är det med *ungdomen* nu för tiden . . .

— Mer hörde icke fröken, ty dels hade hon hört mer än nog, dels blef hon störd genom ett besök. Det var gumman Hederman, som kom med en doftande bukett af färskt björklöf, sippor och gullvifvor.

— Jag har varit utanför staden med litet rent linne till en sjuk, sade hon, och så tog jag med mig hem några helsningar från naturen till fröken.

Fröken var blek och hennes hjerta skälfde, men hon försökte se lugn och glad ut, som vanligt, fast hon blef väl mycket rörd vid helsningarna från naturen.

— Tack, mor Hederman, tack, sade hon, tog buketten och lade ansigtet emot den . . . . Nej, se, jag tror den var daggig! Det var sant: det har ju regnat i förmiddags . . . Kära välsignade blom-

mor, er får jag då hålla af så mycket jag vill. I ären mina gamla barndomsvänner, I.

— Jag vet ju, att fröken är så mycket för blommor och grönt — och det är ju godt, om man kan glädja sig åt sådant, ty den glädjen kan då icke verlden taga ifrån en. Nu blir det vackert ute efter detta regnet, skall jag säga — söndagsklädt på hvar tufva snart.

Mor Hederman hade icke tid att sätta sig ned, påstod hon, till svar på frökens anmodan. Hon hade bara velat titta in och lemna »örtaqvasten».

— Alltid så ren och nystruken, sade fröken — hon tålde icke riktigt vid att höra talas om naturen, derför valde hon ett annat ämne och böjde åter ansigtet ned emot blommorna.

— Är det något nytt, kära fröken?

— Nej, derför sade jag också *alltid*. Det är så roligt att se någon riktigt ren menniska.

— Då kan ju fröken se sig sjelf i spegeln. Men jag säger som sanningen är: jag vill vara sådan, att jag trifs ihop med mig sjelf. Jag vill vara sådan, att andra icke skola få allt för mycket besvär med mig, när jag är död en gång — men ske Guds vilja!

— Det håller jag med om alltsammans. Jag klär mig också hvit hvar qväll. Inför *honom*, som ser till hjertedjupet, kommer vår egen hvithet på skam i alla fall.

— Ja, si det är en sak för sig, det, fröken, och det vända vi oss ju också bara till *honom* om.

— Rätt. Måtte vi bara allvarligt göra det!

Men nu är det en sak, som jag särskildt vill tala med mor Hederman om.

— Hvad då, fröken?

— Mor Hederman skall försöka få mitt piano såldt.

— Hvad säger fröken! Det, som fröken håller så kärt och som fröken har sådant sällskap af! Det tror jag allt vi få låta bli... Det var sant, fröken. Jag hade så när glömt tala om, att jag fått bref från min son; han har tagit kaptensexamen nu, men går med ännu en gång som styrman — hon sökte i sin ficka — jo, jag är ordentlig, jag, tänkte jag icke att taga brefvet med mig!

— Mor Hederman har glädje af sin son, och mor är värd det.

— Ack, fröken, det ser ju ut, som om många, som sjelf äro bra och som uppfostrat sina barn ordentligt, ändå icke skulle få glädje af dem — men det kan ändra sig, ty det, som är omöjligt för menniskor, det är möjligt för Gud. Nu tänker jag som så, att ifall fröken behöfver pengar — jag vet ju, att *frökens brorson* skall gå med samma fartyg, som *min son* för — så taga vi mina så länge, för jag har så pass som till öfverfarten och litet derutöfver; och så vänta vi med den der fortepianoaffären. Men jag tror nästan, att jag får sätta mig ett grand, efter jag stått så länge.

Affären blef uppgjord till begges belåtenhet, och sedan hade mor Hederman, besynnerligt nog, icke så brådtom.

Fröken hade repat sig en smula. Ack, det fans ju ännu ädelhet i något menniskohjerta! ... Jag hade tänkt att göra en vandring ut i det gröna, jag också, men efter jag nu fick den här friska vårhelsningen i dag, gömmer jag det nöjet tills i morgon, sade hon.

— Jag blef nästan rädd, när jag såg, att fönstren voro kritade.

— Rädd?

— Jag trodde, fröken hade rest ifrån oss.

— Om mor Hederman får höra, att jag *är* rest en vacker dag, mina fönster må vara kritade eller ej, så blif icke rädd det allra minsta! Jag behöfver så väl komma ut. — Fröken såg så hiskligt allvarsam ut, tyckte mor Hederman.

— Ja, jag behöfver komma ut och bli riktigt varm i det goda solskenet och känna, hur ren luften är långt från sta'n. Fröken tryckte handen mot hjertat. Jag tycker, att jag skulle vilja vandra, bara vandra, icke hvila riktigt, förrän jag komme hem, ja, jag menar till de ställen, der jag lekte som barn i verlden.

— Jaså, fröken är i det humöret. — Men det är bäst att slå bort sådant, fröken. Herre Gud, tror fröken icke, att jag har ondt af hemsjuka, jag med ibland, fast jag intet hem haft på femton år; men jag tycker ändå, att hembygden är något för mer än alla andra ställen på jorden — men fröken får lofva mig att icke ge sig i väg ensam. Här är så många elaka menniskor.

— Mor Hederman! Det är just derför jag vill »ge mig i väg», som mor säger — här brast

fröken i ett besynnerligt skratt. — Jag vill gå ifrån dem, från hela slägten, hade jag så när sagt.

— Hvad säger fröken! Slägtingar har ju fröken dessutom inga — utom brorsonen, vet jag, men han är ju icke här, och så far han ju sin väg.

— Här har funnits ett par, utom mor Hederman, förstås.

— Nej, nu kan jag icke hjelpa, att jag skrattar, fröken är allt för god, som vill räkna slägt med en gammal hjelpgumma, men en tunna krita vill der allt till, och det går icke ändå.

— Jag räknar på ett annat sätt, jag — inga siffror alls, mor Hederman!

— Åh, hvad jag är glömsk af mig, som icke genast kom ihåg de der två »slägtingarne», fröken syftade på.

Gumman Hederman skrattade hjertligt.

— Jag tror, jag vet hvilka de äro, sade hon.

— Kanske. Låt höra!

— Doktorn, som ref af sin ena skjortärm för att få linnelappar till tiggarens sår, fröken.

— Jo, det var rätt gissadt.

— Måtte väl! Och sotarn se'n, fröken, sotarn, som satte sitt lif på spel, när det brann i murarens hus, rusade in i lågorna och bar ut honom, fast de voro ovänner sins emellan.

— Jag hör, att mor Hederman har reda på mina små svagheter.

— På de stora också, fröken... Tror fröken jag icke mins, att fröken skänkte sotaren ett dyrbart ur dagen efter eldsvådan.

— Så så. Ja, det var ju för slägtskapens skull, förstår mor Hederman väl.

— Jag förstår, fröken, jag förstår. Somliga ha fått för mycket hjerta, andra för litet. Nå, än frökens skötebarn då, kaptenen, han måtte väl höra till slägten, vet jag.

— Till slägten hör han visst — Adams stora slägt — och jag vill gerna tro godt om honom; men icke går han upp hvarken mot sotarn eller doktorn, inte. Vi nämna honom icke på samma dag.

— Nå, då kan han ju vara onämd, fröken lilla, ty vi reda oss nog ändå, isynnerhet som han nu lär skola förlofva sig — eller kanske det redan *är* gjordt — så att vi — ja, jag menar naturligtvis fröken — icke lära få någon vidare glädje af honom.

— Förlofva sig? Skall han förlofva sig? Med hvem då?

— Att fröken icke vet det, som har haft honom till sitt lindebarn, hade jag så när sagt!

— Så pligtförgätna kunna lindebarnen vara, när de bara väl kommit ur lindan.

— Det är ju med grosshandlar Tullmans Fiken, vet jag.

— Är det möjligt? Den der lilla lunsiga, rödhåriga?

— Ja, säg det, fröken! Men si, sådana äro karlarne, isynnerhet de, som gått och letat och letat efter någon god nog, tills de blifvit fyrti år . . . Men fröken ser ut som om här vore för

kallt inne. Fryser fröken? Fröken har visst kritat för tidigt.

— Det är godt, att det är gjordt. Jag har känt mig litet ruskig hela dagen . . . Jaså — han hade icke större fordringar på qvinnan . . . fröken sade detta liksom för sig sjelf. Tänk, om mor Hederman skulle vilja följa mig ett stycke till vägs i morgon, frågade hon derefter. Det blir kanske det bästa, när jag närmare tänker på saken.

— Det gör jag gerna, fröken — vid hvilken tid fröken behagar.

— Kom då temligen tidigt på förmiddagen, om väderleken lämpar sig för en vandring — så gå vi och lemna åren bakom oss och staden med, mor Hederman. Kommer jag bara ut i naturen, glömmer jag, att jag är gammal.

— Det kan då ingen se, att fröken är, när man ser på ögonen. Ja, god qväll då och hjertligt tack för i dag!

— Det är jag, som tackar. Välkommen i morgon!

Mor Hederman gick, fröken följde henne ända till köksdörren och nickade åt henne med ett sådant der soligt ögonkast, som hon tog med sig för lifvet, efter hvad hon för en annan person försäkrade.

— — — — — — — — — — — — — — — —

Då fröken skulle gå, kom hon att se ut genom köksfönstret. Det var icke kritadt. Aftonsolen föll i en blid, bred strimma genom detsamma; gräset lyste grönt mellan bergkullarne,

och på en af dem satt en gosse och täljde sig en barkbåt — men längre bort var allt blått i blått så långt ögat kunde nå; det var bara sjö och himmel.

— Gossen derute tyckes icke ännu hafva börjat sin seglats, och jag... fröken fortsatte icke på den meningen, men hon öppnade fönstret, ropade på gossen, hvars namn hon icke kände, gaf honom en hel hög pepparkakor och stängde det igen.

— — — — — — — — — — — — — — —

— Så väl jag nu förstår alltsammans, sade hon och gick fram och tillbaka genom sin lilla våning. Han höll mig sällskap och läste för mig förr i verlden... för det att han då var nykommen till staden och just icke annat sällskap hade. Han har tagit emot mina små presenter af artighet och emedan han icke ville göra mig ledsen med att neka mottaga dem... Han ville betala min vänskap med pengar, emedan han icke vidare ville stå i något slags förbindelse till den gamla tanten, nu, då han gifter sig.... Han har aldrig haft någon sympati för mig, icke ett grand. Det kan jag förlåta, men hans skratt, hans *hånskratt*, det skar mig genom hjertat... *Det* har jag icke förtjent.

Hon brast i gråt, men endast för några ögonblick. Sådana naturer gråta våldsamt, men sällan länge. Derpå sträckte hon famnen mot den breda strimman och den stora gränslösa utsigten...

— Förlåt mig, bad hon, förlåt mig alla mina

misstag! Jag har gjort så många! Jag borde hafva kritat mina fönster för länge se'n och... vändt mig åt en obegränsad utsigt; det är ändå vår enda räddning. Och ändå gör det mig ondt om Ivar. Jag glömmer icke den tiden, han kom in och läste högt för mig..

Dagen derefter voro nästan alla träden i parken fullt utslagna. Solen strålade, och menniskorna promenerade och skrattade, som vanligt; men när de sågo mot fröken Grips kritade fönster, blefvo de plötsligt allvarsamma och talade nästan hviskande.

— När har *det* skett, frågade med en viss förvåning kapten Brase, som befann sig bland de promenerande. Man har ju icke hört talas om, att hon varit sjuk, sade han.

— Det var hon icke heller, upplyste någon, som kände till förhållandet. Hon låg som om hon sof, ren och fin, som hon alltid var; och buketten, som hon om qvällen fått af gumman Hederman, stod på nattduksbordet bredvid henne. Men när hon icke vaknade, hvarken för det man rörde sig omkring henne, eller för det man talade till henne, försökte man väcka henne och för stod då, att hon var död.

Kapten Brase afhörde på stående fot beskrifningen om tantens plötsliga bortgång och så strök han sina krigarmustacher och tänkte: hon måtte väl aldrig hört mitt skämt i går, när jag gick

förbi hennes fönster! Hvem kunde tro, att gumman var qvar i sta'n, när hon kritat sina fönster! Dumt, att jag erbjöd henne pengar för det hon skötte mig, men den der brackfamiljen Tullman ... hå hå ... *den* meningen behöll han för sig sjelf.

Han var just på väg till en middag i ett litet gladt lag och gick in till en trädgårdsmästare för att beställa en krans åt gamla frökens kista.

Hela staden visste ju, »huru svag den kurjösa gumman varit för honom».

När han beställt kransen, försökte han inbilla sig, att Fiken Tullman var en ganska söt flicka.

Och så tände han med en viss lätthet i sinnet sin havannacigarr.

Ängelens maning.

Julberättelse.

(1883.)

Det var julafton.

En snöhvit ängel, som icke hade någon egen synd att sörja öfver, sväfvade ned till en stad på julbesök.

I de större husen strålade redan alla fönsterrader, och man höll på att tända de med allehanda håfvor och ljus smyckade julträden derinnanför.

Från höjden syntes alla de upplysta menniskoboningarna för ängeln som små mullvadshögar, glittrande af lysmaskar, och det var ingen synvilla, ty de voro i sjelfva verket knapt så stora, i förhållande till allt det stora, ljusets änglar skåda.

Sjelfva ståthållarens boning, som var så lång, att den upptog hela sidan af ett stadsqvarter, och så hög, att dess tornspira lyfte sig öfver kyrkans, var, från höjden sedd — blott en sådan der liten mullvadshög.

Undras, huru många jag har i denna staden, tänkte ängelen, ty han visste, att i vår tid finnas icke många menniskor, som tro på änglarnes

tillvaro eller äro mottagliga för deras maning — och så sänkte han sig ned på en mörk och trång bakgård till ett litet rum, som låg så godt som nere på jorden. Ett skynke var hängdt för fönstret, och i en bleckstake på bordet stod ett treskillingsljus, som kastade sin matta belysning öfver ett hem af allra tarfligaste beskaffenhet.

På en bädd derinne låg en ung gosse, synbarligen mycket sjuk; derom vitnade hans oroliga kastningar, hans aftärda drag och feberglöden i hans ögon. Bredvid sängen satt enkan, hans moder. Ängelen behöfde knappast kasta en blick på henne för att se, att hon var det, ty ingen qvinnas ansigte ser ut så som en moders, när hon vakar hos sitt dödssjuka barn.

Under det hon nästan oafvändt stirrade på den sjuke, tycktes hon liksom skärpa alla sinnen för att uppfånga minsta ljud utifrån. Vid hvarje knäpp eller rörelse ryckte hon till och vände bicken mot dörren; det syntes tydligt, att hon väntade någon, och att denne var efterlängtad. »Han lofvade komma», tänker hon vid sig sjelf, drager en djup suck och lyssnar åter. Tyst, hördes icke steg? Nej, det var blott en vindstöt, som ruskade i den murkna kammardörren.

Enkan beder: »Fader, ske icke min vilja, utan din!» Hon står i andegemenskap med Gud, och derför känner också ängelen henne. Han fläktar sakta med sin svala vinge på hennes hjerta och hviskar tröstens ord till hennes själ. Hon känner sig få kraft att bära, hvad som än möter henne.

Hon har icke haft tid eller tillfälle att ombestyra det allra minsta för jultrefnaden, men det behöfs också icke heller, tänker hon, sedan hennes gosse icke mer kan dela den. Han vet icke, om det är jul eller påsk, om det är morgon eller qväll, men det bästa hon hade har hon alltid delat med sig åt honom, och hon är viss om, att om än han icke mer får upplefva någon julglädje på jorden, skall dock glädjen bland Guds änglar i himmelen icke beröfvas honom. Hvad gör det då, hur *hon* har det här nere! Hon tager vattenkrukan, som står på hyllan öfver sängen — i vattnet har hon lagt en bit syrligt bröd, ty »då håller det sig så friskt» — hon dricker och känner sig vederqvickt — — —

Tyst, gick icke någon förbi fönstret? Nej, det var blott en rörelse i den gamla gatlyktan derute. — Dock, »han kommer väl, det är icke för sent ännu», och så ser hon på det rinnande treskillingsljuset och suckar: »om det bara ville vara, tills han varit här». Ängeln fläktar ännu en gång på hennes hjerta. Jag kommer snart igen, tänker han, och sväfvar i detsamma bort till ett annat hus, till ett vindsrum uppe under taket.

Derinne sitter en flicka och syr på maskin, medan fönsterraderna nedanför börja stråla rundtomkring henne. Hon bor så högt, att hon kan sägas hafva hela staden för sina fötter. I en länstol i samma rum sitter hennes ålderstigna moder. Det är för dem båda, hon sträfvar från tidigt om morgonen till sent på qvällen. *Hennes* julafton börjar icke, förrän hon får klädningen

färdig, och den har hon lofvat färdig »till julafton». Stackars barn! Hvad hennes ögon glänsa! Hvad hennes kinder flamma!

— Du alldeles försträfvar dig, mitt kära barn, suckar modren.

— Åhnej! jag är tvungen att låta hennes nåd få klädningen i qväll, annars kunde det hända, att jag icke mer finge något arbete af henne, och jag är dessutom icke trött ännu.

En flamma far åter öfver den ungas tärda kind. Var det nödlögnen, som framkallade den, eller ditandades den af ängeln, som med sådan vemodsblick betraktade henne? Vi skola låta vara osagdt hvilketdera, men vi tro, att om någon lögn kan ursäktas, så skall det just vara en sådan der kärlekens nödlögn.

Hvem ser dödligast ut? Den sjuttioåriga qvinnan i länstolen eller den trettioåriga flickan vid symaskinen? Otvifvelaktigt den senare — och ändå småsjunger hon vid sitt arbete; modren lyss, ty det är på en julpsalm, dottern sjunger. Ängeln känner dem båda . . .

En annan jul skola stadens strålande fönsterrader ligga ännu djupare inunder henne.

Från vindskammaren sväfvar ängeln på några sekunders besök till en af stadens rikaste köpmän — likväl icke för köpmannens skull, hvilken också helst undanbeder sig besök af ljusets änglar . . . . .

Det är en riktig slottsvåning, grosshandlaren bebor, och den är ytterst praktfullt möblerad; men sådant har ännu aldrig bländat en ängels

öga. I barnkammaren stå några små, i spänd väntan på, att dörrarna till salongen skola upplåtas, der den rikt smyckade julgranen och julklapparna vänta dem. Så glada de äro! Deras hjertan klappa samfäldt af fröjd, fast de kanske aldrig hört talas om julens egentliga betydelse. Ängeln ser på dem och älskar dem; han kysser deras pannor, ty ingen medveten synd har ännu grumlat ljuset i deras ögon.

Grosshandlaren sitter i sitt arbetsrum och förnöjer sig med att betrakta ett dyrbart smycke, som han skall gifva sin fru i julgåfva. Det är utomordentligt vackert i grosshandlarens ögon, ty han ser det bara på framsidan; men ängeln ser det också på frånsidan, och der tar det sig helt annorlunda ut. Druckna män, misshandlade qvinnor, sjukliga, vanvårdade barn, usla kyffen till hem, slagsmål, ja, till och med mord utgöra sjelfva infattningen; ty — grosshandlarens specialitet är spirituosa. Ängeln drar en djup suck, som likväl icke förnimmes af grosshandlaren — och befinner sig i detsamma i en annan våning, vitnande om rikedom och öfverflöd äfven den

Der sitter vid sitt skrifbord en ljuslagd, undersätsig herre och lägger in julklappar. Hans runda ansigte, med den tjocka, klufna hakan, är en lefvande illustration till texten: »låtom oss äta och dricka, ty i morgon måste vi dö!» — Mannen är läkare »till yrket», har gift sig till stor förmögenhet och fått en salongsdocka »på köpet». Herrskapet lefver ännu i smekmånaden. Doktorn har aldrig haft några känslor till öfver-

flöd — det syns då nästan på honom — och då han nu måst koncentrera de få, han eger, för eget behof, säger det sig sjelft, att patienterna icke hafva mycket att hoppas af honom. För närvarande har han brådtom: en hel hög af paket ligger och väntar på omslag och deviser. Téet väntar redan i salongen, doktorinnan, inbjudna vänner och anförvandter likaså. Han dryper lack på fingrarna, men tar saken lugnt och hvisslar en melodi ur »sköna Helena», ty han är musikalisk, den unge doktorn — åtminstone i fingerspetsarna; det är hans unga fru också, och det var i en brusande vals af Chopin, som deras själar, eller kanske hellre: blickar, möttes första gången. Något, som från predikstolen kallades »ett kristligt äkta förbund», blef, som vi redan veta, följden af detta möte.

Ängeln ser på doktorn, men han ser icke ängeln. Tron på änglar, liksom på allt öfvernaturligt, har han lemnat bakom sig, redan innan han första gången dissekerade en människohjerna; det fans ingen själ i den, icke heller i någon annan, som han sedermera sönderpetat: ergo fins ingen själ, och följaktligen icke heller några änglar.

Men ängeln ser länge på doktorn, ty han känner igen honom och har mer än en gång kysst hans panna, fast det är länge sedan. Vid fläkten af en ängels vinge draga några barndomsminnen genom hvilken själ som helst, och doktorn mins alltså för några ögonblick, när han var liten och stod vid julgranen i syskonringen derhemma . . .

Men det der är ju alltsammans barnsligheter!.. Han tycker sig få något i ögat, och vid det att han gnuggar det, kommer han att stöta till det ställe på pannan, der minnets organ torde vara beläget.

»Det var sant: ett sjukbud i förmiddags», säger han vid sig sjelf; »det var en gammal käring; jag skall gå i morgon».

Han hvisslar igen. Ängel och barndomsminnen vika för Offenbach . . .

Och ängeln sväfvar in i en annan våning, fin och treflig, äfven den, fast ingenting vitnar om öfverflöd eller rikedom, så framt vi icke skola räkna dit de dyrbara böcker, planschverk o. d., som dels fylla bokskåpen i det inre rummet, dels ligga ordnade der och hvar i de öfriga rummen. I ett hörn står ett menniskoskelett, som tyckes ropa till den inträdande: sådan som jag är, skall du ock varda! Då betyder all den grannlåt du hängt på dig, medan du var »i köttet», allt det glitter, hvarmed du lyst i verlden, ingenting; och har du icke haft inom dig något annat än det, som kunde nås af dissekerknifven och betraktas genom mikroskopet, så har du lefvat förgäfves.

Vid skrifbordet sitter, äfven der, en läkare. Han är icke ung längre, men då man betraktar hans ansigte, tycker man icke heller, att han är gammal. Hår och skägg skifta starkt i grått, men hans blick strålar, hans drag bära intelligensens prägel, och något af den ungdom, som icke dör, genomlyser hans ansigte. På hans bord finnes ingen enda julklapp, men han ser icke led-

sen ut för det. Han har ingen hustru, som hvarken förljufvar eller förbittrar hans dagar, inga stora barn, som komma hem till julen, eller några små barn, som glädja sig åt julgranen — men ändå står i hans rum en sådan, klädd med bara ljus: det är en barnslighet af doktorn att han, så ensam han är, vill ha en julgran. På ena sidan om hans stora lampa ligger en uppslagen bibel, och han har nyss läst i den, ty han är en man, som med Syrach bekänner: »Högsta vishet är att frukta Herren, och han mättar de sina med ädla frukter». Han är en man med hög bildning, en vetenskapsman af det äkta slaget. Barnet, som fordom lekte kring julgranen och som med knäppta händer bad sin bön, har hvarken anatomien eller fysiologien eller ens filosofien mäktat förvandla till ateist. Kanske är det derför, som doktorn ännu vill ha julgran . . .

På hans bord ligga också åtskilliga fotografier — han har den egenheten att plocka fram dem hvar julafton för att på det sättet hafva sina vänner omkring sig midt i ensamheten.

Närmast bilden af hans moder ligger bilden af en ung qvinna. Doktorn ser på henne och småler mot de själfulla dragen, som om de vore lefvande. Så väl han mins henne! Det är dock mer än tjugu år sedan de råkades — men hon har icke åldrats sedan; der hon är, åldras ingen . . . De voro aldrig förlofvade, doktorn och hon, de hade icke ens nämt det så ofta missbrukade ordet kärlek sig emellan, men de hade i hvarandras ögon läst bekräftelse på, att de älskade hvar-

andra, och detta hade de ömsesidigt tagit för äktenskapslöfte, och ingen af dem hade någonsin brutit det.

Ängeln såg på doktorns rena panna och kysste den, under det doktorn satt fördjupad i sina minnen.

En ljuf, men vemodsfull stämning kom öfver honom. Så mycket ljus det utgick från de ögonen! Han kunde aldrig se eller tänka på dem, utan att känna sig manad att göra godt Så äfven nu. Visserligen hade han upprepade gånger samma dag skickat ut sin hushållerska med en fyld korg, hvars innehåll utdelats i de mest undangömda qvarteren, men det för eföll honom, som om någon sjuk eller fattig behöft hans personliga handräckning på sjelfva julaftonen. Han brukade ibland få sådana maningar, och han mindes, att de aldrig bedragit honom.

Han tog på sig öfverrocken, fattade hatt och käpp och begaf sig på vandring ut i staden — långt bort på bakgatorna, der den fattigaste befolkningen bodde. Han gick som på måfå, tyckte han sjelf, men det var ängeln, som ledsagade honom, ty innan han visste ordet af, befann han sig vid ett gammalt ruckel till hus, der ett skynke gjorde tjenst som rullgardin. Det fylde dock icke sin plats bättre, än att det på ömse sidor lemnade rum för en inblick i lifvet innanför. Doktorn förstod, att sjukdom och nöd delade rummet med familjen. —

Och nu hörde den fattiga modern steg, verkliga steg; den murkna dörren knarrade, och dok-

torn steg in. Det var visserligen icke den doktor, hon väntat — men förmodligen kom den gamle i den unges ställe, tänkte hon.

— Hur står det till här, frågade doktorn, sedan han helsat. — Det var bara för att han skulle något säga, ty nog förstod han, hur det stod till, utan att behöfva fråga derom.

— Gud välsigne doktorn, som kom, svarade modren. Jag kunde väl tro, att den andre icke hade glömt det.

Det spelade ett besynnerligt leende kring doktorns läppar, och han tackade Gud i sitt sinne, för det hans embete aldrig råkat i kollision med den s. k. »husliga lyckan». Sedan han undersökt den sjuke, såg han med mild blick på modren, liksom om han velat förbereda henne på någonting, som ofördröjligen komme att ske.

Hon förstod honom.

— Så ske Guds vilje, sade hon, såsom svar på hans blick.

Doktorn blef stående några minuter vid sängen. Den sjuke andades så besynnerligt. Slutligen drog han ett långt andedrag — hakan sjönk dervid hårdt ned mot bröstet, och all kamp var förbi.

En vindstöt ryckte åter i den gamla dörren. Några torra löf prasslade till mot rutan utanför. Doktorn fattade den barnlösa enkans hand och behöll den en stund.

— Nu har han det bättre, än både ni och jag, skola vi hoppas, sade doktorn.

Som han skulle gå, fick han syn på det slock-

nande ljuset, tog upp en sedel och lade den bredvid bleckstaken.

— Lite till hjelp, hviskade han.

Han kände en kyss af skälfvande läppar och några varma tårar på sin hand . . . Det skedde så snabbt, att han icke kunde hindra det; ögonblicket derefter var han på hemvägen. Ängeln, som samtidigt med honom befunnit sig i kammaren, sväfvade då med gossens själ högt öfver alla jordens mullvadshögar.

Det var just som julgranarna släcktes i de stora husen.

Per Svensson hemma och Per Svensson hinsidan oceanen.

Säkert kände mången af er Per Svensson. Han var i många år en af de bäst ansedde åborna i byn. För detta anseende hade han icke allenast sin egen redbarhet och duglighet att tacka, utan äfven sin faders. Fadren hade egt gården före honom. Det var ett hemman, som länge hållit sig inom samma slägt.

Man må säga hvad man vill om »anorna»; men visst är det godt att hafva hederligt att bråss på, antingen man är född af herrskaps- eller bondefolk. Det är icke i sjelfva *namnet*, som sant adelskap består. Om min far hette Anders Persson eller kallade sig Stålsvärd, det gör detsamma; men om han var en bra eller en dålig menniska, är ingalunda likgiltigt: något af hans ära eller hans vanära häftar ändå vid mig, så länge icke hvar enda menniska blifvit nog upplyst för att kunna förstå och erkänna, att »ingen menniska har annan ära eller vanära än den, hon sjelf förvärfvat sig».

Men vi återgå till Per Svensson.

Han egde, som sagdt var, ett hemman; det ligger der borta i dalsänkningen, just der landsvägen svänger af mot --stad. Jorden var välskött, och skog fans till husbehof. En vacker fruktträdgård omgaf sjelfva byggningen, som väl icke var just något »corps de logis», men ett ganska snyggt hus och tillräckligt stor för Per Svensson och hans familj. Farfar hade haft »många flere» barn, och ingen af dem hade funnit stugan för trång, utan de hade vuxit upp till friska och arbetsdugliga personer allesamman.

Det är icke så mycket på utrymmet, den husliga trefnaden beror, som på snyggheten. En liten kammare, bebodd af man, hustru och flere barn, kan vara »fin som ett dockskåp», och en hel hop kamrar, som stå öde, utom när de öppnas för främmande, kunna med all sin grannlåt vara skräpiga och otrefliga, så att man liksom fryser i hjertat, då man insläppes i dem.

Per Svensson hade en bekant, som var klockare i grannbyn. Han var en mycket sjelfkär person, och som han kunde öfverrösta hela församlingen, då han tog till allt hvad hans strupe och lungor förmådde, så trodde han, att han också var en person af mycken betydenhet. Prosten, som var en kristen och tillika en bildad och ödmjuk man, lät ibland klockaren förstå, att denne ännu icke var något af allt detta, och sådant förargade klockaren; han började låta folket förstå, att prosten, »liksom alla andra herremän», var en fiende till upplysning och frihet. Han talade om det härliga Amerika, der »en ann' är

så god som en ann'»; och då det stackars folket äfven i många tidningar såg Amerika beskrifvas såsom ett land »flytande af mjölk och honung», trodde de, att klockarens påståenden voro fullt sanningsenliga, och att han var en verklig menniskovän; och så började de, det ena hushållet efter det andra, gifva sig af till Amerika. Någon tidning påstod väl motsatsen till hvad de andra sade, eller att det i många afseenden var svårare att finna sin utkomst i Amerika än i det gamla Sverige och att den, som hoppas på Gud och sträfvar efter bästa förmåga, har bättre utsigt att kunna reda sig i ett land, hvars folk, språk och författningar han känner och vid hvilket han genom fosterlandskärlekens band är fästad, än i ett vildt främmande land, der han känner sig såsom »nedregnad från himmelen»; men klockaren sade, att dessa tidningar foro med osanning, emedan de ville i evighet hafva det svenska folket till slafvar; — »Sverige är och blifver ett träldomens land», menade klockaren

Allt detta lyckades han ändtligen inbilla Per Svensson.

— I Amerika sitter en hamnbuse bredvid en en general i kupén, och de säga »herre» åt hvarandra och bjuda hvarandra cigarrer, upplyste klockaren.

— Men hamnbusen blir inte general för det, menade Svens hustru.

— Kommer an på. Har han hufvud, så har han utsigt att bli till och med president, invände klockaren.

— Ser du, mor! sade Sven. Ja, är det icke ett härligt land, det Amerika. Vore vi der, så kanske både Truls och Per kunde blifva något stort en gång.

— Jag tror, att en bra bonde i Sverige är lyckligare än en president i Amerika, för bonden behöfver inte tänka och ställa för mer än sig och de sina, men presidenten skall tänka och ställa för en hel »myrstack» med folk, som ändå afundas honom den syssla han fått, menade hustrun.

— Qvinfolk förstå icke, att dagen gryr, upplyste klockaren; men bildningens och ljusets sol är i antågande; jag ser hennes strålar.

— Titta bara inte på dem tills du blir solblind, bad Pers enfaldiga hustru.

— Jag säljer hela »tutten» och far, sade Per en vacker dag, då han blifvit ond på Sverige genom en artikel, som han läst i en tidning. Det är icke värdt att vara här längre.

— Men dina förfäder redde sig godt här; här har inte gått någon nöd på oss heller, invände hustrun.

— Men en har inte anseende; en är inte hållen för folk.

— Så. Har nu klockaren fått det så långt! Så länge du inte brydde dig om hans dumheter, så länge du sträfvade och var nöjd, hade du också nog anseende, Per; men nu spatserar du och lyss på klockaren och lärer allt, som dåligt är, och bjuder på toddy; och så, när du mister anseende

i dina egna ögon, tycker du, att du också mist det i andras — —

— Du »präkar», du. Men fruntimmer ä' får, de förstå ingenting.

— Nog förstår jag åtminstone, att du handlar illa. »Blif i landet och sköt dig redligen», står der ju.

— »Står der» — ja, ser du, på sådant som *står der*, tror ingen upplyst menniska numera: det är bara skrock.

— Det har nu klockaren utgrundat. Ack, den högfärdige stackaren! Det »står der» allt lika riktigt ändå.

Och Pers hustru fälde bittra tårar. Hon tänkte på den vises ord: »den som rör vid tjära, han varder deraf besmittad». Hade hennes man icke hållit sig till klockaren, skulle han aldrig börjat lära dålighet och aldrig blifvit missnöjd med att vara en hederlig bonde. Nu tycktes han dag ifrån dag blifva allt fastare i den öfvertygelsen att »drägten gör menniskan». Jackan utbyttes mot en fin rock; galoscher och sidenparaply voro med i det vackraste solskensväder. Per Svensson hade, så tyckte han, blifvit herre.

Hur det var, så omgestaltade sig snart familjen i förhållande derefter; det skulle blifva »fint» alltihop.

Pengarna ville icke räcka till de förökade utgifterna. Per tänkte icke på, att det var hans förändrade lefnadssätt, som gjorde, att det blef »svårt att reda sig»; han tänkte icke på arracken, kaffet, småbrödet, de fina kläderna och sitt lättje-

fulla lefnadssätt; han grubblade endast öfver »det arma Sverige, som var så långt efter sin tid».

En vacker sommardag var det auktion hos Per Svensson. Gården var intecknad i hypoteken; det var endast lösboet, som såldes. Kreatur och åkerredskap kastades bort; man lät allt gå under klubban, bara för att »blifva af med det» och få pengar till resan — d. v. s. resan till Amerika.

Hustrun hade gråtit och bedt sin man att taga förnuftet till fånga, innan det var för sent, men — förgäfves.

Klockaren var »befullmäktigad agent» för något öfverfartsbolag hinsidan oceanen; han hade viss betalning för hvarje menniska, han kunde narra till att företaga den äfventyrliga färden.

Sedan allt var buret ur huset, gick familjen ut ur detsamma — för att aldrig mer dit ingå. Truls och Per förstodo icke stort hvad afskedet från fosterlandet betydde, ännu mindre förstod lilla Maria, som bars ut af den gråtande modren.

De vackra hängbjörkarna ruskade så vemodigt sina hufvuden vid rutan. Aldrig hade deras sus förefallit hustrun så besynnerligt som nu; det lät som en afskedsvisa.

Per Svensson tyckte allt, han med, att det var lite ledsamt; men han tände på en cigarr, som klockaren bjudit honom, och svalde ned röken för att — — hämma tårarna.

Flere personer i byn följde dem till vagnarne, som skulle föra dem till »närmsta station». Då hustrun tog afsked af dem, bland hvilka hon lefvat och vistats all sin tid; då hon sände en sista blick till det nu öde hemmet, der hon suttit i välstånd och lycka och från hvilket hon nu var genom sin mans högmod utdrifven, tyckte hon, att hjertat ville brista i hennes bröst.

Lokomotivpipan ljöd. Det skar den arma hustrun genom själen; det var som en signal till en hel framtid af lidanden och olyckor; men ack, — det gick redan.

Och ut på hafvet kom man, och hustrun med sitt barn på armen stod och såg bortåt svenska landet, till dess sista pricken sjönk i vågen, och då kändes det alldeles, som om ett stycke ur hennes eget hjerta lossnat och följt med, men hon blef derför icke lättare om hjertat. Tvärt om: det sved värre än någonsin.

Förfärligt var det också på fartyget: trängsel och osnygghet utan like! Sjukdomar började hemsöka passagerarne, och man fick hvarken tjenlig mat eller medikamenter. — Lilla Maria var en af de första, som sjuknade.

Modren höll henne vid bröstet; dag och natt låg hon der; men bäst det var, en morgon, då modren trodde henne vara bättre, emedan hon var lugnare än annars, satte hon upp sin lilla hand, klappade modren på kinden och sade: »jag gå hem; jag inte vara här» — — och så gick hennes själ till en ort, der hon fick det bättre än än på jorden.

Hustrun var i sitt innersta glad öfver, att så skedde; men när besättningen kom med en säck eller ett stycke af ett gammalt segel för att deri inlägga den lilla och sänka henne ned i det förfärliga djupet; när hon såg det inhöljda liket sjunka, utan att hon ens visste hvar — ty hon visste icke på hvad ställe de befunno sig —, då svek henne kraften och hon föll med ett förtviflans skri, icke mot däcket, ty så stor plats fans der icke, utan mot en annan utvandrare, som utstötte en förbannelse öfver att man skickade sådana »sjåp» ur Sverige; de borde vara der i evighet, påstod han.

Äfven Truls och Per blefvo sjuka och ropade jemt efter »hemmet». Sjelfva Per Svensson stod sig icke mer än jemt. Bäst var det dock, så länge han var på sjön, der han hade så många svenskar att tala med; men svårare fann han det, då han kom fram, der han hörde talas engelska öfverallt och icke förstod en enda mening. Han hade i Sverige icke lärt sig mer än tvänne ord af det språk som talas derute; dessa ord voro: »sir (herre) och »money» (penningar).

Så länge de senare räckte, var lifvet i den nya verlden något så när drägligt; men det motsvarade icke på långt när hvarken Per Svenssons förhoppningar eller klockarens beskrifningar.

Qvastbindaren fick väl heta »sir» lika väl som presidenten; men Per Svensson fann snart, att en qvastbindare i Sverige och en qvastbindare i Amerika hafva ungefär samma anseende; och att, om än en åsna kläder sig i lejonhud, hon

likväl bland lejon aldrig är annat än en förklädd åsna.

Utsigterna för Truls och Per att en gång få »flytta in i det hvita huset» bleknade snart alldeles bort för Per Svensson. De medhafda penningarna voro slut; arbete stod icke till att få när som helst; något handtverk kunde han icke, och den lilla jordlott, han varit i stånd att köpa, var dålig och kunde icke förse dem med deras torftigaste lifsuppehälle.

Hustruns helsa förstördes genom sorg, ty icke många månader förgingo, innan den yngste af gossarne följde sin lilla syster, fastän han icke, som hon, blef sänkt i hafvets djup.

Så stod det till hos Per Svensson hinsidan oceanen, då vi sist hade underrättelser från honom. Han förbannar den stund, han af högmodet och klockaren lät locka sig att öfvergifva sina fäders torfva, der allt, så länge han var ordentlig och sträfsam, gick honom väl i hand. Han har bedt helsa sina bekanta, att de icke skola sätta tro till klockarens historier, utan blifva qvar hemma; emedan de allra fleste, som komma till Amerika, få bittert ångra att de bytt »en fogel i handen mot tio i skogen». Det svåraste af allt, säger hans hustru, är att, hur man än längtar, ändå icke, i brist på penningar, kunna skaffa sig hem igen, utan man måste lefva och dö i eländet der ute och icke ens få multna i samma jord, som »de derhemma».

En mastodont.

Den goda staden Lysköping var ingen bland de minsta af Sveriges städer. Det fans både stora hus och storfolk i den. Stadshuset, som rymde en mängd lokaler för både nytta och nöje under samma tak, var så kolossalt, att det kastade en liksom förkrossande skugga öfver de öfriga byggnaderna — utom skolan och muséum, ty Lysköping, som i mycket följde med sin tid, hade också ett museum. Lärdoms-skolan var väl icke mer än femklassig, men muséet var så mycket större; och midt emot detta, utanför staden på en sluttning, låg den nya fattiggården.

Muséet inneslöt dyrbara samlingar både af spritlagda och uppstoppade djur; apor, från den simpla markattan, som man kan få se »litet hvarstans», till en gorillaunge, fångad i en urskog; boas-, skaller-, och glasögon-ormar. Men hvad man ännu saknade, var något föremål från den antediluvianska perioden.

Lysköping hade ingen vattenledning, och icke heller var det utsigt för, att det nånsin skulle få någon, ty det var en mycket torr ort.

Stadens rektor hade förgäfves gått rundt om-

kring staden med slagruta — han var ett sådant der söndagsbarn, enkom danadt att utforska narens hemligheter — och stannat vid hvarje liten göl, der han anade ett vattendrag; men slagrutan hade aldrig vridit sig.

I hela staden fans icke ett ärligt glas vatten, sade främlingar, som besökte den.

Infödingarne nöjde sig med de usla brunnar, som funnos — vanan är halfva naturen; men det är att märka, att de flesta herrarne slogo konjak i vattnet, i synnerhet på eftermiddagarna, då de samlades på klubben för att, som de sjelfva sade, läsa tidningar.

Hvarje vinter angrepos de förmögnare Lysköpingsborna af en feber, hvars yrsel bröt ut i stora middagar och supéer, der man ömsevis beundrade och afundades hvarandra.

Sjelfva lade de dock icke märke till, att sjukdomen tärde på lifskrafterna, och om någon för smittan otillgänglig var nog uppriktig att säga dem det, rynkade de på näsan åt honom och kallade honom pessimist eller till och med en narr.

Bland andra storheter i Lysköping var en f. d. grosshandlare — herr Brackman — en för muséet synnerligen nitälskande man. Han hörde icke egentligen till de febersjuka; han hade blott ett enda akut anfall om året — det kom vanligen på hans födelsedag; då gaf han nemligen en storartad middag på stadshuset. Efter middagen, när stämningen blifvit som mest lifvad, hade han för sed att anslå någon summa för välgörande eller på annat sätt för staden nyttiga ändamål.

Nu hade herr Brackman just en sådan der middagstillställning på stadshuset. Han fylde sina sextio år; festen skulle derför blifva mer än vanligt högtidlig. Händelsen ville, att fattigvården just den dagen hade sammanträde — det var utsatt, innan grosshandlarens bjudning utgick, i annat fall hade det blifvit uppskjutet till någon dag efter den, ty såväl ordföranden i fattigvården som flere af ledamöterna skulle vara med på den storartade middagen.

Det var derför ordföranden raskade på med fattigvårdsmålen. Flere hjon stodo ännu väntande ute i korridoren; men i festsalen, belägen i samma korridor som fattigvårdssalen, höllo vaktmästarne på att duka det storartade middagsbordet. »Brutna servetter, slipade glas», och en sådan massa lefvande växter sedan!

Musiken, ty det skulle naturligtvis blifva taffelmusik, var redan kommen och hade intagit sin plats på läktaren i festsalen. Då och då ljöd en ton ur något messingsinstrument, som stämdes der inne, och så hörde fattighjonen skramlet af silfver och porslin, som inbars för den blifvande festligheten.

Bland de väntande hjonen var en gammal borgareenka, som »sett bättre dagar». På mången festlig tillställning hade hon förr i verlden varit med. Nu var hon öfver sjuttio år, skrynklig och böjd. Hon hade en våldsam hosta, och när den ansatte henne, stödde hon ryggen mot väggen och de giktbrutna, knotiga händerna mot sin käpp.

En af de fruar, som inbjudits till herr Brackmans festmiddag, hade tjenat hos henne, då hon var i sina välmaktsdagar. *Pigan* hade, utan egen förskyllan, kommit upp i societeten; *frun* hade, utan eget förvållande, kommit ned bland fattighjonen; men hon hade länge se'n upphört att anställa betraktelser öfver lyckans omskiftelser; hon hade för dem hvarken leende eller tårar mer... Det var egentligen icke mer än *ett*, hon var rädd för — och det var att blifva skickad till fattiggården... Hon nästan ångrade, att hon begärt förhöjning, ty en sådan begäran kunde ju blifva anledning till att man skickade dit henne... Nej, då nöjde hon sig hellre med de två kronor i månaden, hon hade... Det stora myrtenträdet, som hon haft allt se'n förr i verlden, skulle hon icke få någon plats för i den gemensamma fattigsalen, och hon ville så gerna hafva några qvistar af det, hon med, *en gång*.

Fattigvårdsordföranden, en jemntjock, pussig, illiterat rådman, med ögon som ett par i flottyr utsvälda pepparkorn, ropade omsider: för in gumman Altman!

Vaktmästaren efterkom befallningen. Fru Altman kom in. Hon neg, oklanderligt för sina år, först för ordföranden och sedan för hela styrelsen på en gång. Flere af »de der herrarne», som nu sutto som fattigvårdsledamöter, mindes hon sedan de voro barn i verlden. De hade stulit frukt i hennes trädgård mer än en gång, somliga af dem — men det hade de glömt, och hon visst också.

— Gumman har begärt en kronas förhöjning i månaden, frågade ordföranden.

— Det har jag ödmjukast vågat, goda herr rådman. Mina händer äro så stela af gikt, att jag numera just ingenting duger till — och fasligt kallt har jag, så det är lika mycket för veds skull, som för mat, jag vågat komma fram med anhållan om påökning, goda herr rådman.

— Nu kan ju fru Altman komma på fattiggården hvilken dag hon vill, och der hvarken svälter eller fryser man; der är syperbt, skall jag säga henne.

— Tack, men dit vill jag inte, nej, dit vill jag *aldrig*, goda herr rådman.

— Nå, det blir hennes egen sak, men kom bara icke och begär förhöjning, när fattiggården fins att bjuda på.

— Jag behåller hellre mina två kronor i månaden, goda herr rådman och hederliga styrelse (hon neg). Jag har i tretti år vant mig vid att hafva mitt eget lilla rum — fast man kan sticka fingrarna mellan golfspringorna — och min lilla kaffetår om morgnarna, fast den icke alltid är kokt på *bara* bönor . . .

— Ja, den kaffetåren, utropade rådmannen med förkrossande öfverlägsenhet . . . Det är väl den, som gör, att man icke vill utbyta sitt lilla kyffe mot salen på fattiggården; men det är just det usla kaffet, som förstör fattigt folk . . .

— Åh, goda herr rådman, hade jag icke haft det att värma mig med, skulle fattigvården varit

af med mig för längese'n ... hon neg för styrelsen ... Här fins det som är mycket *värre* än kaffe, ja, mycket skadligare ... hon neg det djupaste hon kunde för rådmannen ... Jag behåller hellre mina två kronor i månaden. Tackar allra ödmjukast! Vid mina år byter man icke gerna om vanor, då svälter och fryser man hellre.

— Nå, skyll sig sjelf! Han reste sig; han skulle hem — för att kläda sig till middagen.

— Tack, goda herr rådman!

— — — — — — — — — — — — — — —

I festsalen rådde stoj och munterhet; tal höllos och skålar druckos.

När värden tackat för alla de tal, som egnats honom, och den s. k. glädjen nått sin höjdpunkt, bad han att få föreslå en skål för samhällets bästa i allmänhet och för muséets ökande med märkvärdiga föremål i synnerhet. (Härvid tänkte någon, elakt nog, på gumman Altman, som stod derute i korridoren, ty hon stod der ännu, men herr Brackman hade icke observerat henne.) Muséet låg herr Brackman särskildt om hjertat, försäkrade han, vän, som han alltid varit, af konster — han bugade sig för damerna — och vetenskaper — han bugade sig för herrarne ... Månne han tänkte på, att modejournalen och Hagdals kokbok funnos i nästan hvarje hem? Han hade nu glädjen tillkännagifva, att han skänkte två tusen kronor till muséet såsom bidrag till inköpande af ... en mastodont.

Både herrar och damer sågo förvånade på

hvarandra. Var det fogel eller fisk, det der föremålet, som skulle anskaffas? Ja, det var just frågan. Aldrig hade man hört talas om något sådant i Lysköping. Men bäst var ju att icke låtsa om någonting alls ... Man hörde ju till societeten allesamman — det gick icke an att icke veta, hvad en mastodont var för slag.

Och så klingade sällskapet, och musiken blåste fanfarer, och damerna kommo öfverens om, att det skulle blifva rätt intressant att se muséet ökadt med ... ett så märkvärdigt föremål.

Men ute i korridoren stod gamla fru Altman. En vaktmästare hade förgäfves bedt henne gå sin väg. Den stygga hostan, som i dag var värre än annars; men det var kanske för det gumman stått så länge ...

Var det icke hennes »gamla piga», som nyss, i en dyrbar sidenklädning, med långt släp, fördes in i gästabudssalen af en bland de mest framstående herrarne i staden, så ville hon våga sina två kronor, så säker var hon på sin sak.

Men när hostattacken var öfver, kom gumman ihåg, att hon tagit en bit bröd med sig i fickan, och med det ville hon nu styrka sig, innan hon gick. Hon tog upp det, det var icke så hårdt.

Det smakade riktigt godt, tyckte hon — och så tänkte hon på sitt vackra myrtenträd, det stora, som hon icke skulle fått plats för på fattiggården. Af det hade hon tagit qvistar till både *barn* och *man* ... det kära, välsignade trädet! ... och så tänkte hon på, att så snart hon

väl var hemkommen, skulle hon försöka få eld i de sura vedpinnar, hon hade.

Det var ändå hederligt, att fattigvården lät henne få behålla sina två kronor!

Från festsalen ljöd ett skrålande hurrah.

Lille Jeppe,

en hundhistoria efter naturen.

Bland våra minnen uppdyker också ibland minnet af en eller annan snäll hund — kanske också af någon elak, men om den senare vilja vi nu icke tala.

Den snälla hunden kommer med bland staffaget på taflor ur lifvet, ifall vi måla eller annars teckna sådana — det kan komma på ett ut: ty målaren är skald och skalden är målare.

Vid betraktandet af staffaget på minnets taflor draga vi ej sällan en ofrivillig suck vid tanken på en vän, som icke var sådan, han visade sig vara. Kanske ligger det någon tröst i att på samma gång minnas — en snäll hund, som alltid var den han var, som aldrig förställde sig, och om hvilken vi tänka: han skulle varit mig trogen ännu i dag, om han lefvat

Och nu börjar Jeppes egentliga historia.

En vacker sommardag anno 1853, ja, så förfärligt länge se'n är det, såg jag för första gången lille Jeppe.

Huruvida det var första gången, han såg mig, vet jag icke, men troligt är det — ty jag hade aldrig bevistat några hundföreställningar.

En äldre väninna, fru Dal, hos hvilken jag var på några dagars besök och hvilken jag alltid minnes med tacksamhet, hade bjudit mig med sig till staden, dit vi hade tvänne mil. Vi åkte efter ett par hvita hästar, så vackra, att de nästan kunde kallas ståtliga, fast de »i sig sjelfva» icke voro annat än ett par väl skötta och ryktade arbetshästar.

När vi uträttat våra ärenden i staden, helsat på bekanta, ätit middag på vårt rum och ändtligen befunno oss nere på gården för att stiga i vagnen och fara hem, varseblefvo vi Jeppe.

Men då hade han ännu icke fått det namnet. Ingen af oss visste hvad han hette, och derför kallade vi honom rätt och slätt *hund,* ungefär som när man kallar en herre »herrn», då man icke känner hans titel eller vet, hvem han är.

Han stod på gården och tittade på oss med sina kloka ögon, medan vi stego upp i vagnen och kilade in oss bland askar och paketer.

— Nej, se en sådan liten vacker hund, utropade fru Dal, då kusken smälde igen vagnsdörren. Vänta ett ögonblick! Öppna igen! Seså!

Kusken hade öppnat. Fru Dal sökte efter en konfektpåse, som alldeles fullproppad nedlagts i en af askarna. Hunden stod midt för vagnen och vädrade — synbarligen väntande på traktat.

Det var en mycket vacker hund, ren och fin, som om han stigit direkte ur ett kar på Lysekil och torkats med en engelsk badhandduk.

Nos och fötter voro hvita, alldeles som våra hästar; det öfriga af kroppen var svart, som

vår kusks mustascher; han brukade svärta dem, hvilken löjliga fåfänga ju kan ursäktas en karl på *hans* bildningsgrad; ögonen — jag menar hundens — voro så tilldragande som nå'nsin ett par lifliga hundögon kunna vara. Öronen voro krusiga. Hurudan svansen var, har jag länge se'n glömt, ifall jag ens någonsin lagt märke dertill; men att den var kort, tager jag nästan för afgjordt, ty jag kan icke minnas, att Jeppe nå'nsin förekom med svansen mellan benen.

Ändtligen hade min väninna funnit rätt på konfektpåsen.

— Skall det vara, lilla *hund,* utropade hon, och kastade en bit mandelkonfekt till honom.

Jeppe lät icke bjuda sig två gånger; han svalde konfekten, lättare än Boa constrictor en knäckt kanin — och så kom han närmare. Inledningen till bekantskapen hade varit för frestande.

— Kunde jag icke tro, att man spisade konfekt. (Frun talade på kelspråk till hunden). Jo, jo, någon simpel hund är man då inte.

— Men fasligt mager är han, det lilla kräket, anmärkte jag.

— Utsvulten herrskapshund, mumlade kusken i sitt svärtade skägg.

— Naturligtvis. En riktigt fin hund får aldrig äta sig mätt, svarade frun på min anmärkning. Han ser ut som om han nyss genomgått en Karlsbaderkur; jag kan undra, hvems han är — ja, det undrar jag, fortsatte hon och smekte hunden — han stod med framtassarne på fotste-

get. — En fin och rar hund är man, det är visst och sant . . . Seså! Stäng nu, Ljungberg, men drag ned vagnsfönstret! Adjö, lilla hund!

Vi körde. Komna ett stycke ut på gatan, lutade sig fru Dal ut genom det öppna fönstret.

— Nej, se, han springer efter oss, stackars liten! Hon stack fingrarna i konfektpåsen. — Der har du en bit till, lilla hund, och adjö med oss nu!

— Jo vackert, mumlade kusken.

— Det är rätt roligt att ha en hund, men helst en större, sade frun. En hund är ett sällskap — när man intet annat har. Hundar förstå på ens ögon, om man är glad eller sorgsen; de se på en så trovärdigt. Man kan verkligen fästa sig vid en hund, i synnerhet om man är mycket ensam.

Hon drog sig längre in i vagnshörnet, jag hörde en halfqväfd suck och kom ihåg, att jag hört talas om, att hon i sin ungdom varit förlofvad med en väldig jägare, då löjtnant vid kronprinsens husarer. Nu var hon, sedan några år, gift med hans f. d. inspektor, patron Dal, arrendator af en medelstor landtegendom.

Vi sutto tysta en stund, men rätt som det var, fingo vi se kusken titta sig tillbaka och slå med klatschpiskan.

— Hvad står på?

— Jo, det var konfekten, blef hans bestämda svar.

Åhå! Vi förstodo. Hunden sprang fortfarande efter vagnen. Han ville ha — ännu en bit konfekt.

— Slå honom inte, men skräm bort det lilla kräket, bad frun. Naturligtvis saknas han af sin egarinna. Jag tar för afgjordt, att han är en liten damhund . . .

Kusken slog, hunden stannade. Vägen gick utför en backe, och Jeppe försvann ur min åsyn i ett moln af dam uppe på backen. Frun somnade — eller kanske bara satt hon som hon sof, jag vet icke hvilket, men jag ville icke störa henne. Hon hade varit sjuklig alltse'n jag lärde känna henne — d. v. s. alltse'n herrskapet kom till min hemort. Nu var hon säkert äfven trött.

När vi åkt en timmes tid, fick jag åter se kusken med ett missnöjdt småleende se sig tillbaka och slå med piskan.

— Hvad är det nu igen?

— Jo, det är konfekten. Nu bli vi aldrig af me'n.

Kusken hade rätt.

Hunden hann icke fram alldeles lika fort som vi, men samma qväll, när patron Dal, hans fru och jag sutto i yttre rummet och drucko té, raspade det på tamburdörren, och då man öppnade, hvem steg in, om icke »lilla hunden»!

— Der ha vi honom lifs lefvande, utropade patronen och slog till ett skratt, så att hans korpulens gick i vågor. Vi hade nemligen berättat om vårt äfventyr med hunden.

— Nå, så har jag då aldrig sett på maken till ihärdighet, sade frun. Du måtte bestämdt intet hem ha, din lille stackare. Nu skall du också få stanna här, tills jag får upplysning om

hvems hund du är. Hade du varit större, skulle jag tyckt bättre om dig. Vi skola lysa upp dig i tidningen, och tills någon annan känns vid dig, kan du heta Jeppe.

Och man lyste upp honom, men han blef aldrig efterfrågad — alltså fick han stanna qvar.

Från första dagen han kom, blef han ansedd som en medlem af familjen, ifall man så vågar säga. Han visade en så hög grad af hyfsning, förfining och takt, att till och med tjenstfolket insåg, att han var en hund med uppfostran. Gårdsnickaren fick göra en säng åt honom, en »docksäng» — större var den icke — och i den låg han sedan hvarje natt i ett litet kabinett, hvartill dörren stod öppen från fruns sängkammare

Frun gick till öfverdrift i sin kärlek för Jeppe, men det kom sig deraf, att hon behöfde någon varelse att älska — det fans inga barn hvarken i huset eller i grannskapet. Hennes äktenskap såg dock ganska lyckligt ut.

Nästan dagligen, när patronen, i sina smorläderstöflar à la Karl den tolfte, kom in och satte sig i soffan i kabinettet, der frun satt, med en uppslagen bok framför sig och stickade och gäspade, fattade han hennes händer — hon hade mycket fina och rena händer — och kysste fingerspetsarna, en och en i sänder, så att det nästan gaf eko i pianot, som stod i rummet intill.

Vanligen skrattade fru Dal under en sådan ömhetsbetygelse, och hennes glasartade ögon runno; det var ett tort, besynnerligt, klanglöst skratt

åt hvilket Jeppe redan första dagen han var i huset började spetsa öronen.

Han hade också icke varit i familjen många dagar, innan han i de der kyssarna å ena sidan och skrattet å andra upptäckte ett visst något, som han icke riktigt tyckte om Måhända erinrade det honom allt för mycket om flydda dagar. Jag mins ännu så väl en gång, då han var åsyna vitne till ett dylikt äktenskapsspektakel, hur han satte sig på bakbenen, rak som ett ljus och såg på »paret» med de rundaste hundögon i verlden, alldeles som om han velat säga: »ser ni, mitt herrskap, efter det ändtligen skall så vara, så kan jag visa, att jag har varit med på teatern, jag med . . .»

— Se på hunden, se på hunden! Är du galen du, skäms du icke, skrattade patronen, när han första gången såg Jeppe sitta kapprak.

— Du skrämmer honom, invände frun. Kom hit, lilla hund! Kom hit, Jeppe! Hon lockade honom upp i sitt knä; hon strök sin bleka, insjunkna kind mot hans lurfviga öron, och tåren, som hon skrattat fram under mannens smekningar, föll på hundens mjuka pels och försvann i den.

Men äfven patronen lärde sig att tycka om Jeppe, sedan det blifvit upptäckt, att han äfven var dansmästare, och det upptäcktes snart nog.

Vi sutto på verandan en qväll, herrskapet Dal och jag. Frun brukade sjunga litet ibland, icke till piano — hon var ingen musikaliskt bildad qvinna, men en bildad uppfostran hade

hon dock erhållit i sin barndom — hon sjöng rätt nätt, vackra »melodier utan ord» ibland, ibland folkvisor. Den der qvällen började hon sjunga: »Lotte ist todt»; men då skulle man sett Jeppe! Helt visst blixtrade hans framfarna lif genom hans hjerna. Han reste sig på bakbenen och började dansa i takt efter melodien på ett sätt, som tydligen visade — att han var öfvad i att göra konster för sitt lifsuppehälle.

Patronen skrattade, tjenstfolket kom och tittade, frun sjöng och Jeppe dansade. Det var ett riktigt frispektakel.

— Stackarn, han har tillhört ett taskspelarsällskap, utropade vi nästan samtidigt, frun och jag.

— Du gjorde rätt i, att du rymde, lilla hund, kom nu, så får du en sockerbit! — Du gjorde rätt i, att du slutade med dina prestationer, innan du blef dömd att skjutas, sade hon.

I våra hundåsigter blefvo vi fortfarande ense, och Jeppe dansade nästan dagligen, likväl icke i tjenstfolkets närvaro, ty då sjöng icke fru Dal, det hade blott händt den der gången, när Jeppes talang upptäcktes.

Det var ett par år efter Jeppes ankomst, och sista sommaren jag var på besök hos min stackars sjukliga väninna — jag säger *stackars*, fast jag kanske icke har rätt att om henne använda detta ord, ty hon vädjade, oaktadt allt hvad hon led, aldrig till någon menniskas barm-

hertighet. Beklagade hon sig för någon skapad varelse, så var det visst endast för Jeppe, när de voro ensamma.

En morgon kom en ridande jockey från en herregård med ett bref. Det innehöll, att »grefven», godsegaren, jemte ett stort jagtsällskap, hvari åtskilliga utländska furstliga personer befunno sig, dagen derpå kom att gästa herrskapet Dal på frukostmiddag. Lyckligtvis var Dalska huset så välförsedt och ordentligt, att sådant kunde låta sig göra, men fasligt brådtom blef det i alla fall, ty »borgerligt folk behöfver väl mer än en dag på sig för att kunna taga emot prinsar», tyckte fru Dal.

Mejerikällaren förvandlades i hast till matsal och kläddes med löf och gran, så stor han var. Öfver dörren (på en osthylla) fästes en furstlig krona, till de utländska prinsarnes ära, men öfver ingången till sjelfva mejeriet tronade Sveriges vapen. Alla de der grannlåterna bundos af fru Dal, den gamle trädgårdsmästaren på stället och mig. Hvad sjelfva frukostmiddagen angick, så behagade den förnämste prinsen i egen person tacka värdinnan och förklara sig belåten.

Jeppe var innestängd under sjelfva festligheten. Man väntade så många stora hundar och var rädd, att den lille kulle blifva alldeles ihjälbiten, om han visade sig.

Så många ståtliga herrar till häst det var i det jagtsällskapet! Bland dem fans också en högre militär, temligen till åren. Hans ögon tindrade som stjernorna en klar vinternatt, när

det är mycket kallt. Han hade ett helt koppel jagthundar med sig. Fru Dal hade icke råkat honom sedan hon blef gift — han var då löjtnant vid prinsens husarer. Jag tror knappt, att de nu utbytte mer än »goddag» och »farväl» med hvarandra, icke ett ögonkast dessemellan! Deremot såg jag honom ett par gånger, öfver sin hummerpastej, tala med patronen, hans f. d. inspektor. Månne *de* en gång haft någon egendomlig affär sins emellan, kanske någon handel? Hvem vet! Kanske var det ingenting mindre än en menniska, det gält — fast hon icke fått aning derom förrän för sent. Patron Dal var en godsint, men temligen rå och bornerad menniska.

Sedan jagtsällskapet försvunnit borta i skogsbrynet, fick Jeppe komma ut att motionera. Frun och jag voro med.

— Nu är man då af med dem, min snälle Jeppe, sade hon och smekte hunden. Här har varit hundar så det förslog, åh, han kan aldrig tro det, lilla hund, han, som varit innestängd — unga hundar och gamla hundar, som . . . bort vara skjutna längese'n, vet han — åtminstone tycker hans matmor det; men hvad vet han, som suttit inne och inte sett dem . . . Ja, det var rätt, dansa nu! »Lotte ist todt» . . . Hade man varit ute, så hade man kommit i batalj, och sådant är farligt — äfven om man kan bita ifrån sig. Det kan taga en ända med förskräckelse. Dansa du och tacka din matmor —

så der ja — för det hon var rädd om dig! Du kom helskinnad ifrån affären, utan att hafva varit med i den. Afundsvärde lille Jeppe!

I fru Dals tal till hunden tyckte jag mig höra liksom en själs bekännelse — huruvida det var en *skön* själs, vågar jag ej afgöra, men visst är, att det fans ett och annat skönt drag hos henne.

Hon var gifmild mot fattiga, hon älskade bildande läsning, natur och skön konst, hon var ett mönster af ordning och renlighet.

Det var dessa egenskaper, som dragit mig till henne.

Hon var ytterst förbehållsam både i afseende på sitt förflutna och sitt närvarande. »Afundsvärde lille Jeppe» — i de orden fick jag lägga hvad jag ville och hvad jag inbillade mig, och det gjorde jag också. *Han* hade räddats — *andra* hade kanske redan i unga år blifvit släppta bland hundarne . . . . .

Fru Dal och jag sutto länge i bersån den qvällen. Patronen hade ridit utåt egorna.

— — — — — — — — — — —

Hösten kom — som han alltid gör — och patronen, som egentligen bodde på kontoret i flygelbyggningen, lemnade mer och mer frun och Jeppe åt ensamhetens öde uppe i »våningen».

Tjenstfolket, som också bodde i flygelbyggningen, på en tjenarinna när, som »låg deruppe» för fruns skull, såg, att det ofta lyste i sängkammaren långt in på nätterna, ja fram på vintern lyste det nätterna igenom, och när man om morgnarna kom dit upp, var frun redan klädd,

och sängen såg stundom ut som om ingen legat i den. Tjenstfolket tordes icke fråga, hur det kom sig — frun hade sådan respekt med sig — och som hon sjelf ingenting sade om sina enskilda förhållanden, blefvo de i det längsta en hemlighet för alla, utom för Jeppe, och han *kunde* ju icke se dem med annat än hundögon, hvarför också denna historia saknar hvarje spår af sentimentalitet.

Utpå qvällarne, när det var mörkt och tyst i flygelbyggnaden så väl som utomkring, såg Jeppe, att frun tog fram något hvitt ur en chiffonière. I krigstider bruka barmhertiga »damer af societeten» repa hela lårar fulla af sådant och skicka till sjukhusen. Fru Dal behöfde icke så mycket, men nog repade hon upp åtskilliga gamla servietter den vintern alltid. När det nya lades på, så togs det gamla bort och gömdes, tills det helt oförmärkt kunde kastas in i kaminen, om morgnarna, när pigan varit inne och eldat och gått sin väg igen.

Men en morgon, när hon kom upp för att elda, låg frun, ovanligt nog. Patronen skickade efter läkaren — fast frun påstod, att det tjenade ingenting till, ty det fans ingen bot mot en sådan åkomma som hennes.

När doktorn kom, sade han detsamma.

Ryktet om fru Dals sjukdom spred sig i bygden — nå, hennes utseende hade ju länge tydt på ett obotligt lidande, sade fruarna och suckade. Tillbakadragen och besynnerlig hade hon varit alltse'n de lärde känna henne, och det

sorgligaste var, att hon var så »irreligiös»: hon gick sällan eller aldrig i kyrkan, en sak, som de allra flesta, hvilka sjelfva gingo dit minst hvarannan söndag, lagt märke till.

Hon hade ju icke varit sämre, så länge hon var uppe, än att hon kunnat resa in till staden ibland, och nästan dagligen hade hon gått obehindradt ute i trädgården, åtminstone någon stund. Hvarför hade hon då icke lika så väl kunnat besöka Guds hus? Prostinnan, som var en mycket kyrksam fru, kände sig nu uppfordrad att resa och se om den sjuka och föreställa henne — att hon borde vända sig till Gud, innan det var för sent.

Ack, hvad visste prostinnan om långa, sömnlösa, qvalfulla nätter! Stjernorna i höjden, som visste det, de voro tysta med det som med allt annat — och Jeppe likaså.

Men när prostinnan satt vid fru Dals säng och i försigtiga ordalag omsider började förehålla henne, att hon icke vändt sig till Gud, då skälde Jeppe, så att han höll på att bli utkörd — djurens instinkt pekar ofta rätt, der menniskans skarpsinne kommer på skam.

— Hur vet du, att jag *icke* vändt mig till honom, frågade den sjuka och såg på den välmenande väninnan med nästan bönfallande blick

— Du har så högst sällan besökt hans hus.

— Hans *hus?* Ja, jag erkänner villigt, att kyrkan företrädesvis så bör kallas; men . . . hon log så besynnerligt . . . . der träffas han ju vanligtvis endast på bestämda tider, och så-

dana arma stackare som jag behöfva honom när som helst . . . Jag skall uppriktigt säga dig, hur det har varit . . . Jag har haft så svårt för att hålla mig stilla — äfven innan det blef sådant, det nu är. Se här!

Hon hade blottat sitt bröst och tagit af allt det der hvita, som hon brukade lägga på om nätterna, och nu visade sig för prostinnans ögon en syn, som hon sedan i flere herrans år hade ondt af, emedan den vanligtvis alltid kom för henne när hon skulle somna.

— Förlåt, att jag dömt dig så orätt, bad hon och brast ut i gråt. Sådant kan man väl icke bära tyst och tåligt, om man icke vändt sig till Herren.

— Man bör icke gerna visa det för menni skor, om man kan låta bli, men det kom för stunden öfver mig något, som tvingade mig dertill. Man vill ogerna bli misskänd — allraminst då man icke har någon utsigt för att det skall rätta sig af sig sjelf.

Hon lade åter det hvita öfver sitt brännande sår — prostinnan ville hjelpa henne, men det behöfdes ej.

Men när prostinnan rest, skickade fru Dal efter sin gamle trotjenare, kusken Ljungberg. Jeppe satt vid hennes säng och såg ut alldeles som om han grubblat öfver en tidsfråga.

— Ljungberg vill ju göra mig en tjenst, frågade frun.

Ja, det ville han.

— Den här hunden har varit ett sådant snällt

kreatur, att jag icke vill lemna honom efter mig. Jag är rädd, att de inte ska' bli snälla mot honom — och Ljungberg är ju en skicklig skytt . . . Tag honom vackert med sig . . . ut i dungen, der jag brukat promenera alla åren, Ljungberg vet. Låt honom icke plågas, gör det grundligt med en gång! . . .

— Som frun befaller!

— Och derborta — drag på öfversta byrålådan, så går den ut! — så der, ja! Tag det gröna floret, som ligger öfverbredt . . . Rätt! Genom detta har jag sett dina trogna hundögon blicka vänligt upp till mig mången en gång, min kära Jeppe — derför skänker jag dig det till svepning.

Hon strök honom vänligt öfver de krusiga öronen — han hade hoppat upp på stolen invid sängen. — Tack skall du ha, ja, det skall du! Farväl och sof godt, lilla hund!

Ljungberg strök med afvig hand bort någonting ur ögat, och så tog han hunden och floret och gick långsamt sin väg . . . Det var en vacker februaridag; solen låg på borta i dungen, och utanför fru Dals fönster smälte snön och föll ned i stora tunga droppar.

Här slutar historien om lille Jeppe.

Med extratåg.

Deruppe i det *stora* stadshusets festvåning i den *lilla* staden stod ett bröllop.

Fönsterraden strålade som en lång ljusstrimma i den mörka höstqvällen, men himlen var stjernlös. Det gjorde dock både brudpar och gäster detsamma; de senare hade lyktor på vagnarna, och det förstnämda skulle resa med extratåg

Innanför de oskylda helglasfönstren i bröllopssalen vimlade det af högtidsklädda menniskor, småstadsdamer, med släp så långa som flaggan på stadshuset, fast den icke för tillfället var uppe, — det skulle ju icke synts — och herrar i stora mörka klungor; men nedanför på gatan stod en böljande folkmassa, som samlats för att se bruden.

De enfaldigaste och dummaste af qvinfolken der nere tyckte, liksom vissa af bröllopsgästerna der uppe med samma egenskaper, att hon, bruden, var afundsvärdt lycklig, som fick en så rik man bara för sin skönhets skull.

Han var nu visserligen så gammal, att han kunde varit far till henne, och konstigt såg det nog ut, ett sådant omaka par; men hon fick det

ju som en prinsessa, och det är, enligt de flesta ytliga qvinnors begrepp om huslig sällhet, hufvudsaken.

En och annan tänkande menniska, både af dem, som befunno sig i bröllopssalen, och dem, som stodo på gatan eller gingo förbi det upplysta stadshuset, suckade i sitt sinne och tänkte: hvilken far och hvilken mor!

Det var nämligen en nästan allmänt känd sak, att brudens föräldrar, obemedladt folk af medelklassen, öfvertalat dottern att gifta sig med den rike mannen, den gamle sybariten, den i syndens tjenst snart uttjente vällustingen. Modren, sjelf en inskränkt, fåfäng och flärdfull varelse, hvars bildning utgjordes af en smula sällskapsfernissa och som skattade granna kläder, fina möbler och stora kalas högre än allt annat, hade inplantat samma åsigter hos dottern, som både till utseende och egenskaper liknade henne. Öfvertalandet blef således icke svårt, i synnerhet sedan friaren förärat sin blifvande brud en silkesammetskappa så dyr, att en kunglig person väl knappt hade maken.

Bruden fram, ropades det från gatan, och hon visade sig, och vacker var hon; ingen kunde säga annat. Hon såg ut som en skön vaxbild.

Huruvida någon själ genomlyste de fina anletsdragen, syntes icke nedifrån gatan, men de, som sett och sågo henne inne i rum, hade aldrig kunnat upptäcka något sådant.

Hon *var* en bild — och det var ju hennes

lycka, att hon icke blifvit något annat, tyckte många, både damer och herrar.

De sågo icke saken från mer än en sida, nämligen från den, att blott en qvinna *utan* själ kun de äkta en sådan man.

De hade rätt; en qvinna med vaket själslif skulle icke hafva gjort det; men hennes själslif hade aldrig blifvit väckt... stackars flicka!

— Brudgummen fram, skallade det ytterligare bland massan.

Han lät ropet skalla åtskilliga gånger, men omsider kom han och ställde sig bredvid bruden.

Från folkmassan hördes olika yttranden.

— Ett sådant omaka par, skrek en gammal skomakare, som polisen försummat att hålla på afstånd. Annat var det med Maja och mig i lifstiden. Vi voro som skapade för hvarandra, och derför har det aldrig varit något bevändt med mig, se'n jag miste henne.

— Nej, det kunde då många intyga.

— Att man så kan sälja sig till kropp och själ, suckade en gudfruktig madam. Gud har stiftat äktenskapet, men genom djefvulen kom synden i verlden.

— Så bra somliga kunna komma till det! Intet annat än sitt granna skinn — och bli gift med en millionär!

Det var en fattig sömmerska, som så yttrade.

— Men det är icke så säkert han blir millionär så *länge*. Större skutor än han ha seglat i sank, invände en annan röst.

— Inte mycket med sjelfva skrofvet, när

taklaget och fernissan och allt det der kommer af, tänkte en vaktmästare, som varit betjent i finare hus i forna dagar och som kände verlden. Jag känner sådana der patroner, jag, tänkte han vidare. De likna gamla träd, som väl kunna grönska och se frodiga ut, men när de falla, så falla de med ens, ty de äro murkna invärtes.

— De qvinnorna, de qvinnorna! De måtte icke skatta sig sjelfva särdeles högt, när de byta bort sig mot full försörjning, suckade en qvinnohatare, som fått — en bildad uppfostran, hvilken han så illa användt, att han hamnat bland hopen.

— Lefve patronen, stönade en röst. Han kan ge drickspengar så det förslår! Tre kronor bara för det jag bar upp en bukett från jernvägen — ett bösskott! Tre kronor! . . . Ja, rik blir hon, det är säkert, det, och åka gentilt, det får hon.

— Ja, och så kan ju hela slägten bli upphjelpt, menade en annan, för hon har ju både systrar och kusiner, och bra se de ju ut allihop och fattiga som kyrkråttor äro de. Hurrah för slägten!

— Jag *ginge* hellre genom hela lifvet än jag åkte i karet med en man, som jag inte tyckte om, bekände rent ut en fattig piga . . . Usch, hvad är lifvet, när kärleken saknas, sade alltid min mormor i lifstiden . . . Jag mins det så väl, och derför går jag ogift i all min tid; jag har haft kopporna, så jag vet, att ingen *vanlig* karl bryr sig om mig för annat än min sparbanks-

bok; derför har jag sagt nej till alla, som friat . . .

Uppe i salongen talades det också.

— Tänk, om hon en dag får ett tycke, sade en gammal fröken. Så länge hon intet tycke haft och är förbländad af rikedom — eller åtminstone af lyx — och upptagen af nöjen och förströelser, käns det väl icke så svårt, men tänk, om hon en dag får ett tycke!

— Åh, sådana få inga tycken, försäkrade en medikofilare, som varit på väg att bli förälskad i bruden. Skulle så illa vara, skramlar man för dem, liksom för små barn — och då lugna de sig; *han* kan skramla med guld.

— Men det skramlet är hon kanske då så vand vid, att hon ej bryr sig om det . . . Ett tycke vaknar icke alltid i unga åren . . . En qvinna kan hafva varit gift länge, innan det blir henne klart, att . . . hon misstagit sig . . . menade fröken.

— Hade jag varit hennes mor, skulle jag hellre skickat henne i kloster, sade en ung, redan lefnadstrött fru . . .

— Jag tycker, hviskade en gammal prestfru, att i sådana fall, som detta, är det ganska svårt för presten.

— Presten? upprepade hennes granne och gjorde stora ögon.

— Ja, presten, upprepade den förra. Om jag beklädde hans embete, tror jag aldrig, att jag ginge in på att sätta kyrkans insegel på en för-

bindelse, som ingås af rent *verldsliga* bevekelsegrunder — för att icke säga syndiga.

— Nej, det tycker jag med, inföll någon. Det kunde vara nog med magistratens. Ett lagligt äktenskap är det ju, men icke är det ett äktenskap i *kristlig* mening.

— Hur många äro det, om man tar sig för att forska efter, utropade en »olyckligt gift».

— Icke är det bättre, när en *karl* gifter sig för pengar, än när en *qvinna* gör det!

— Nej, det är lika uselt det ena som det andra. Det vore bäst, att *endast* borgerlig vigsel blefve obligatorisk; kristlig vigsel kunde ju fås af de kontrahenter, som sådant önskade . . . Der förbundet icke i sig sjelft *är* heligt inför Gud — heligt genom inbördes aktning och kärlek — der är ju den kristliga vigseln blott en komedi.

Snart låg det stora stadshuset mörkt som himlahvalfvet sjelft, som framtiden för den menniska, hvilken lefver utan tro, utan hopp, utan kärlek . . .

Men vagn efter vagn med glimmande lyktor utanpå och bröllopsgäster inuti hade rullat sin väg.

Och brudparet, som samma qväll anträdt sin bröllopsresa, hade farit med extratåg.

Tvänne sidor.

1.

I morgon.

I mellanvåningen der uppe i det stora huset bor grosshandlaren Klangberg. Se, hur fönsterraden skimrar i ljuset från gaslyktorna nedanför!

Det är doktor Kallmans droska, som håller vid trappan inne på gården just nu. Fru Klangberg lider af en tärande, obotlig sjukdom. Doktorn, en medelstor herre, med ljuslagdt, flegmatiskt ansigte och guldbågade glasögon, är der hvarje dag, fast han ingenting kan uträtta, säger han sjelf; men fru Klangberg tycker ändå, att det är så lugnande att få se honom, och derför, hur brådtom han än har, ty han har stor praktik, förflyter ingen dag, som han icke är hos henne, om icke förr, så ut på qvällen.

Han frågar efter hennes befinnande, känner på pulsen, sitter en stund vid sängen, skakar på medikamentsflaskorna, säger, om hon skall fortsätta eller upphöra med det eller det läkemedlet, som han senast ordinerat, bugar sig omsider och går.

Så har han nu kommit och gått dagligen ett års tid.

Midt emot den stora byggning, hvari grosshandlaren Klangberg bor, ligger, inne på gården, ett litet oansenligt hus, som uthyres åt fattigt folk.

Der inne i rummet åt gården bodde för några månader sedan en fattig enka, som sett bättre dagar och som led af en tärande, obotlig sjukdom, äfven hon, fast den icke var af samma slag som fru Klangbergs.

Huru mången gång, när enkan hörde doktorns droska stanna vid grosshandlarens trappa, tänkte hon icke vid sig sjelf: ack, om han ändå komme inom till mig också, någon gång. Men jag vågar icke be honom; han vet, att jag ligger ständigt; ville han, så komme han nog, min bön förutan, och vore det något att göra, så . . kanske han komme; men fru Klangberg är ju obotlig, hon som jag, och dit går han ändå hvarje dag, bara för det att hon önskar se honom. Ack, den fattige får icke hafva ens en önskan! Man är så godt som utan menskliga rättigheter; verlden anser sig kunna behandla en hur likgiltigt som helst, ty hon vet, att man är maktlös och värnlös gent emot henne.

Den fattiga enkan hade en dotter, och det var hon, som fick sträfva för dem båda. Hon hade icke fått någon s. k. bildad uppfostran, ty föräldrarnas välstånd var förbi, innan hennes skoltid började, men modren hade lärt henne finare handarbeten och renskrifning, och genom sådan sysselsättning försörjde hon sig och henne.

Vetskapen om, att föräldrarna fordom varit välbergade och att hon, som hon uttryckte sig, »icke var född till piga», hade gjort henne bitter

till sinnes. Hon led vid tanken på, hur olika lotterna falla här i lifvet. Den ena menniskan får trehundrasextiofem läkarebesök på året; den andra icke ens ett, fast de äro ungefär lika sjuka och bo blott några sekunders väg ifrån hvarandra. Hvilka himmelsskriande motsatser!

En förmiddag, då doktorn kom ut från grosshandlarens, stod enkans dotter vid hans droska och väntade. Hennes bön låg visserligen i hennes ögon, åtminstone för den, som förut kände till förhållandet, men en läkare, som praktiserar dag ut och dag in, får man kanske förlåta, om han någon gång visar sig känslolös för ögonspråket, i synnerhet om han är af flegmatiskt temperament — och har guldbågade glasögon.

— Hvad är det fråga om? sade han barskt, under det han satte ena foten i vagnen.

— Jag ville så gerna be doktorn titta in till mamma.

— Jaså, den der sjuka gumman! Det tjenar ingenting till, det har jag sagt er. Mot den sjukdomen vet jag intet bättre lindringsmedel än det, jag redan föreskrifvit.

— Ja, vi få så mycket tacka. Vi begagna allt den medicinen, men det vore en sådan tröst för mamma, om doktorn någon gång ville vara god och titta in.

— Nå, jag skall göra det då, efter hon så önskar... En annan dag, men inte nu. Jag har brådtom. Han steg upp i vagnen, nickade åt enkans dotter och — åkte sin väg.

Hon stod qvar, nästan förstenad. Det isade

genom hela hennes varelse. Om han vetat, hvilken förödmjukelse det kostat henne, innan hon kom sig för att be honom!

Att blifva så ringaktad, då man, om föräldrarna icke blifvit fattiga, kanske skulle haft samma »rang» som fru Klangberg!... Hon grät i sitt hjerta, men hon var å ena sidan för stolt att låtsa om det och å den andra för kärleksfull.

— Har doktorn varit der uppe i dag? frågade modern, som den dagen icke hört rullandet af hans vagn.

— Ja, och han talte vid mig. Han kommer snart och ser om mamma, sade han.

— Nej, gör han? Jag trodde knappt, att han tänkte på mig, fattig stackare. Jag har hyst ganska ovänliga tankar mot honom. Lidande och motgångar göra menniskan bitter. Måtte Gud förlåta mig! Jaså, han lofvade komma!

Nästa dag höll droskan som vanligt utanför grosshandlarens trappa. Enkans dotter stod bakom förstudörren till gårdsrummet för att passa på, när doktorn kom ut igen...

Hon skulle öppna för honom.

Hennes hjerta klappade hårdt. Han måtte väl aldrig ha glömt sitt löfte? Kanske var det icke hans afsigt att komma den dagen, han hade ju icke lofvat bestämdt.

Doktorn kom ut efter en stund. Han hade redan tändt sin cigarr och stigit upp i vagnen, då han borta i en dörr fick se en skymt af enkans dotter.

— Åhå, sade han, det var ju sant! I dag har jag brådtom, men jag kommer *i morgon* — —

— Var det inte doktorns vagn, jag hörde? frågade enkan, som den dagen kände sig sämre än förut.

— Jo, mamma, svarade dottern och svalde sin smärta. Han nickade mycket vänligt åt mig och sade: *i morgon* kommer jag.

— Gjorde han? Han har således icke glömt mig! Ack, om han kommit i dag ändå! Jag riktigt längtar efter honom! Kanske han kan tänka ut något annat medikament åt mig. Det jag har lindrar icke längre.

Dottern suckade, och det var nära att en tår fallit på hvitbroderiet — en brudnäsduk — som hon höll på med, men den föll icke. »Hundarna få åtnöja sig med de smulor, som falla från den rike mannens bord», tänkte hon.

— — — — — — — — — — — — — — — — — —

En svår natt var öfverstånden.

En klar solstråle sprang genom fönstret till gårdsrummet och genom rullgardinen, ty den var nere.

Dottern satt på en stol vid modrens säng. Icke ett ljud eller en knäpp hördes i rummet, men dottern hörde den välbekanta droskan stanna vid trappan till stora byggningen, och dervid for ett egendomligt leende öfver hennes ansigte.

Hon erinrade sig doktorns löfte, men hade glömt det, då han ungefär 1/4 timme derefter steg in i rummet. Då blef hon först hvit, sedan röd, der hon stod vid hufvudgärden.

Han behöfde blott taga en öfverblick af ställningen der inne, så förstod han alltsammans. Ett lakan låg bredt öfver sängen, och under det aftecknade sig stelt en menniskokropp.

— Jaså, redan, utropade han. Det var ju som jag sade: det var *ingenting att göra!*

— Det var ändå bra vänligt, att doktorn tittade in, sade dottern, med kufvad bitterhet. Mamma är nog tacksam, ifall hon ser det . . .

Hon aftäckte ansigte och bröst på sin moders lik.

— Se, sade hon.

Midt i bröstet satt en kräftsvulst, som presenterade sig sjelf. Solen lyste på den, så att den såg ut som en blankpolerad metallkula . . .

Solen lyser på hvad som helst; antingen har hon ingen urskilning eller också tycker hon, att det är uselt alltsammans . . .

— Sådana känner jag nog till, utan att behöfva se dem, svarade doktorn.

Det låg ett visst vemod i hans tonfall, som för ett ögonblick, men också blott för ett ögonblick, minskade bitterheten i den sörjande dotterns hjerta.

— Jag får ödmjukast be doktorn om en dödsattest — fast det kanske vore tillräckligt, om de finge se *den der,* sade hon och pekade på kräftsvulsten.

Doktorn förstod hennes mening, men en menniska med hans bildning beherskar sig alltid. Han satte sig ned och skref dödsattesten, sade derpå ett lugnt adjö och gick.

Enkans dotter neg och tackade.

— Måtte *han* inte en gång få vänta på Guds barmhertighet lika förgäfves, som du väntat på hans, sade hon och bredde lakanet öfver liket.

Doktorn steg åter upp i sin vagn, hvisslade en melodi af Offenbach och tänkte med en liten tillstymmelse till förargelse på, huru pretentiösa »pauvres honteux» ibland kunna vara.

Enkans dotter slog upp nya testamentet och såg på språket: »Saliga äro de döde, som i Herranom dö, ty anden säger att de skola hvila sig ifrån allt deras arbete» — och så tog hon åter till sitt hvitbroderi, ty brudnäsduken skulle ovilkorligen vara färdig på bestämd timme, och att en och annan tår föll på den, gjorde ingenting: den skulle ju tvättas.

2.

En kyss.

Tjugu år hade hon bott i staden och var några och trettio, då hon kom dit. Hon hade allt ifrån ungdomen försörjt sig med sitt ärliga arbete, och hennes flit gränsade till det otroliga. Hon gick ur hus och i hus och sydde. Alla ville hafva henne.

Det hvilade en viss hemlighetsfullhet öfver hennes föregående lif; hon nämnde aldrig något

om den tiden. Kom sådant på tal, blef hon nästan alltid förstämd, hennes ansigte fick ett hårdt, nästan elakt uttryck, som det annars icke hade, och hon sydde som om det gält lifvet. Hon hade ett ganska redigt hufvud, saknade icke en viss beläsenhet och visade ibland i sitt sätt att vara en takt och en finkänslighet, som tycktes vara öfver hennes bildningsgrad, men om kärlek eller vänskap kom på tal, fick hennes ansigte ungefär samma uttryck, som när någon vidrörde det förflutna, *det der*, som låg bortom de senaste tjugu åren.

Hvad man dock bestämdt visste om henne var, att hon aldrig varit någon *lättsinnig* qvinna.

Oaktadt hon icke tycktes tro vare sig på vänskap eller kärlek, var dock ingen mot fattiga och lidande vänligare sinnad än hon. Sin dagspenning delade hon ofta med sig åt sådana. Mången sjuk eller sjukling, som ingen annan tänkte på eller vårdade sig om, fick af »mamsell Mina» en frisk apelsin eller ett godt hvetebröd, köpt under vägen, när hon om qvällen gick hem från något ställe, der hon suttit och sytt om dagen.

Hon hade ganska mycket natursinne; blommor voro hennes förtjusning, att komma ut i den »friska naturen» likaså. Ofta köpte hon lefvande blommor och skänkte bort, och hände det utomordentliga, att någon gaf henne en bukett eller en blomma, kunde man få se ett tårbeslägtadt skimmer i hennes stora blå, alldeles icke vackra

ögon, men hon var icke den, som grät, åtminstone när menniskor sågo det.

Lifvet lär somliga att vara sparsamma med tårarna inför verlden, icke just derför att de tvifla på hennes medlidande, men derför att de finna det otillräckligt — och veta att det icke kan hjelpa dem.

* * *

Det var sommar, och de flesta af de familjer, åt hvilka mamsell Mina brukade sy, voro bortresta till badorter eller landställen, sedan hon hjelpt dem att ställa i ordning sommartoaletterna.

Man hade på senaste tiden lagt märke till, att hon den våren varit fåordigare än annars, att hon icke sällan klagat öfver att hon icke orkade arbeta *så,* som förr i verlden.

En dag gick en af stadens läkare förbi huset, der hon bodde, uppe på ett vindsrum, som låg frånsols. Han hade varit der en gång förut, för några år tillbaka, då hon var sjuk.

Nu såg han rullgardinen vara nere, oaktadt det var midt på dagen. Han erinrade sig, att han icke på länge sett mamsell Mina borta i någon familj, icke heller mött henne ute, vare sig morgon eller qväll. Hade hon flyttat från staden eller var hon kanske sjuk?... Död var hon icke, så mycket visste han, ty han hade icke anmodats om att skrifva ut hennes dödsbetyg — något som annars ovilkorligen skulle varit händelsen, ty han var stadens ende fattigläkare.

Doktorn hörde till det fåtalet af läkare, som icke sköter praktiken hufvudsakligen med recept; han var tvärtom mycket sparsam med sådana, ty han hade gjort den erfarenheten, i synnerhet inom den fattigare klassen, att ett godt ord, en vänlig blick mången gång uträtta mer än piller och mixturer — så vida icke sjukdomen oundgängligen kräfver kroppsliga läkemedel —, att personligheten är en makt.

Nästa dag kom han samma väg; äfven då var rullgardinen nere; då besinnade han sig icke vidare, han gick dit upp.

Jo, det var allt så, som han tänkte. Mamsell Mina låg sjuk sedan några dagar och hade ingen, som egentligen såg till sig, men rent och prydligt var det ändå omkring henne.

— Hvem har bedt doktorn gå till mig? frågade hon med sträf röst och vände ett blekt, slappt ansigte, med ett par trötta ögon i, emot honom.

— Ingen menniska har bedt mig derom, mamsell lilla, svarade han allvarligt, men vänligt. Jag kom af mig sjelf. Emedan jag sett, att rullgardinen är nedfäld hvar dag, anade det mig, att det inte måtte stå så alldeles väl till här uppe.

Hon såg på honom en lång stund under tystnad, liksom för att öfvertyga sig om, att hon icke drömde; derpå genomlyste en inre ljusglimt hennes drag.

— Så, Gud välsigne doktorn i evighet *för det*,

sade hon och försökte att sätta sig upp i sängen, fast hon icke lyckades.

Doktorn nickade bifall till välsignelsen, tog så en stol och satte sig vid sängen.

— Hur är det då? frågade han. Nu skola vi talas vid. Jag har i dag icke så särdeles brådtom.

Doktor Natanaël var en undersätsig man, med ett blekt, distingeradt ansigte, svart, yfvigt hår, bruna ögon och en fin, skägglös mun. När han såg på en sjukling, kändes det. Han fäste nu sin vackra blick med hela dess genomträngande mildhet på mamsell Mina, och det var som om den ur hennes hjerta framkallat en stråle af alldeles samma slag, ty hennes ansigte blef nästan vackert, så sjukligt, färglöst och aftärdt det än var.

— Jag har just inga plågor, upplyste hon, bara så svårt för att andas. Det är derför, jag ligger så högt med hufvudet . . . och, se här — hon visade fram en svullen arm — sådan är hela kroppen, sade hon småleende. Jag har hållit mig uppe i det längsta, men för tre dagar se'n gaf min förmåga vika för öfvermakten.

Doktorn gjorde sig grundligt underrättad om hennes sjukdom, ställde om att hon fick läkemedel och vård samt gick sedan dagligen till henne. Det var intet hopp om förbättring, det såg han genast, men försigtigheten bjöd honom att endast långsamt låta henne veta det.

En dag föll det sig så, att han och den sjuka kommo i tal om döden. Han hade förut talat

med henne i åtskilliga ämnen och funnit, att hon var en ganska klok qvinna. Han frågade henne nu, om hon var rädd för att dö.

Mina smålog vemodsfullt. — Han, som ställde om, att jag icke kände när jag föddes, ställer nog äfven om, att jag icke känner när jag dör. *Nu* har jag kastat mig på honom . . . Doktorn förlåter nog, att jag ber doktorn gifva mig Nya testamentet, som ligger der på byrån, efter jag inte kan taga det sjelf.

Doktorn gjorde som hon bad.

— Ser doktorn, fortfor hon, då hon mottagit boken, jag har icke hatat menniskorna, det tror jag åtminstone icke att jag har, men jag har afskytt dem, efter som somliga af dem gjort mig ondt, mycket ondt, upprepade hon med eftertryck. Såren ha aldrig läkts, och nu gör det detsamma. Jag har redligt sträfvat, men med bitterhet i hjertat, fast jag lidit med alla, som lida, och sökt lindra, der jag kunnat; men att någon tänkte på mig till det bästa eller brydde sig om mig, der jag icke kunde göra nytta för mig, det har jag icke trott på många år, icke se'n . . . min mor dog — hon gjorde ett uppehåll.

— Så var det en dag, började hon åter, då jag låg här och gick igenom mitt flydda lif, som väl hvar och en gör, åtminstone när han känner att . . . det lider mot slutet. Jag insåg tydligt, och det var då inte första gången, att om jag sjelf varit bättre, så skulle mycket annat också varit det, men det tjenar nu ingenting till att

tala om sådant, som icke kan ändras. Just den dagen var det, som doktorn kom hit upp, *kom af sig sjelf*, och då såg jag ju, att det fans *en människa,* som tänkte äfven på mig, och att det ännu finnes barmhertighet i verlden ... Den dagen tog jag åter till Nya testamentet, som jag icke brytt mig om på många år. — Lavendelqvisten här — hon höll upp den — låg dock ännu qvar sedan ... min första nattvardsgång ... jag tycker sjelf det är besynnerligt, att han icke förgåtts i eländet, han också, men han är ännu lika hel, som han alltid varit ... och här skall jag nu visa doktorn det »språk», jag först fick syn på den der dagen, då doktorn kom till mig.

Hon visade honom det. Det var Joh. 5: 24.

Doktorn blef nästan rörd. Aldrig hade han kunnat drömma om, att hans oöfverlagda handling skulle hafva en så genomgripande inverkan på det psykologiska området. Han gjorde inom sig det löftet att ännu mer än dittills lefva för fattigpraktiken ...

Sista gången han var hos mamsell Mina — fast då visste hvarken hon eller han, att det var den sista — hade han i knapphålet en frisk lavendelqvist, hvilken han lemnade henne. Han hade brutit den i en trädgårdstäppa på landet, der han varit på sjukbesök, sade han.

Mina tackade, och hennes ansigte skälfde af rörelse, då hon tog emot qvisten.

— Så grön den är, och så den doftar, sade hon ... Den påminner mig om pingstdagen en

gång der hemma, för länge, länge se'n, när jag lade den der andra qvisten i mitt Nya testamente . . .

Doktorn hade som vanligt satt sig vid sängen några minuter, och en stund förflöt, under hvilken icke många ord talades, men det var som om han och den sjuka förstått hvarandra ändå. Mellan den torra lavendelqvisten och den färska låg hennes lifs historia. Den torra hade väl i många år varit vissnad och torr, men den fans dock, sönderfallen till stoft var den icke . . . Och den färska, skulle hon våga att till den ansluta hoppet om en ny pingstdag?

— — — — — — — — — — — — — — — —

Doktorn skulle gå, han steg upp och räckte henne handen till afsked som vanligt. Hon tog dock icke den hand, han räckte henne. Fattad af en plötslig ingifvelse, grep hon hans venstra, förde den till sina läppar och kyste den. — Du har varit ett medel till min räddning, utbrast hon. Gud välsigne dig i evighet, amen!

Doktorn svarade några vänliga ord, det skimrade till i hans ögon, och han stötte sig alls icke på, att den fattiga sömmerskan kallade honom du. Vid vissa tillfällen glömma vi att kalla hvarandra något annat.

När han var i dörren, vände han sig om och vinkade åt henne — det var icke skrymteri — och så gick han.

Dagen derefter hängde ett hvitt lakan för vindskammarfönstret, och i stadens tidning stod

rummet till uthyrning ledigt, rummet, hvari mamsell Mina bott tjugu år.

Men mången gång sedan, när doktor Natanaël rönt otack af de rika och känt en viss benägenhet till förhärdelse vid den ständiga åsynen af de fattigas nöd, har han mjuknat vid minnet af den döendes kyss på hans venstra hand och af en bruten röst, som sade:

Gud välsigne dig i evighet, amen!

Violer.

(Ett pensionsminne.)

Violer! Ja, hvar gång jag ser violer eller känner lukten af violer, minnes jag henne så väl — den sextonåriga Lisen. Hon står lefvande för mig, med sin starkt bygda kropp, sitt ljuslagda ansigte, de klara blå ögonen, de friska, hvita tänderna och det vågiga, i en tjock fläta upplagda håret; men hvad jag lifligast minnes af henne är hennes glada skratt. Det var icke ett sådant der vanligt skratt, som andra flickor skratta, nej, det låg något barnafriskt, något musikaliskt i det — det hade en ren silfverklang, och så bidrogo de bländhvita tänderna, som alltid lyste fram, när hon skrattade, att göra det ännu mer bedårande.

Vi voro tillsammans tvänne år i helpension. Vi bodde i samma rum, hade hvar sin lilla smala säng, som om dagen slogs ihop och blef länstol, med garnering och fransar. Lisen och jag bodde i husets bästa rum — förmaket, de två andra inackorderingarna, som voro yngre än vi, bodde i skolsalen.

Vi gnabbades stundom, Lisen och jag — men vi voro ändå goda vänner.

Jag höll henne icke för min andliga vederlike, och det gjorde hon heller icke anspråk på att vara.

Hon hade varit åtta år i pensionen, när jag kom dit, och hon kunde likväl icke taga lektioner tillsammans med mig. Jag, som läst nästan på egen hand, var långt framom henne.

Jag drefs till boken af ett oemotståndligt behof efter kunskaper; Lisen läste blott för det hon var »så illa tvungen», sade hon sjelf.

Hon var fattig. Slägtingarne, som betalade för henne i pensionen, hade beslutit att uppfostra henne till »guvernant». När hon hade gått igenom skolan, skulle hon skickas utrikes på ett par år.

När Lisen och jag hade ledigt för lexor, skrefvo vi af noter tillsammans, ty på den tiden afskref man noter, om man ville hafva dem.

Lisen och jag togo båda musiklektioner — och i musik var *hon* före. Så känsligt hon spelade, hvilket vackert anslag hon hade — det kallades »touche» på den tiden.

Pensionsföreståndarinnan var en utmärkt qvinna, vid hvilkens minne min själ ännu i dag dröjer med vördnad och välsignelse!

Hon var en lång, mager och mörklagd person mellan trettio och fyrtio år, med utpreglade drag och genomträngande, men ändå milda ögon. En af inackorderingarna skref sedermera om henne:

»Till lärarinnan drogs med makt min håg
Och detta redan ifrån första stunden.

Att der fans lif och eld i hjertegrunden,
Man tydligt i den djupa blicken såg.
Hon var en kristen af det äkta slaget —
Höjd öfver alla sekter, rent ut sagdt —
Och i personligheten låg en makt,
Som är Guds egen, på det hela taget.»

Om aftnarne, när alla våra lexor voro upplästa — Lisen och jag läste nämligen icke bland de andra lärjungarne, utan togo lektioner enskilt — hade vi sångöfningar, under föreståndarinnans ledning, och ibland hände, att vi ofvanpå sången, någon gång, togo oss en polka-mazurka, till hvilken hon, den oförgätliga, bestod musik. Vi voro inalles sex dansande; vid skolan funnos två biträdande lärarinnor.

Då var det alltid Lisen, som bjöd upp mig — eller också bjöd jag upp henne, sedan vi sjungit »Undan vike smärtan», »Se glad ut» eller »Vikingasäten, åldriga lundar» eller alltihop detta eller något annat.

Så snart föreståndarinnan steg upp och lade igen pianolocket, begaf hvar och en af oss sig till sin plats vid skolbordet för att läsa öfver lexor till följande dag — till dess »supén serverades»: en smörgås med ölost eller också hafregrynsgröt med mjölk. Man blef icke bortskämd.

— — — — — — — — — — —

Utanför fönstren — det var två par i det rum, som Lisen och jag bebodde — var en stenlagd gård, med en brunn i midten, och invid brunnen stod ett väldigt päronträd, som sträckte sina qvistar ända in på rutorna. Så väl jag

ser det! Det var ett af de största fruktträd, jag någonsin sett, men det bar ingen frukt: det hade icke burit ett enda päron på många år, sade man; men ståtligt var det.

Mången gång försatte dess sakta prassel mig i stämning, när månen uppgick öfver den i hvila försänkta staden och drog sitt silfvernät öfver skiffertaken och . . . päronträdet.

Stundom gick jag upp, satte mig vid rutan och lyddes till bladens hviskning i vår- eller sommarnatt. Då sof Lisen. Vi hade inga rullgardiner. Sådana behöfdes icke, ty mellan gården och gatan var ett högt plank. Vi voro på den sidan liksom afspärrade från verlden — och på de andra sidorna också, ty tvänne af dem utgjordes af skolbyggnaden, och den tredje var en magasinsvägg, med gluggar som på ett fängelse.

Det var öfver magasinstaket månen satt, när han sken Lisen rakt i ansigtet, och jag satt och såg på. Så vacker hon var, der hon låg med det vågiga håret kring pannan! Ingen sorg, intet bekymmer hade lemnat ens ett spår af skugga på hennes ansigte, och ändå var hon så godt som ensam i verlden. Vid sin födelse hade hon förlorat sin mor — och fadren . . . men om honom skola vi tala sedan.

En dag, när Lisen och jag sutto ensamma och skulle skrifva af en af Bethovens sonater, sade hon: men hvarför går du upp och sitter vid fönstret om nätterna?

— Hur vet du det, du, som sofver som en sten?

— Åh, inte alltid?

— Verkligen?

— Jag har vaknat ett par nätter, men jag ville icke störa dig. Vet du, att du såg så tänkande ut, der du satt med hufvudet litet tillbakalutadt och blicken i päronträdet eller hvar han var. Har du någon, som du tycker om?

— Sådan dum fråga! Jag, som . . . vill blifva något . . .

— Hvad säger du?

— Det gör detsamma . . . Det förstår du inte . . . Du kan på sätt och vis ha rätt i alla fall. Det fins någon, som jag tycker om, men jag har honom icke.

— Tycker icke han om dig?

— Jag har aldrig råkat honom.

Lisen skrattade på sitt eget musikaliska vis.

— Hvad du är rolig, sade hon. Det kallas väl att drömma vaken, det der?

Vi hade qvällen förut sjungit:

»Stundom äfven vaken drömmer jag» —

det var det hon syftade på.

— Jag bryr mig icke om hvad det kallas, svarade jag, men härligt är det att tänka, att längta, att stämma möte med honom, som jag aldrig sett och som jag icke har . . .

— Stämma möte? Nej, nu förstår jag då alls icke. Se, der skref jag galet! Stämma möte med en, som du aldrig sett och som du icke har . . . ?

— Ja, ser du, just deri ligger det, jag menar det *sublima* — begriper du. Vi mötas . . . .

— I nummer fyra, der violerna växa?

— Åh, aldrig! Der är nog vackert och der är det så roligt att vara med dig eller också ensam, när himlen är så vacker som nu, rymden full af osynliga, qvittrande lärkor och luften närmast gräsvallen ångar af violdoft . . Nej du, vi, ja, jag menar den der okände och jag, vi mötas på en månstråle och så fara vi. Huruvida kroppen är med, vet jag icke. Jag ser in i ett par ögon, som draga mig med oemotståndlig makt, och de se in i mina, och det är, som om vi hörde stjernorna brusa sitt eviga hallelujah rundtomkring — och som om våra själar försökte att sätta ord till bruset.

— Men det der är ju öfverspändt!

— Ja, visst! Det har jag nog bondförstånd för att inse — och just derför talar jag aldrig om mina »möten» för någon — detta var ett undantagsfall, förstår du. Du behöfver icke nämna det för . . . de andra.

— Jag bryr mig ju icke om dem; men säg, har du verkligen aldrig sett honom eller någon, som du tycker . . . skulle kunna blifva . . . han?

— Nej, aldrig.

— Hurudana ögon skall han ha?

— Det kan jag icke bestämma — violblå, tror jag, mörkare än dina. Men tro nu för all del icke, att jag drömmer om sådant ständigt. Som jag sade: jag tänker blifva något, jag må få se honom i verkligheten eller ej. Till mig talar allting, det har det gjort sen jag var liten, och

jag kan icke rå för det, ty jag är född sådan. Jag har aldrig frågat andra, om det talar till dem på samma sätt, men det skulle jag tro. Skilnaden är kanske bara den, att det talar olika kraftigt, att det af somliga liksom vill hafva igen det der, som säges till dem ... Ja, jag kan ännu icke riktigt säga, hur det är.

— Du skref i natt. Hur kunde du se att skrifva vid månljus?

— Jag såg väl icke så bra, men det blef icke värre, än att jag kunde läsa det vid dagsljus. Om du icke nämner ett ord om det, skall jag läsa upp det för dig.

Lisen lofvade att icke nämna ett ord om det.

— Jag har skrifvit om det stora trädet härute, sade jag. Jag brydde mig icke om att taga det för ett ofruktbart päronträd, som det är. Jag »öfverspände» mig en smula och tog det för en lind. Hör nu!

På gården invid brunnen
Jag ser en främling stå,
Ur stensatt mark upprunnen,
Men hög och skön ändå.
Fast trängd på hvarje sida,
Hon vuxit ut likväl
Och vaggar i det vida
Sin krona — hennes själ.

När annat sällskap utan
Jag är i qvällens frid,
Det händer, att vid rutan
Vi stundom talas vid.
När öfver skiffertaken
Sitt silfver månen strör,

Då drömmer linden vaken —
Jag hennes drömmar hör.

— Men, hvarför kunde du icke låtit päronträdet vara ett päronträd, som det är? Hvarför kunde du icke skrifvit om det?

— Det lämpar sig bättre för en botanist eller kanske för en trädgårdsmästare. Tro icke, att jag älskar päronträdet mindre för det ... att det är utan rim. Och så skulle du ju vara tyst — nu har jag alldeles glömt ett par af verserna minst, men det kan också göra detsamma.

— Åh nej, bad Lisen. Ser du icke, att jag skrifver på *dina* noter. Läs nu!

— Jag blir rädd för den tiden, när jag skall taga hvarje sak blott och bart för hvad den *är,* invände jag; ty min tanke hade kommit in i en annan riktning.

— Päronträd, pä-ron-träd ... nej, det har väl intet rim, sade Lisen, som alltjemt höll sig till det praktiska. Börja nu!

Jag började, fast jag icke tog vid alldeles der jag slutat.

De långa sommardagar,
När knappt sig rör en vind,
Jag ofta nog beklagar
Den ensam vuxna lind.
När hon åt andra gifver
Sitt skygd mot solens glöd,
Sjelf utan skygd hon blifver,
Hvem delar hennes nöd?

Men linden tyckes hviska:
Barn, tala icke så!
Vet, mina rötter friska

Djupt ned i mullen gå.
Ur kalla brunnen svalkar
Jag mig, så väl som du,
Och när sig qvällen nalkar,
Du vet, vi drömma ju . . .

Hur ljuft att på sin hjessa
Få taga ljus emot,
Högt öfver alla dessa,
Som sorla kring ens fot!
Hur friskt att ut få andas
Högt öfver stadens qvalm,
Att se, hur dagen randas
Vid hafvets morgonsalm!

Hvad torfva än dig binder
Inunder solen här,
Väx öfver alla hinder,
Väx dit, der fri du är!
Om än i lifvets vimmel
Helt trång en plats du får,
Se, öppen dock Guds himmel
Sig mot din krona slår!

— Var det slut der?

Det var Lisen, som frågade.

— Och det kan du fråga? Det kan ett nöt höra, skall jag säga dig, ty der var idén uttömd.

— Jaså. Men hur skulle jag kunna veta det — jag, som . . .

— Icke är något *poetiskt* nöt, menar du väl.

Så hjertligt Lisen skrattade!

— Jag mente geni, upplyste hon.

Och så skrattade vi begge.

— Nöt kunna nog icke vara poetiska, tillade hon.

— Var icke för säker på det. Deremot fins det nog många genier, som icke äro det, tänker jag — de hafva blifvit för lärda.

— Nu kommer jag ihåg kon, som du beundrade så, när vi sist voro ute i nummer fyra.

Jag kom också genast i håg henne. Hon stod, med sina stora bruna, drömmande ögon, vänd mot den soliga, friska ängen. Hon åt icke, hon idislade icke heller, då och då utstötte hon ett råmande. Hon måste *drifras* till den öfriga boskapen, stackars ko! Ett *poetiskt nöt* var hon bestämdt, efter min uppfattning.

Och när jag en stund hållit på att utlägga den uppfattningen för Lisen, så slutade den dagens »notskrifning» med två öfverenskommelser — först att vi nog vore poetiska lite' hvar, både menniskor och djur och natur och hela skapelsen, och sedan, att vi, Lisen och jag, första vackra dag skulle be om lof för att gå i nummer fyra — icke för att träffa vår drömmande ko, utan för att plocka violer. De, som stodo i tefatet på vår gemensamma byrå, hade redan börjat skrumpna. Vi måste hafva nya.

Det var en förtjusande vårdag icke långt derefter. Den hade kommit öfver mig med en oemotståndlig lust att gå icke blott till nummer fyra och plocka violer, nej — en vandring ända hem, en fotvandring, det kunde vara något!

En så lång vandring hade jag förut aldrig gjort — jag hade öfver tvänne mil hem. Jag

tänkte nu taga vägen »markledes», så blefve den kortare. Öfver ängar och gärden, der lärkor jublade i skyn, genom doftande dungar, der fogelqvittret klingade mellan björkar, som nyss öppnat sina ljusa blad för solen! — Måtte blott föreståndarinnan gilla min ljusa idé!

Till en början meddelade jag den blott åt Lisen. Hon fann den först förflugen, »öfverspänd»; men finge jag gå, så hade hon dock god lust att följa mig ett stycke. Jag vågade icke taga henne med mig hem, då jag icke frågat mina föräldrar om tillåtelse; men en gång hade hon varit med mig — och då hade man tyckt så mycket om henne, »stackare, som var så godt som ensam i verlden».

Det blef ganska svårt att utverka mig föreståndarinnans tillåtelse till den der hemvandringen; men omsider fick jag den, på vissa förnuftiga vilkor.

Hon tog hänsyn till min hjertliga åstundan och till mitt lifliga natursinne — sade hon och tillade:

— Jag önskar icke mer än att jag ...

Hon gjorde ett uppehåll och såg på mig så varmt, så innerligt, att jag fullt förstod hennes mening, men jag kände ändå behof af att få uttala den:

— Sjelf skulle hafva tid att följa med, ifylde jag.

Och då skrattade hon, nästan lika hjertligt, om än icke lika gladt, som Lisen — och begge underlärarinnorna sågo ut som om de tänkt ungefär detsamma som föreståndarinnan.

— Ja, icke kan jag släppa dig åstad ensam, sade hon skalkaktigt.

— *Jag* ville så gerna be att få följa henne ett stycke, började Lisen.

— Då får naturligtvis ännu en gå med, för att följa *dig hem* igen, fortfor lärarinnan.

Och derpå ljöd det i hvartannat af hel- och halfinackorderingar, af ljusa hufvuden och af mörka: om *jag* finge, om *vi* finge — och rätt som det var, steg det som ett vårqvitter från hela skolan: qvi-vi-vi-vitt, qvi-vi-vitt! Om vi finge komma ut allihop!

Sådant brukades icke på den tiden. Hvad skulle direktionen säga! *Vi*, inackorderingar, stodo icke under någon direktion, oss kunde föreståndarinnan ge lof efter godtfinnande; icke alldeles så med skolbarnen!

I skoldirektionen sutto en grosshandlare, en major och ett hofrättsråd. Skulle man vänta med utvandringen, tills dessa stora herrar blifvit tillfrågade, så blefve det för sent att gå den dagen.

Föreståndarinnan lade pekfingret på munnen, enligt sin vana, när hon funderade på någonting. Bäst som det var, blixtrade det till i hennes ögon, hon vinkade mig till sig och hviskade sakta:

— Din otäcka unge! Med all respekt för vår goda direktion, sätter jag mig öfver den för en gång.

Derpå sade hon högt:

— Frisk luft och ljus behöfva vi alla, och som vårluften i dag kan locka ut hvem som helst,

ger jag er skollof för en utvandring till nummer fyra — så följa vi *henne* (hon nickade åt mig) på vägen med detsamma.

Glädjen blef stor — icke minst derför, att föreståndarinnan *sjelf* skulle gå med. Hon var älskad af hela skolan.

Alla skolbarn skyndade hvar till sitt. Inom en timme, hette det, skulle man vara marschfärdig. Gamla Stina, hushållerska och piga i pensionen, fick brådtom med att laga i ordning matsäck — hon *svedde* pannkakor och *hårdkokte* ägg, stackars menniska; men hon ville gå med, hon också, då alla andra skulle ut, och det fick hon, och hon och Lisen och den mörkhyade Elna, en inackordering, hvars lif blef mörkare än hennes hy, skulle följa mig en half mil på *andra* sidan nummer fyra; *dit* följde alla, de begge lärarinnorna med.

Samlingen skedde på skolgården vid det stora päronträdet.

Ordningen var utmärkt, marschtakten likaså, glädjen öfver alla gränser. Solen sken vänligt, hela flocken var snart utom staden. Friska, lätta luftvågor slogo oss till mötes med doft af sippor, barrskog och vår.

Den första vi mötte var en gammal gumma. Hon stannade vid vägkanten och neg djupt för föreståndarinnan, som också vänligt nickade åt henne. Den gamla hade ett godt, fridfullt ansigte. Hon såg frågande på den unga flocken; hon förstod icke, hvart den skulle hän, och den förstod icke henne.

Vi gingo bort, hon gick hem — det var kanske, när allt kom omkring, hela skilnaden.

I nummer fyra, den stora vackra ängen, som låg skyddad af skogen, skilde Lisen och jag oss från sällskapet för att söka upp violer — der kunde icke finnas många qvar, det visste vi. Vi kände till stället, der de brukade växa i vallen, och Lisen hade tagit med sig en pennknif för att komma åt dem. De växa så djupt, de hafva så små stjelkar.

Föreståndarinnan lät barnen sjunga en salm. Hvad de unga rösterna klingade vackert ute i den fria, skära naturen under den molnfria vårhimmelen! Det var som om både skogen och ängen lyssnat, tyckte *jag*.

Lisen var så tyst, under det vi plockade violerna, och när vi omsider lyckats få ett par små strutar fulla, af hvilka den ena gafs åt föreståndarinnan, togo vi -- egentligen bara jag — afsked och anträdde den långa vandringen.

Lisen, Elna och gamla Stina följde mig. I nummer fyra skulle »skolan» leka sista paret ut, tills de kommo tillbaka. För min enskilta del hade jag fått med mig i min lilla väska en pannkaka (kolad), ett hårdkokt ägg och en sexstyfvers-kaka.

Elna och Stina gingo för sig, Lisen och jag arm i arm.

— Hvarför är du icke glad i dag, som alltid, frågade jag henne, ty det låg en viss dysterhet öfver hennes ljusa drag.

— Åh, sade hon — och jag såg, att hennes

läppar skälfde — andra hafva hem att gå till ... och så, när jag kommer så här ut, tänker jag alltid på min far, som är fjettrad vid en enda fläck af jorden. Nu, bäst jag låg der och stack upp violer, kom jag ihåg Erik den fjortondes salm:

»Jag kan ej hädankomma,
Min frihet ej bekomma,
Förrn Gud mig låter dö.»

Lisens far, som varit embetsman, hade varit med om ett försnillningsmål, för hvilket han dömts till tjenstens förlust samt vistelse på en bestämd ort för lifstiden. Lisen hade ofta talat med mig om honom.

— Ingen skall någonsin få mig att tro, att min far var brottslig, fortfor hon; en så god menniska, som han, kunde icke göra sig skyldig till något sådant — icke med vett och vilja; men han blef invecklad i det, ack, jag förstår icke hur, och han kunde icke reda sig ... *Någon* skuld hade han väl; och *det* är det ledsammaste att tänka på ...

— Men kanske att han ... fått förlåtelse nu.

— O, du kan icke tro, hur god han var mot oss barn, mot alla, och aldrig hade någon trott honom om någon orättfärdighet ... Och så kom detta! Vet du, jag tycker jag skall blifva glad, när jag får höra, att min far är död. Då skall jag knäppa ihop mina händer, ifall jag får underrättelsen så här i ensamheten, räcka dem upp mot himmelen och säga: tack, tack, tack, ja, det tycker jag, att jag skall kunna.

— Och så, fortfor Lisen, är det något annat, som också kännes svårt för mig: när jag kommer ut i verlden som lärarinna — jag vill icke komma i simpla hus, der skulle det bli ännu värre — jag vill komma i riktigt förnäma hus, der bör man ju kunna hoppas på finkänslighet, tror du icke det?

— Adel förbinder, säger ju ordspråket, och min mormor, som kände verlden ganska väl, påstod, att menniskor, som räkna gamla anor, vanligtvis äro bättre än uppkomlingar, som inga ha.

— Ja, ser du, det tror jag också. Jag vill komma i något riktigt högadligt hus. Men i alla fall, när jag presenteras, och man får höra mitt *namn*, skall det rysa till i mig, tycker jag, när jag tänker på, att ... det häftar en fläck vid det.

— Men det är icke alla, som veta det, och om några år, när du är färdig att blifva guvernant, är händelsen med din far kanske alldeles glömd — och i alla fall, Lisen, så skall du ju tänka på, att du icke har någon del i *den* saken och att ... din far kan få förlåtelse, och då blir ju allt godt och väl.

— Jag kan icke tro, att min far var brottslig; andra missbrukade sig af hans godhet och drogo honom med sig, innan han insåg hur det var, och när han insåg det, då var det redan för sent.

Vi gingo tysta en stund. Så kommo vi till en bro öfver en bäck, som vuxit ansenligt genom vårflödet. Han sprang sjungande genom verlden, kysste blommorna, som växte vid hans rand, dref

stickor och strån så långt han orkade, men på hans botten lyste sanden ren och hvit Lisen tittade ned i bäcken, och så log hon igen och såg glad ut.

— Så klar och vacker han är, sade hon — och så skrattade hon sitt vanliga glada skratt, när hon såg, hur stickor och strå dansade om på ytan.

Just vid bäcken skildes vi. Det var ett ganska ömt farväl, fastän jag skulle stanna hemma endast ett par dagar; men Lisen och jag voro vänner.

Jag ser dem så väl ännu alla tre, Lisen och Elna och pigan Stina. De vända sig om och vinka åt mig, och jag vänder mig om samtidigt och vinkar åt dem — med den lilla väskan, hvari jag har sexstyfversbrödet, den svedda pannkakan, det hårdkokta ägget och . . . en strut med *violer*. Hvad jag ändå var rik på den tiden!

Samma år ut på senhösten lemnade Lisen och jag skolan. Hon skickades till Sachsen, der hon inackorderades i en pension. Jag antog plats som lärarinna hos en familj i Blekinge. Med min älskade f. d. lärarinna brefvexlade jag — eller kanske rättare: hon med mig — och genom henne fick jag någon gång underrättelser om Lisen.

Så fick jag efter tvenne års förlopp veta, att Lisen, som då var hemkommen från Tyskland, var förlofvad med en häradshöfding i Sverige, att de snart skulle gifta sig. Hon slapp således

blifva lärarinna, som hon så mycket fruktat för.

Jag mins icke, om jag skref och lyckönskade henne, men det tror jag nästan, att jag gjorde.

Någon tid derefter bytte jag om plats. Min väg förde äfven mig till utlandet. Jag hörde icke på länge någonting hvarken om Lisen eller mina andra skolbekanta.

»Som man vänjer ett barn, så låter det icke af, när det gammalt varder» — och jag, som så ofta i pensionen af månen förledts att drömma vid rutan, blef min vana trogen, äfven sedan jag blifvit en allvarsam lärarinna. Hvad jag ibland gerna skulle velat meddela Lisen något af det sköna, jag drömde — hon hade ju ändå varit min ungdoms förtrogna!

En härlig vårdag, då jag nyss kommit till hemorten, följde jag med mina föräldrar in till staden för att göra ett besök »på skolan», der jag varit inackorderad. Hon hade mistat sin präktiga föreståndarinna, den underrättelsen hade längesedan nått mig, och som jag skulle förbi kyrkogården, innan jag kom till staden, gick jag in bland de dödas kullar och lade min förgätmigej-krans på den af dem, som gömde hennes stoft! Hvilken mängd af kransar der låg förut, icke några dyrbara, af drifhus- eller trädgårdsväxter, nej, de voro skänkta och bundna af skolbarnen allesamman, det syntes nog, och jag var ju, så lärarinna jag var, icke annat än ett skolbarn, jag heller, och är icke annat ännu!

Den nya föreståndarinnan tog vänligt emot mig. Allt var sig så likt, utom det att *det bästa* var borta. Skolan »gick» efter sin gamla metod nästan — de begge biträdande lärarinnorna voro qvar. Lisens och mitt rum var till möbleringen alldeles oförändradt, utom det att våra »sängstolar» hade fått nya öfverdrag. På vår fordom gemensamma byrå stod ett tefat, med nyss plockade violer från nummer fyra — och ute på gården stod det gamla päronträdet . . .

— Nå, sade jag, nu skall det blifva roligt att få höra något om Lisen. Jag har varit borta öfver två år och icke hört det minsta hvarken om henne eller andra ungdomsvänner. Jag vände mig till en af lärarinnorna, jag visste, att äfven hon var god vän med Lisen.

— Blef hon gift med sin häradshöfding, frågade jag, och i alla händelser: hur har hon det?

Den tillfrågade såg stort på mig — de sågo stort på mig alla närvarande, ty der voro flere.

— Lisen, blef svaret. Ack, vet du icke det? *Hon* är död — det är öfver ett år se'n, och han är redan omgift. Hon dog, när hennes lilla flicka föddes, men flickan lefver, är kry och liflig och har Lisens stora klara ögon. Jag såg den lilla ungen, när jag reste genom J . . . . g.

— — — — — — — — — — —

På eftermiddagen — jag blef nemligen qvarbjuden för dagen — gingo vi åt nummer fyra, den nya föreståndarinnan, de tvenne lärarinnorna och jag. Vägen dit var sig alldeles lik; men när vi kommo fram, såg jag icke till den stora

ängen, utan en inhägnad plantering, med ringlande sandgångar, konstgjorda gräsmattor och grupper af växter och af unga träd.

— Hvad vill detta säga? utropade jag.

— Ja, icke känner du igen gamla nummer fyra! Staden har gjort det till sin förnämsta promenadplats; men i vildheten, utanför stängslet, växa ännu *violer*.

Och jag gick dit ut i vildheten, jag bad att få gå ensam. Derute, mellan ett par gamla björkar, lyste solen varmt öfver en tufva. Jag lade mig ned, med ansigtet mot den. — Lisen, du kom således i det förnämsta hus, du kunde komma, tänkte jag — och jag, som aldrig fick tala om för dig, att jag verkligen råkat någon, lik honom, med hvilken jag fordom stämde möte på månstrålarna; men kanske du vet det ändå!

— — — — — — — — — — — —

Lärkorna jublade. Himlen var klar. Jag glömde alldeles bort, att nummer fyra hade blifvit — ett »kulturens offer», ty utanför växte ännu violer.

"MARELD"

DRAMATISK SKISS.

PERSONERNA:

Fru INEZ WIDE.
Lektor KURT RISING.
MAJA, tjenarinna hos fru Wide.
Majorskan SPETS.
Fröken HAL.

(1880.)

(Sommarbostad i en trädgård. Glasdörrarna stå öppna. Innanför en salong, med rum på ömse sidor. Vid ena väggen ett piano. En dörr midt emot trädgården.)

Inez (som står vid ett litet bord i salongen och ordnar blommor): Så sköna! Så ljufliga! Sen jag var barn i verlden, har jag älskat er! (böjer smekande ansigtet ned emot dem). Huru uppfriskande käns det icke att för någon tid få kasta samhällslifvets och konvenansens tryckande bördor långt ifrån sig och lefva som en naturmenniska, som en *vilde,* om man vill! (böjer åter ansigtet ned emot blommorna). Man gripes ibland af en sådan känsla af ungdomlighet, när man lefver så här i naturen och ensligheten. Det var derför jag i dag iklädde mig min ljusa klädning, som jag icke begagnat på femton år... Jag är barnslig (skrattar). Det är väl, att ingen ser mig, utom gamla Maja! Hvad mina bekanta derinne i sta'n skulle håna mig, om de finge se mig hvitklädd! O, jag rår icke för att jag trifs bättre med himlens foglar omkring mig, än i sällskap med *vanliga* s. k. societetsmenniskor... fast, jag har ju många bekanta, som äro rätt hyggliga... Men nog skulle majorskan Spets komma med anmärkningar, om hon finge se mig

så här ungdomligt klädd. Hon skulle kanske börja tala om fogelskrämmor och åkerspöken; men att dylika anspelningar äro alldeles obefogade i afseende på mig, bevisas väl bäst deraf, att både starar, svalor och ärlor rört sig omkring mig ogeneradt, som om jag icke funnits här — och skatorna se'n! Jag har aldrig kunnat förmå mig till att tycka illa om skator. De äro både husliga och gemytliga, de äro lifliga och muntra. Hvem har nå'nsin hört talas om — en melankolisk skata!

Maja (inkommer med flere blommor): Här skall frun få en liten tillökning!

Inez (tager emot blommorna): Tack skall du ha! Jag har tillräckligt nu.

Maja: Jag får väl gå in till sta'n efter posten. Jag hörde tåget pep nyss.

Inez: Du får väl det, ja . . . Jag hoppas hafva bref från konsuln i dag.

Maja: Och så får jag hemta någonting till mat, för här fins ingenting.

Inez (förvånad): Är köttet slut?

Maja: Måtte det! Frun har inte så mycket som man kan mata en nykläckt sparfunge med en gång.

Inez: Nå, så får du skaffa oss lifsförnödenheter; men icke för mycket, hvarken af den ena eller andra sorten. Vi äro ju icke mer än två personer.

Maja: Men frun vet icke, huru många vi kunna bli.

Inez (förvånad): Hvad säger du?

Maja (förlägen): Vi skola väl inte räkna tiggare, förstås. Men här gå strykare hvar dag, och något måste man ge dem också, frun, när man bor så här enstaka. De kunde annars ta sig till något ondt, jag kan tro. Det är så tort nu allting. Det skulle brinna som fnöske.

Inez: Hvad säger du? Hvem skulle vilja mig så illa?

Maja: Frun? Inte frun! Det vore bara för att hämnas, om de ingenting finge, jag kan tro.

Inez: Åh, det skall man inte säga. Man skall tro sin nästa om godt.

Maja: Man ser henne inte längre än till tänderna, frun.

Inez: Nej, det har du nog rätt i; men här skall jag nu lemna pengar till hvad som behöfves (torkar händerna på sin näsduk, upptager en portmonnä och lemnar pengar till Maja). Du vet det bäst sjelf, hvad?

Maja: Det vet jag, frun, och frun vet, att jag icke misshushållar.

Inez (ställer sig åter att ordna blommorna): Det vet jag, att du icke gör. Raska dig nu efter posten!

Maja (går, men vänder): Ack, det var sant, frun! I går, när jag var inne efter posten, mötte jag majorskan Spets alldeles utanför postkontoret.

Inez (för sig): Jo jo. Det kunde jag tro. (Högt.) Hvad hade hon att förkunna?

Maja: Hon lät så mycket helsa.

Inez: Icke annat?

Maja: Hon hade inte hört ett ord om att frun var ensam, sa' hon.

Inez: Det skulle du icke talt om, att jag var.

Maja: Ja, det visste jag inte, för när jag gick, frågte jag frun, om det annars var något, och då sa' frun nej.

Inez: Tack för majorskans helsning! Nu är det bäst du går.

Maja: Åh frun, just nu kommer jag ihåg, att när jag var utanför tandläkarens i går, så mötte jag hennes nåd Dunkensköld och fröken Hal, och begge två frågade på en gång, hur herrskapet mådde, och jag svarade, som sant var, att frun var ensam hemma, och att konsuln och fröknarna hade rest till en badort, och de läto så mycket helsa, både hennes nåd och fröken.

Inez: Du skulle icke nämnt, att jag var ensam. Hvad har man i sta'n med den saken att göra?

Maja: Ja, si, det tänkte jag inte på, för frun hade ingenting sagt, jag kan tro.

Inez: Ifall du skulle möta någon eller några af våra bekanta, som fråga, hur det står till här, så säg: »jag tackar, godt», och gack så vidare. Du skall icke stanna och gifva dig i tal med dem.

Maja: Kommer aldrig på fråga, frun. Det vet jag nog inte passar sig; men om de gifva sig i tal med mig, kan jag väl icke springa min väg.

Inez: Nej, tala då om att köttet, som vi få från sta'n, icke duger till en ärlig biffstek — för

det är sant — att våra egna kycklingar äro bara skinn och ben; säg, att jordgubbarne äro slut redan, och det sista rödvinet vådligen omkommet.

Maja (stött): Det fins allt magrare kycklingar än våra — men det var ledsamt jag skulle råka sparka omkull puteljen, frun.

Inez: Så, det bry vi oss alls icke om, Maja!

Maja (räknar på fingrarna): Det var allt långt, frun. Ärlig biffstek, skinn och ben, jordgubbar och vinputelj. Kanske jag hågar't. Adjö, frun! (Går.)

Inez: Farväl så länge, Maja. Ett sådant nöt hon är, den beskedliga stackarn! Om hon nu genom sin dumhet går och drar hit halfva sta'n, så får jag så lagom trefligt härute i ensligheten. Jag har ännu icke under de åtta dagar, jag varit här, längtat efter sällskap mer än en gång, och det var i går, när jag glömde mig ända derhän, att jag skref efter en menniska. Det var kanske orätt gjordt; det är alltid dumt att handla efter stundens ingifvelse, och det var ju rent af ett infall, som jag lydde, när jag skref till lektorn. Jag önskar jag hade det ogjordt! Hur var det nu jag skref? (långsamt.) Jo, så här var det visst: Herr lektor! Jag är ensam härute i friden och tystnaden och njuter obeskrifligt af båda. — Ledas efter de mina, bör jag ju icke, då jag vet, att de äro borta för helsans skull, och längtar jag efter sällskap, så är det åtminstone icke af det alldagliga slaget; men har lektorn tid och lust, ty jag vill hvarken tigga lektorns sällskap eller påtruga lektorn mitt — ursäkta

min uppriktighet — så kom ut till mig någon timma! Spela en af Bethovens sonater för mig eller sjung någon liten sång, hvartill ni sjelf satt noter. Med sann vänskap Inez Wide. (eftertänksamt.) Icke var det der något farligt? Min man kunde ju hafva sett hvart ord — och gillat det. Lektor Rising är den ende herre i sta'n, jag har något nöje af att vara i sällskap med; min man påstår, att jag öfverskattar den karlen, och det är nog möjligt. Jag känner honom ju icke i grund och botten. Många andra säga, att han är verlden lik, och att det är bara hans ståtliga yttre, som gör att han fängslar; men jag tror icke, att det omdömet är riktigt. Ovanligt musikalisk är han åtminstone och har en skön röst — och på mig gör han verkligen ibland intryck af en mer än vanligt begåfvad menniska; men jag ångrar i alla fall att jag afsände den der biljetten. Lyckligt att vara vid mina år! Min ålder i förening med mitt anseende skydda mig för hvarje missförstånd å verldens sida.

Maja (från trädgården): Jag mötte postbudet från närmaste herrgård, frun, och det hade tagit vår post också, eftersom der inte fans mer än ett enda bref (lägger det till fru Inez, som tager det lifligt) Nu går jag tebaks igen, frun, för de der matvarornas skull.

Inez (under det hon bryter brefvet): Hör nu, Maja!

Maja: Hvad var det, frun?

Inez: Tog lektorn sjelf emot mitt bref i går?

Maja: Lektorn, nehej, det gjorde han inte,

för jag mötte honom i trappan, just som jag gick upp med det.

Inez: Och du lemnade det icke till honom?

Maja: Det vågade jag inte, frun. Han såg så svåra förnäm ut, så att . . . och så sjöng han.

Inez: Sjöng han?

Maja: Ja, och det så det hördes, kan frun tro. Han borde sjunga i stället för klockarn. Det vore annat. Nu går jag, frun.

Inez: Hvem tog emot brefvet då, du?

Maja: Ja, det vet inte jag. Det var en lång grann menniska — lik en majstång, när hon är som hon skall vara, med bandändar och allt, jag kan tro . . Adjö, frun (springer sin väg).

Inez: . Kom nu snart igen, Maja! (ögnar en stund i brefvet, läser sedan upp det, långsamt.) Hjertungen min! Ledsamt att icke hafva dig här! Vet icke, hvad vi tänkte på, när du beslöt stanna hemma. Gack nu bara icke och leds. Ensligheten är välgörande och vederqvickande för en kortare tid, men på sådana lifliga naturer som din verkar han tryckande, om man till öfvermått hängifver sig åt honom. Skicka derför ibland till staden efter litet sällskap och gack icke och frässa oupphörligt i dina kontemplationer. (eldigt:) O, så väl han känner och förstår mig! Hvad sällskap på jorden skulle kunna ersätta mig hans! (läser vidare:) Jag vet, att förstånd och känsla sällan komma öfverens hos poetiska menniskor, det är derför prosan får taga hand om dem. Du förstår mig nog. (med hänförelse:) O ja, och *du* har aldrig missförstått mig,

aldrig! Du är den enda varelse i verlden, som för de små förtjenster, jag möjligen har, öfverser med alla mina fel och svagheter . . . Gud signe dig! (läser åter:) Stormar i dag. Böljorna kläda sig i hvita hufvor och be helsa dig, du, som också tycker så mycket om det hvita. Hvad du skulle tycka om att se dem nu! De tyckas storma himlen derute vid bränningarna, de kasta sig mot höjden så stora de äro, synes det. Vi må alla godt. Skrif snart, hjertevännen min, eller kom sjelf! Det vore bättre. (kysser brefvet) O, hvarför följde jag icke med! Jag börjar redan att ledas här förfärligt! Hvilka motsägelser det ändå finnes i min natur!

(Fundersam:) Den enfaldiga Maja! Jag tror, att dumhufvena äro lika oberäkneliga som snillena. Hvem kunde tänka sig, att hon skulle gå förbi honom med brefvet och lemna det till någon annan! . . . Var det hans moster eller hvilken annan var det, som tog emot den dumma skrifvelsen? .... Så förargligt! Men det är rätt åt mig, jag borde aldrig ha skrifvit det . . . Jag borde kunna hålla mig sällskap sjelf härute, jag, som fått så mycket af vår Herre, jag, som har en sådan man . . . Det der behofvet af sympati med andra, jag ibland känner, är kanhända syndigt, när allt kommer omkring. Jag bör undertrycka, rent af qväfva det. Hvarför kunde jag icke bjudit hans moster också? . . . (skrattar) Men hon är ju icke det ringaste musikalisk, och det är ju hans musik och hans sång, som anslå mig . . . Jag önskar, att jag följt med de mina.

(kysser brefvet, trycker det mot sitt ansigte) Jag önskar jag kunde flyga efter dem. (viker ihop brefvet och stoppar det på sig.)

Kurt Rising (från trädgården): Tjenare!

Inez (öfverraskad): Nej, se lektorn! (med värdighet) Välkommen!

Kurt (kastar sig vårdslöst i en emma): Ljusklädd som en sommarfogel! (skrattar) Puh, en sådan värme!

Inez (sätter sig): Jag älskar ljusa färger. I staden kläder jag mig efter mina år, men härute i ensligheten kläder jag mig efter mitt tycke. Min man tycker också om, att jag älskar ljusa färger.

Kurt: Nå, gerna för mig! Han är rest, Vide?

Inez: Ja, för hela åtta dagar sedan. Jag har haft ett mycket trefligt bref från honom i dag. Jag är ledsen öfver, att jag icke följde med.

Kurt: Res efter! Hvad hindrar? Hu, så varmt (fläktar på sig med sin näsduk.)

Inez: Ingenting! . . . Jag ber verkligen om ursäkt för det jag besvärat er ut i denna värmen! Det var icke precis min mening, att ni skulle komma *i dag*. Det var dumt med biljetten.

Kurt: Ja, visst var det dumt!

Inez: Det insåg jag tydligt efteråt.

Kurt (skrattar försmädligt): Jag också.

Inez: Jag *bad* er komma hit, och derför kom ni.

Kurt: Det eger sin fullkomliga riktighet. Är det annars frågan om mystifikationer?

Inez: Icke så alldeles utan.

Kurt: Nå?

Inez: Jag tror jag väntar att tala om det, tills ni blir litet svalare.

Kurt: Jag har kort om tid.

Inez: Kanske någon större komposition?

Kurt: Jag komponerar ingenting. Jag arbetar på en grammatika.

Inez: Så mångsidig ni är, min gode lektor! Nå, då väntar jag med hvad jag har att säga, tills vi råkas härnäst.

Kurt: Hvad är det nu, säg? (ser på sin klocka.)

Inez (öfverlägset): Ingenting! Ingenting, som står för lifvet.

Kurt (mildare): Seså, låt mig nu höra, hvad det var!

Inez (skämtsamt): Jag ville höra musik och sång, förstår ni. Jag tycker om begge delarne.

Kurt: Ja, det var ju sant. Nå, jag skall spela och jag skall sjunga (stiger upp). Men ni sade ju, det var fråga om mystifikationer.

Inez: Vänta litet!

Kurt (sätter sig igen): Ni behöfde förströelse — jag förstår.

Inez: Nej, ni förstår mig icke riktigt, det märker jag väl. (Mycket allvarsamt) Lektor Rising!

Kurt: Jo, hvad skulle det vara frågan om? Ni ser så förtvifladt allvarsam ut i er ungdomliga drägt, fru Vide? (skrattar.)

Inez: Skämta icke öfver min ungdomlighet, herr lektor, jag ber! Den är icke låtsad.

Kurt: Det tror jag visst icke, att den är . . Vid sjuttio år, om vi få lefva så länge, skall ni kläda er i hvitt — alldeles som nu.

Inez: Nå, det var åtminstone en tanke, en *sann* tanke om min individualitet. Den, jag menar eder tanke om mig, försonar mig till en viss grad med . . . edert . . .

Kurt: Med hvad?

Inez: Med eder stora brådska i dag, lektor Rising.

Kurt (lugnt): Åh, jag kan just icke säga, att jag har så fasligt brådtom.

Inez (betraktar honom): Ni är allt en ganska egendomlig komposition ändå.

Kurt: Än ni då, min fru, än ni?

Inez: Nå — der ha vi således förutsättningarna; ja, jag menar: det var kanske icke bara för det jag ville höra musik och sång, som jag skref till er, lektor Rising.

Kurt (skämtsamt): Åh jo, naturligtvis var det det . . . Ni bör köpa er en speldosa.

Inez: Lektor Rising!

Kurt: Ja, hvarför icke, och så en sådan der näktergal, som det talas om i Andersens saga.

Inez: Ansträng er nu icke för att vara verlden lik igen!

Kurt: Tackar för komplimangen! Ni anser således, att det *behöfs* ansträngning å min sida för att jag skall vara det?

Inez: Ja, det tycker jag ibland. Ibland återigen tycker jag, att . . . ni är, ni, som andra.

Kurt (stiger upp och bugar sig): Mycket smickrande.

Inez: Men för att nu komma till saken, så vill jag säga, att jag ibland begår den dumheten att — söka sympati utom kretsen af mina närmaste; det beror kanske på ett hjertfel.

Kurt: Förmodligen! Var god och fortsätt!

Inez: Jag har åtskilliga gånger, då vi råkats, ni och jag, och någon vacker tanke uttalats, eller en skön sång sjungits, känt min själ liksom slägt med er — förlåt uttrycket, jag känner icke för tillfället något lämpligare. Jag har aldrig tänkt på, att ni var en man och jag en gift qvinna. Om jag tänkt något, så har det varit ungefär detta: se der en själ, som förstår min och som icke hånar mig för det min känsla icke håller jemna steg med åren! Någon sådan tanke låg måhända också till grund för biljetten, jag skref till eder i går, om än min längtan efter att höra musik var den egentliga driffjedern. Jag har nu talat ut — förlåt min uppriktighet; det bad jag redan i går i brefvet, ni mins!

Kurt (tankspridd): Brefvet, nej, det mins jag inte — men inte behöfver ni be om förlåtelse för eder uppriktighet... uppriktig borde man ju alltid vara, och det var ju en ganska vacker tanke om mig, den, att jag skulle lida af hjertfel, jag också (promenerar).

Inez: Nej, men så ni vänder till det! Efter detta skall jag alltid försöka tro er vara fullt normal, lektor Rising.

Kurt: Det vill med andra ord säga, att ni uppsäger slägtskapen.

Inez: *Fins* den, så uppsäger jag den visst icke — men . . .

Kurt (gnolar): »Mareld på vattnet glimmar.»

Inez (lifligt): Der var den igen!

Kurt: Hvilken?

Inez (småleende): Åh, den der slägtskapen, som man roar sig med att . . . tro på ibland (går bort och slår upp pianot). Hvad var det för en vacker melodi, och hur låta orden? Får jag höra!

Kurt (sätter sig till pianot): Det är just ingenting hvarken med orden eller melodien — bara litet mareld, det ena, som det andra.

Inez: Mareld?

Kurt: Ja, nog har ni sett det der hvita glittrande skimret på hafvet om höstqvällarne.

Inez: Ja, det är ju rätt, det kallas mareld. Sådant har jag sett mången gång från klipporna vid vestkusten.

Kurt (ackompagnerar sig och sjunger):

Mareld på vattnet glimmar,
Glittrande grann, men så kall,
Glimmar i nattliga timmar
På höstliga böljornas svall.

Stjernor i höjden brinna,
Djupt i det eviga blå.
Drömmar och mareld försvinna,
Men stjernorna brinna ändå!

(Man hör rullandet af en vagn. Kurt stiger upp, tager sin hatt.)

Inez (lyssnar): Hvem kommer nu? Så ledsamt! Just som man hade börjat få litet trefligt! Jag hade hoppats få höra någon sonat.

Kurt: Den få vi gömma till härnäst. Au revoir! (Vill gå.)

Inez: Hvad? Går ni er väg, innan vi få se, hvem det var, som kom?

Kurt (med en axelryckning): Jag springer. Jag har verkligen icke tid att dröja längre. Jag lofvade min moster att vara tillbaka om en timme (ser på sin klocka). Det blir alldeles lagom.

Inez: Nå, så tack för ni kom — jag har ju redan bedt om ursäkt för det jag kallade hit er.

Kurt: Och jag får be er om ursäkt — det är väl så godt att tala om det — jag får be er om ursäkt för det jag icke läst brefvet.

Inez (förvånad): Har ni icke läst brefvet?

Kurt: Nej, jag har verkligen hvarken läst det eller fått det, det är ju så godt att säga er det först som sist, efter som ni otvifvelaktigt ändå får veta det. Först i dag fick jag veta, att ett sådant der litet bref till mig från er kom i går.

Inez: Men hvem har då tagit emot det?

Kurt: Min tant, min moster — ni känner ju henne, och hon har förlagt det eller tappat det, *säger* hon (skrattar), ursäkta *gumman!* Jag har ingen skuld, alldeles ingen. Ödmjuka tjenare! Nu äro de redan i tamburen! (skyndar ut genom trädgårdsdörren. Majorskan Spets och fröken Hal inträda i detsamma från dörren midt emot.)

Majorskan (till Inez): God dag, god dag, min

söta vän! Jag tror du uppträder som hvita frun midt på ljusa dagen!

Fröken Hal (samtidigt): Så idylliskt! God dag, god dag! (de taga henne i famn, majorskan först, så fröken.)

Inez: Jag går i en gammal sommarklädning härute. Detta var verkligen en öfverraskning (hon skjuter fram stolar åt dem och de taga plats. Hon sätter sig midt emot dem.)

Fröken Hal: Vi fingo en sådan längtan hit, när vi hörde lilla konsulinnan vara ensam.

Majorskan (i detsamma): Jag förmodar man förljufvar sin enslighet så godt man kan.

Inez: Jag kan icke säga, att jag finner ensligheten ledsam, tvertom.

Majorskan: Jag beklagar, att vi kommo!

Fröken Hal: Jag också!

Inez: För all del! Komma vänner, äro de välkomna.

Fröken Hal: Men längtar du efter sällskap någon gång, så är det nog icke af det alldagliga slaget, Inez lilla.

Majorskan (i detsamma): Förlåt vår uppriktighet!

Inez (förundrad): Jag förstår verkligen icke . . .

Majorskan: Nog lät det, när vi kommo derute på vägen, som om ensligheten icke varit så särdeles djup. Jag medger, att det var en fullkomlig öfverraskning, eftersom vi igår hörde, att du var ensam hemma.

Inez: Åh, jag förstår! Herrskapet hörde musik, sång kanske?

Majorskan: Jo, du! Och så, när man kommer in, är hennes nåd ensam.

Fröken Hal: Hvad hörseln kan bedraga! Synen också. Jag tyckte verkligen, just som vi kommo i dörren (ser mot trädgården)....

Inez: Den gången bedrog hvarken syn eller hörsel, hvad som än må hafva bedragit för resten. Lektor Rising var här och han sjöng en bit för mig.

Majorskan: Och han blef naturligtvis rädd för oss och tog till flykten, när han hörde oss komma!

Fröken Hal: Ja, si han är då en riktig kameleont, den lektorn.

Majorskan: Han måtte färdas hit på tonernas vingar, eftersom vi icke sett en skymt af honom på vägen.

Fröken Hal (blinkar åt Inez): Han går genstigar.

Inez: Han hade så brådtom i dag, sade han.

Fröken Hal: Naturligtvis! Det undrar jag icke på.

Majorskan: Jaså, han går genstigar. Nå ja, smidig är han onekligen. Jag undrar, hvad hans snälla tant säger om de der genstigarne, hon, som är rent af jalouce om honom.

Inez: Hon får gå dem, hon med, om hon vill; de äro för hvem som helst.

Majorskan: Men henne skickar du väl inte efter, mitt söta barn (går och ser på blommorna, som Inez ordnat).

Inez: Nej, allra minst efter detta.

Fröken Hal: Hitkallad genom en billet-doux, om jag icke gissar allt för illa. Nå ja, »emellan själar, som förstå hvarandra, det gifs ett oupplösligt vänskapsband» — eller hur är det Stagnelius säger, jag tror, det är han — eller *kanske* det är Atterbom.

Inez: Jag tror jag får säga som Simson: »om I icke haden plöjt med min kalf, haden I icke hittat på min gåta».

Majorskan: Ja, Simson, ja! Du kan tro, han blir ståtlig, som Simson. Vi sågo honom i går qväll vid generalrepetitionen, vi.

Fröken Hal (skrattar): Det vet naturligtvis Inez.

Inez: Hvilken och hvilket? Jag vet blott, att jag skref till lektor Rising och bad honom komma hit ut, om han så *ville*, och spela och sjunga för mig en stund, men han fick aldrig ...

Majorskan (infallande): Nej, verkligen? Jaså... Nå, du gör, som du vill, naturligtvis ...

Fröken Hal: Du reser naturligtvis in och ser på tablåerna — när han skall vara med?

Inez: Tablåerna? Jag har icke hört ett ord om några tablåer, jag vet ingenting.

Fröken Hal: Ja, det är ju som jag säger, han är en riktig kameleont, den lektor Rising.

Majorskan: Vet du icke, att det skall bli en dramatisk musikalisk soirée i qväll och att lektor Rising skall uppträda som Simson?

Inez: Nej, derom har han icke sagt ett ord — men det gläder mig, att jag icke är bland fili-

steerna. Kanske herrskapet behagar stiga ut i trädgården — så taga vi kaffet dit!

Majorskan: Som värdinnan behagar! (De gå ut i trädgården.)

Inez: Jag kommer strax efter. Se der har jag Maja!

Maja (kommer från en sidogång i trädgården, bär en korg, som hon ställer ifrån sig på trappan): Ja, här är jag nu tebaks, frun. Nu ser jag, att det var allt dumt jag talade om, att frun var ensam hemma (ser åt trädgården).

Inez: Ack, du. Det är inte bara för *det*, jag fått fremmande. Men vi resa snart efter, vi resa i morgon dag, tyst, tala icke om det! Laga nu, du får koka kaffe och kom så ned till oss i trädgården med det!

Maja: Så fort ske kan, frun! (Går in på köksidan).

Inez (tager på sig sin hatt och sina handskar): Det var rätt åt mig! (eftertänksamt) När man handlar obetänksamt, blir man ofta straffad genom en ren tillfällighet... O, den der *mostern!* Men han har ju ingen verklig sympati för mig! Der sympati och vänskap finnes, måste också finnas förtroende, och han nämnde icke ett ord om — att han skulle uppträda i qväll. Nu förstår jag, hvarför han hade så brådtom... Verldens vänskap, ack, hvad är den annat än mareld, »glittrande grann, men kall», som der stod i hans sång... men »stjernorna brinna ändå» — och det är detta, man får trösta sig vid. O, hvad jag längtar till det

fria, friska hafvet och till de mina! Småstadsluften, som böljar ända hit, är så mättad af sqvaller, afundsjuka och lögn, att den hotar att qväfva mig! Må Simson dö med de filistéer, men jag skall rädda mig, det känner jag.

Maja (ser ut genom ett fönster): Frun, det var som jag sa': frun vet inte, hur många vi kunna bli. Nu kommer der en vagn till på uppkörsvägen, och i den åker hennes nåd Dunkensköld.

Inez: (för sig): Allt har en öfvergång. I morgon reser jag till Lysekil.

UTAN RULLGARDINER

DRAM I EN AKT

PERSONERNA:

Fröken v. SIPP, pensionsföreståndarinna.
TORBORG VINGE, lärarinna i v. Sipps pension.
ISBERG, doktor.
SONNENBERG.
FIA, piga hos fröken v. Sipp.
Pensionsflickor.

(Händelsen försiggår i en flickpension
på 1850-talet.)

(En stor, i skolstil möblerad sal med tre par gardinlösa fönster på hvar sida. Vid ena väggen ett piano; dörrar på ömse sidor om detsamma; vid väggen midtemot en dörr åt tamburen; midt på golfvet ett skolbord med stolar omkring. På bordet en lampa, som lyser så matt, att månskenet tager alldeles öfverhanden.)

Fröken v. Sipp (supéklädd, kommer från rummet till höger om pianot och vänder sig till Torborg, som stiger upp från detsamma): Nog kunde du gerna gått med, när du är bjuden; men det är rätt, du har ju magistern!

Torborg: Ja, jag har honom också, och så skall jag ju spela med två af flickorna, när de komma från dansskolan. Tack annars, för tant ville haft mig med! (andas i händerna.)

Fröken v. Sipp: Jag tror, det är väl tidigt att gå ännu. Fryser du?

Torborg: Jag har blifvit alldeles stel i händerna (lågt) och i fötterna också.

Fröken v. Sipp (börjar taga på sig handskarna): Då skall du taga några armrörelser. De äro så nyttiga, när man fryser.

Torborg: Det ämnar jag också göra, när tant har gått; (lågt) jag skall taga både arm- och benrörelser.

Fröken v. Sipp: Vet du, om du vore en vanlig ung dam, skulle jag hesitera att lemna dig på tu man hand med magistern i sådant här härligt månsken.

Torborg: Tror tant honom icke bättre, tant, som alltid brukar framhålla honom som mönster för unga män?

Fröken v. Sipp (skrattar): Hur väl jag än tror honom, så skulle jag icke vilja lemna en romanesk flicka ensam med honom, om hon tyckte om honom.

Torborg (öfverlägset): Ja, för mig kan tant vara alldeles lugn. Jag har sett magister Isberg alltför ofta vid dagsljus, för att kunna råka i något slags månskenssvärmerier med honom.

Fröken v. Sipp: Det är ju det, jag vet, min söta vän, derför är jag just så trankil med afseende på den blifvande lektionen.

Torborg: Jag svärmar dessutom icke för personer, utan endast för idéer, skall jag ha den äran att säga tant. En gång svärmade jag för en menniska, jag också, men det gick snart öfver.

Fröken v. Sipp: Hvad var det för en guddomlighet?

Torborg: Bara en bildad och hygglig flicka, tant.

Fröken v. Sipp (förvånad): En flicka?

Torborg: Hvarför inte?

Fröken v. Sipp: Hvad var det då för märkvärdigt med henne?

Torborg (långsamt): *Det* märkvärdiga, tant,

att hon gaf en rik och ståtlig friare korgen, för det han var en *blaserad* menniska.

Fröken v. Sipp: Verkligen, ganska ovanligt! Var hon fattig?

Torborg: Ganska fattig.

Fröken v. Sipp: Nå, men se'n tog hon honom väl till nåder, eftersom hon förverkade din gunst?

Torborg: Nej, men hon gifte sig kort derefter med en gammal enkling, bara för att bli försörjd, och det tyckte jag var »att göra sig till hund för ett bens skull», som man säger.

Fröken v. Sipp (skrattar): Dina uttryck äro icke så alldeles väl valda, ma chère. Kom ihåg, att du är lärarinna i en flickpension!

Torborg: Ack, nog minnes jag det, tant (pekar på en hög skrifböcker på bordet); der har jag ju alla themaböckerna! Kanske jag skall knäppa tants handskar?

Fröken v. Sipp: Tack! Nå ja, jag har också ingenting att förebrå dig utom det, att du är litet exalterad ibland, som magistern brukar säga.

Torborg (sysselsatt med att knäppa frökens handskar): Det är något, som visst ingen kan säga om honom. Jag önskar inte mer, än att jag finge se honom i exaltation en gång.

Fröken v. Sipp: Så stygg du är! (slår henne på handen.) Nu kan du gerna hjelpa mig på med ytterkläderna också, så slipper jag besvära Fia, som ligger på köksgolfvet och skurar.

Torborg: Alltför gerna! (går ut i tamburen, kommer åter med frökens ytterkläder och hjelper henne.)

Fröken v. Sipp: Jag vet inte, om jag nämnt för dig, att jag väntar en doktor Sonnenberg, som tager denna vägen, förmodligen för att inackordera någon syster i min pension.

Torborg: Jo, tant talade om honom i går och i förrgår, vill jag minnas.

Fröken v. Sipp: Det vore ledsamt, om han komme, innan vi fått upp ens en rullgardin här.

Torborg: Vi skola hoppas, att det blir tåghinder, i fall han reser på jernväg — eller att ångbåten får ligga stilla för »tjocka», ifall han far sjövägen, tant.

Fröken v. Sipp: Så tokig du är! Skulle han komma, så skicka för all del genast efter mig!

Torborg: Naturligtvis! Jag får väl försöka underhålla honom »med fagert snack», tills tant hinner anlända — eller spela för honom.

Fröken v. Sipp: Fall bara inte in i det romaneska! (lyfter varnande fingret, i det hon går.) Adjö nu, så länge!

Torborg: (i detsamma): Jag romanesk inför en vildt främmande person! Hvilket misskännande! Bien du plaisir, tant! (stänger efter henne, går sedan fram till bordet och lägger i ordning böcker med mera.) Exalterad, jaså! Jag undrar just, hvad som skulle hålla mig uppe, om jag inte hade inom mig något i den vägen! Svälta, frysa och sträfva, så lyder programmet för hvarje dag, och då behöfver man allt kunna försätta sig utom det närvarande, om man skall kunna hålla modet uppe. Det är obegripligt, att tant sjelf kan lefva på en dålig kopp kaffe

och en skillingsbulle från morgon till klockan 3 eftermiddagen; men kanske lefver hon på sina ungdomsminnen! — Jag har visserligen ljufva minnen, jag också, men när jag försöker lefva i dem, kännes det närvarande blott så mycket bittrare. O, mitt älskade barndomshem med dina sköna gåsbröst och ditt hvita bröd! Egde jag nu blott en skifva af det senare, skulle jag med exaltationens tillhjelp lyfta mig öfver alla gåsbröst i verlden — eller finge jag blott en redig brasa i detta ökenstora rum! (stiger upp, promenerar omkring, stannar vid kakelugnen.) Hu, du kyler omkring dig som en egoist, när man kommer honom för nära! Men — jag *fryser* på en förhoppning, jag *svälter* på en förhoppning och jag *sträfvar* på en förhoppning! I en flickpension är icke min plats, det känner jag. — Jag går bara och väntar på något, som skall hända; jag hoppas nemligen, det skall hända. Hvarför gaf jag mig ifrån mitt kära hem? Jag fick *ett* äktenskapsanbud och jag hotades med flere, men jag ville icke gifta mig. Jag har verkligen ännu icke funnit någon man, som jag ansett värdig min kärlek. Jag vill lefva för att gagna menskligheten med de gåfvor, jag fått, och de kunskaper, jag förvärfvat och ytterligare förvärfvar. *Hur* detta skall tillgå, hvad min verksamhet skall blifva, har jag ännu icke klart för mig — men jag känner något här (förer handen till hufvudet) och här (förer handen till hjertat), som förvissar mig om, att pensionslifvet är blott ett

öfvergångsstadium. (går till ett fönster och ser ut.) Tändt i husen öfver allt, och alla rullgardiner nere! Jag hoppas, ingen ser hit in. Om jag skulle värma mig en smula. Jag tror, jag skall fäkta mot min egen skugga en stund — mången fäktar mot sin skugga hela lifvet igenom, tills han blir en skugga sjelf (gymnastiserar mot sin skugga; sjunger:)

Klingen, toner, klingen, dystra toner!
Sex par fönster, ingen rullgardin . . .
Kallt, som uti sjelfva etherns zoner,
Ej ett vedträ, men en stor kamin!

Fia (stor, korpulent, med hvitt köksförkläde och dito huckle samt med en slef i handen, inkommer från köket): Hvad i all verldsens tid, dansar *fröken?*

Torborg (öfverraskad): Står hon der! Hvem gaf henne inträdesbiljett till mitt frispektakel? Det har jag tillstält endast till förmån för mig sjelf. Jag håller på att få frost i både händer och fötter härinne.

Fia: Nå, än en ann' stackare då! Det är inte en bit varmare i köket.

Torborg: Med ett sådant hull, som Fia, reder man sig ändå.

Fia: Det var det, jag hoppades, när jag gaf mig hit, för jag hörde, att det skulle vara klent med kosthållet, som det är på många fina ställen. Jag tänkte som så: det gör ingenting, om du inte får mer än ett mål om da'n och ingenting om qvällarna, Fia; men se, jag hade inte tagit med i räkningen, att det är maten, som värmer in-

värtes, och att när det tryter sådant bränsle, så fryser en.

Torborg: Fia skall taga sig några armrörelser, gymnastisera, som jag!

Fia (skrattar): Jo, det skulle taga sig ut! När jag skurar golf och när jag vispar mjölgröt, så tar jag ju armrörelser tillräckligt; men jag fryser ändå om fötterna.

Torborg: Nå, så skall Fia taga benrörelser då. Kom! (fattar henne om lifvet och drager henne utåt golfvet.)

Fia (stultande med motvilligt): Nej, nej, nej, fröken, det går inte!

Torborg: Säg inte det! Allt, hvad en qvinna vill, går! Försök bara! Skall det vara vals, polka eller stormmarsch-galopp? Fia har väl dansat, hon också, i sin ungdom?

Fia: Åh, för den del skall fröken inte tro, att jag är så lastgammal, att jag inte kan ta mig en sväng ännu.

Torborg: Der känner jag igen *oss!*

Fia (stönar): Men inte passar det sig för fröken, en sådan fin och allvarsam flicka, att svänga omkring med en gammal köksa — fast jag är en hederlig menniska, jag med, ja men, är jag så.

Torborg: Åh, genera sig inte! Jag mister hvarken ära eller anseende, för det jag dansar mig varm — solo eller med Fia. Ansvaret drabbar inrättningen, som tvingar folk till dylika extravaganser.

Magister Isberg (i hög hatt och slängkappa

kommer in köksvägen, aftager hatten, men behåller kappan på): Hvad skall detta vara bra för, om man törs fråga? (vänder sig till Torborg.)

Fia (rusar förbi dem ut i köket): Åh, fröken, detta går aldrig väl!

Torborg (skolflicksaktigt): *Jag* fryser, *hon* fryser, *vi* frysa — och detta var närmast till hands liggande sättet att värma sig. Hvem kunde ana, att magistern skulle komma nu och den vägen till!

Magistern (höjer på axlarna): Ömsesidig öfverraskning, min nådiga! Hvilken väg skulle jag annars ha kommit! Jag är hvarken trollpacka eller sotare — inte Faust heller, och ni hörde ju inte, att jag ringde på tamburklockan.

Torborg: Har magistern ringt? Förlåt!

Magistern: Om *jag* har ringt! Ja, som om elden varit lös. Jag ville nu bara säga till, att jag inställer lektionen för qvällen.

Torborg: Åh nej, hvarför det då? Jag har just värmt mig en smula på förhand för att icke bli alldeles förkyld under lektionen.

Magistern: Hvilken artig elev, den fröken Torborg! Är det jag eller är det min undervisning, som är kylande?

Torborg: Nog måste magistern medgifva, att det ligger en förfärlig kyla i luften här. Och när man då sitter stilla — — — Men hvarför skall lektionen då inställas, om jag törs fråga?

Magistern (höjer på axlarna): Mins fröken inte, hur tankspridd fröken var, när vi senast läste en sådan här månljus qväll? . . .

Torborg (lågt): Ack, jag tänkte på gåsbrösten derhemma! (högt): Kunde jag inte lexan, kanske?

Magistern: Jo, åh jo — den går ju alltid som ett rinnande vatten, men tankarna, hvar voro de? Hvar?

Torborg: Hvad föranledde magistern till den tron, att de icke voro med?

Magistern: Det såg jag på ögonen.

Torborg: Men är magistern riktigt säker på, att magistern såg rätt? Här finnas många språkkunniga, som ändå inte förstå ögonspråket; det lär vara med det, som med runskriften: en tyder det så, en annan så.

Magistern: Det är möjligt. Jag inlåter mig icke heller i några specialtydningar, utan söker bara att uppfatta sjelfva hufvudmeningen, och att den, då vi senast läste, rörde sig kring månsken eller i månsken och inte hade mycket att göra med vårt ämne, det är säkert — och derför vänta vi nu med lektionen, till dess här kommit rullgardiner för fönstren.

Torborg: Så! För alla sex paren?

Magistern: Åh nej, det går an, om vi bara få för de tre på den sida, der månen lyser in.

Torborg: Ja, ja, gerna för mig! Lyckligast tror jag det skulle ha varit, om hela mensklighetens fortfarit att lefva *utan rullgardiner*, men så förderfvad, som den nu är och länge varit, erkänner jag, att de äro nödvändiga.

Magistern (tager sin hatt och går mot dörren): Farväl då till härnäst! Hör nu, det var sant, har ej doktor Sonnenberg varit här än?

Torborg (lifligt): Nej, nej. Känner magistern honom?

Magistern: Åh ja, något, icke så litet, vi äro till och med i slägt.

Torborg (förvånad): Nej? I slägt?

Magistern: Skulle inte en Sonnenberg och en Isberg kunna vara slägtingar kan hända?

Torborg (förlägen): Jo — jo, det tror jag visst. Ytterligheterna ligga oftast hvarandra mycket nära. Är han lik magistern?

Magistern: Vi ha verkligen ganska starkt slägttycke — men han är mörkare och har svart helskägg — samt mycket större glasögon än jag.

Torborg (låser upp tamburdörren): Hurudan är han annars, säg, magistern? Hatar äfven han musik, rosor, poesi, månsken och sådant der?

Magistern: Det tror jag inte. Han är i mycket en verklig kontrast till — mig; liflig, till och med exalterad... Mjuka tjenare! (går.)

Torborg: Jag hoppas, magistern ser vägen i det klara månljuset!

Magistern (i dörren): Har ingen fara!

Torborg (ensam): Ack, om han ville komma i qväll, komma nu! Jag längtar efter att få se honom här i månskenet och i ett stort rum — utan rullgardiner. En sådan träbock, den magister Isberg! Skådar han månsken i mina ögon, så läser jag aldrig annat än algebra och döda språk i hans. Jag har på allt sätt sökt lyfta honom, men förgäfves. En gång ställde jag en nyutslagen törnros i ett glas på bordet under lektionstimmen. »Det der hör inte till

ämnet», sade han. En annan gång spelade jag »Sommarns sista ros» för honom. — Det var »pjunk alltsamman», sa' han; och nu inställer han lektionen, för det han inte unnar en frusen stackare förnöja sig ens åt en smula månsken. Jag undrar, om han sjelf har något barndoms- eller ungdomshem att minnas. Åh, han skulle sett, hur vackert månskenet föll öfver vårt gröna tak med de hvita skorstenarna och öfver dungen rundt omkring! — Så ofta det är vackert månsken, som nu, tycker jag mig spatsera på trädgårdsgången derhemma och lyssna till suset i furuskogen. Rätt som det är, kommer min mor bort till fönstret, *mitt* fönster, mitt och systrarnas kammarfönster, och tittar ut; det är tecken till, att jag redan glömt mig qvar derute i månskenet för länge. — O, älskade barndomshem, o, heliga barndomsminnen!

Fia (från köket med en bricka): Nu, fröken lilla, är teet och semlan inne. Ät nu, innan ungarna komma från dansskolan! Mjölgröten deras har jag redan burit upp på rummet; den blef tunn i qväll, för jag hade för lite mjöl, men det gör detsamma, för de äta bredvid, det har jag märkt.

Torborg: Verkligen?

Fia: Ja, de »lägga ihop» till både limpor och annat, det vet jag, och man kan inte förtänka dem det . . . jag flyttar till våren.

Torborg: Gör Fia? (börjar äta.) Men här ha vi ju två semlor. Hvadan kommer sig detta?

Fia: Fröken får inte misstycka . . . Jag

brukar alltid sjelf ta »påbrö't», för det är jag inte skyldig att lemna ifrån mig, men nu var jag inne hos en god vän i eftermiddag och der fick jag mig både en »doppekopp» och en »påtår», så jag kan vara af med påbrö't i qväll, och nu skall fröken inte försmå det, för det att det är en simpel piga, som bjuder.

Torborg: Det skulle jag visst inte, om jag behöfde det, Fia, tack, hederliga själ, men jag vill inte ha mer än min ranson; nej, det vill jag inte. Jag lefver i hoppet om bättre tider — och det uppehåller mig. Min älskade mor har lärt mig att hoppas och förtrösta på Gud — och att gymnastisera mig varm, om jag fryser, det har jag lärt mig sjelf. Tack, Fia! Får jag en gång ett eget hem, så skall hon och ingen annan bli min hushållerska — med pension vid fylda 60 år.

Fia (tager brickan): Håller fröken ord med det då?

Torborg: En flicka med min karaktär håller alltid ord — lita på det!

Fia: Ja, men om hon nu aldrig gifter sig (stöder brickan mot bordet)?

Torborg: Än se'n! Jag är lyckligtvis så uppfostrad, att jag på hederligt sätt kan skaffa mig ett hem ändå. Jag kan icke lida qvinnor, som gifta sig för att bli försörjda, eller män, som gifta sig af lättsinne eller för pengars skull. Det är sådant, som drager ned äktenskapet till något, som Gud visst icke vill, att det skall vara, skall jag säga Fia.

Fia: Det är sanning — och jag har aldrig vågat gifta mig, ser fröken, för jag har hundra kronor på sparbanken och jag är rädd, att karlen toge mig för pengarna. Hellre går jag, som jag går. (det ringer på tamburdörren) Se så, nu ha vi hela svärmen här. (tager brickan och går ut i köket.)

(Fyra halfvuxna flickor, två klädda i hvitt, två i rödt, inträda; en af dem bär en limpa, en ett stycke smör, inlindadt i papper; de duka upp det på bordet.)

Den första (till Torborg): Ah, se fröken Torborg är hemma!

De andra: Det visste vi aldrig!

Torborg: Men snälla flickor, hvad tänka ni på?

Den första: Vi tänkte, att fröken Torborg var med tant borta.

Den andra (inställsamt): Om vi tordes bjuda ändå! (de dela limpan sinsemellan, ta smör med brödet och äta.)

Den tredje: Ja, om vi tordes, så är det väl undt.

Alla (om hvarandra): Ja, o ja!

Den första: Jag skall gå efter en knif.

Torborg: Nej, tack, flickor! Ni borde verkligen inte våga sådant i min närvaro.

Den första (lågt till de andra): Hvad det måtte suga, då man är hungrig sjelf.

Den andra: Fia får »skalken» och lite smör också, ifall vi lemna något.

Den första (till Torborg): Snälla goda, blif inte ledsen på oss!

Den andra: Nej, blif inte ledsen på oss!

Den tredje: Tala inte om det för tant!

Den fjerde: Nej, söta fröken, gör inte det!

Alla (om hvarandra): Nej, gör inte det, gör inte det!

Torborg: Skynda er nu undan med det här och sedan upp och läs på edra lexor, så får jag spela med er sedan. (går in genom dörren till höger om pianot.)

Fia (i dörren till venster): Gröten kallnar, flickor! (öfverraskad:) Der ha vi'et. »Hvad var det jag sa' nittinio om våren!» Jo, det är just ett fint herrskap. Upp med er nu och undan med bråten!

Flickorna (om hvarandra): Fia får skalken, Fia får skalken! (de försvinna genom dörren till venster.)

Fia (samlar ihop qvarlefvorna och aftorkar bordet): Jag bryr mig inte om era skalkar. (går ut samma väg som flickorna.)

Doktor Sonnenberg (efter att hafva ringt samt knackat upprepade gånger): Hvilket förfärligt ginungagap! (ser sig omkring.) Den enda gnista, jag ser från Muspelhem, tycks hålla på att duka under för månskenet. (hostar upprepade gånger.) Fin hörsel har man då inte i denna pensionsinrättning.

Torborg (tittar i dörren): Åh, tamburdörren som jag glömde rigla! (träder ut.)

Sonnenberg: Ödmjukaste tjenare! Ingen skada skedd, hoppas jag. När man först ringer och sedan knackar och slutligen upptäcker, att det

är olåst, så stiger man på. Doktor Sonnenberg! (bugar sig) Jag söker fröken v. Sipp, som lär bo här.

Torborg (förvånad): Jaså, det är doktor Sonnenberg. (lågt:) Hvilken slående likhet! (högt:) Tant nämde för mig, att hon väntade doktorn i dagarna. Hon är för tillfället borta på en liten bjudning, men jag skall strax skicka efter henne. (vill gå.)

Sonnenberg: Det är inte så brådtom! Jag far inte med qvälltåget, utan stannar morgondagen öfver och kan söka henne då. Det är egentligen icke till henne, jag har ärende vidare, än att jag är skyldig henne ett slags redogörelse. Jag är ute på upptäcktsresa.

Torborg: Här i en liten svensk småstad? (lågt:) Om inte det svarta skägget vore, så ... (högt:) Förlåt, men jag tycker situationen är komisk här, som man icke kan upptäcka så mycket som en rullgardin en gång!

Sonnenberg (vänder sig åt alla håll): Nej, här är verkligen ganska sterilt, och hvad lyx och komfort beträffar, så tycks här vara åtskilligt öfrigt att önska. Ni sjelf, jag har ännu icke fått höra ert namn, tyckes icke riktigt passa till omgifningen.

Torborg (skrattar): Nej, kanske jag det icke gör. Mitt namn är annars Torborg Vinge. Jag är biträdande lärarinna i pensionen här och elev på samma gång, ja, det vill säga, jag tar lektioner i latin för en lärare vid stadens elementarskola.

Sonnenberg (stryker sig om skägget och tittar uppåt väggarna): Hm! Latin, jag må säga! Kanske det är doktor Isberg, af hvilken fröken tager lektioner?

Torborg: Ja, det är af doktor Isberg. Jag vet, att herrarna äro slägt, och äfven om jag inte visste det, skulle jag se det af likheten.

Sonnenberg: Ja, nog likna vi hvarandra alltid. Dessutom togo vi graden på samma gång, efter att förut på samma gång ha tagit medikofilen.

Torborg: Jaså, ja, jag har hört magister Isberg säga, att han ibland tänker på att blifva läkare, han också, och det passar han nog till, han, som är så ... så (drager på orden) förskräckligt lugn af sig.

Sonnenberg (skrattar): »I det lugnaste vattnet», fröken har väl hört ordspråket? Han är nog inte alldeles så lugn, som han visar sig i hvardagslifvet och under utöfning af sitt lärarekall. Jag känner honom från en helt annan sida, jag.

Torborg: Verkligen? Är det möjligt? Ja, nu minnes jag, att jag ett par gånger tyckt mig se tecken till känsla hos honom Det gick verkligen en skiftning öfver hans ansigte ett par gånger, när vi läste Horatius.

Sonnenberg (tager en stol och sätter sig vid bordet): Jag ber om ursäkt!

Torborg (sätter sig på andra sidan om bordet): Var så god! Jag visste icke, om jag vågade be er sitta ned här, då allt är i sådant otrefligt

skick. Vi flyttade in i förrgår, vi hafva bytt om lokal.

Sonnenberg: Jag kan förstå, att något sådant varit händelsen. (långsamt): Torborg Vinge, ett kraftfullt och poetiskt namn. Nå, och ni tycker sjelf, jag har ju ert halfva medgifvande, att ni icke är riktigt i stil med inrättningen, hvad?

Torborg (eldigt): Nej, den der lampan lyser allt för dåligt för mig. Ljus, mera ljus!

Sonnenberg: Det der tycker jag om; det ligger kraft och poesi i det, som i namnet. Torborg vill ut att kämpa, att strida — för det goda och det sanna, helt visst — Torborg Vinge... Ni finner den här verkningskretsen för trång för er?

Torborg: För trång vill jag icke säga; man har ju tillfälle att verka mycket godt som lärarinna i en skola; men det är icke det, jag känner lust och förmåga till.

Sonnenberg: Tala fritt! Jag skall icke svika ert förtroende. En upptäcktsresande känner till mycket, som är obekant för andra människor. — Kanske skulle jag kunna vara ett medel i Försynens hand till att — ni finge en verksamhet, som passade er bättre, än den ni nu innehar.

Torborg (räcker honom handen öfver bordet): Så välvillig ni är mot en varelse, som ni alls icke känner. Tack!

Sonnenberg (skakar hennes hand): Jag känner er redan mer än ni anar, ty en egenskap har ni, lik lokalen, hvarpå vi befinna oss: ni är utan rullgardiner.

Torborg (uppspringande): Så roligt, att en gång i lifvet ha råkat på en själ, som förstår en, som är olik alla de der skråpuknaturer, den tarfliga hvardagligheten bjuder på!

Sonnenberg (som också stigit upp): Tag mig för all del icke för bättre, än jag är, fast jag hoppas, att ni aldrig skall behöfva räkna mig till skråpuknaturerna, men jag har ännu icke dragit upp mina rullgardiner helt och hållet; jag ber om ursäkt, att jag håller mig till den liknelsen! Säg mig nu eder hufvudsakliga önskan med afseende på den närmaste framtiden. Ni vill icke stanna här?

Torborg: Nog ville jag hellre resa ut och missionera bland kaffrer och hottentotter, än vara i en flickpension och plugga med ett dussin flickor, hvaraf *halfva* antalet går i *dansskola* om aftnarna, och *hela* antalet går i *dvala* så lång dagen är.

Sonnenberg (småskrattande): Spelar ni med dem också?

Torborg: Med ett par af dem, och hvarje gång en sådan spellektion är slut, känner jag inom mig något, som tar sig luft i »den vansinniges sista musikaliska tanke».

Sonnenberg (skrattar): Nå, ni skulle således vilja resa?

Torborg: Ja, ack ja! Jag skulle vilja resa — från Nova Zemblas fjäll till Ceylons brända dalar — från Sulitelma till Chimborazo eller tvärtom, och hvarhelst jag i min väg funne en svidande tår, framkallad af lidandet eller sorgen, skulle jag vilja kunna aftorka den. Någon verk-

samhet i den vägen, herr doktor, tror jag skulle passa för mig.

Sonnenberg: Så väl jag fattar och förstår ert lifliga sinne, fröken Torborg!

Torborg (med hänförelse): Ja, i min sträfvan efter mera ljus skulle ligga sällheten af att utöfva barmhertighet mot mina medmenniskor. Vore jag karl, så vet jag nog, hvad jag ville bli. —

Sonnenberg: Då ville ni studera till läkare, icke sant, ni ville blifva, hvad jag tänker bli: läkare af själ och hjerta?

Torborg (i samma ton): Ja, det ville jag — och så ville jag ibland kunna sjunga till ro något af den mensklighetens smärta, som icke ger vika för jordiska läkemedel. Ser ni, doktor Sonnenberg, sådana äro egentligen mina framtidsönskningar; och i mitt hjerta ligger se'n barndomsåren liksom ett halft löfte om, att de en dag på ett eller annat sätt skola till en viss grad förverkligas. — Får jag sjunga en liten romans för er, doktor Sonnenberg?

Sonnenberg: Oändligt gerna!

Torborg (går till pianot, ackompagnerar sig och sjunger, under det Sonnenberg står bredvid):

Hvad strålen är lycklig! På kärlekens bud
Han far genom rymden, den kalla,
Och hälsar så vänligt från himlen och Gud
Till alla, till alla, till alla!

O, vore jag strålen, o, finge jag gå
Som han genom verlden den vida
Och mildt titta in i den glömdaste vrå,
Hvarhälst det fins hjertan, som lida!

Sonnenberg: Tack, fröken Vinge, tack, Torborg! Det var en liten täck romans! Under afhörandet af densamma har jag kommit min upptäckt bra mycket närmare. Jag har en syster, ungefär vid edra år, hon har egnat sig åt sjukvård och följer mig inom några veckor till Krim, der jag skall tjenstgöra som frivillig militärläkare under kriget; men hon ville hafva ett qvinligt sällskap. Skulle ni vilja börja er medicinska bana som barmhertighetssyster — det är just hvad min syster är — så blif den tredje i vårt syskonförbund och följ med oss! Hvad?

Torborg: Drömmer jag eller är jag vaken — jag måtte bestämdt drömma! — Lyckan kom alltför plötsligt för att vara en verklighet. — — Säg mig, att den är det!

Sonnenberg: Ja, den är lika verklig, som det är en verklighet, att vi stå här *utan rullgardiner* och att (rycker af sig det svarta skägget) en Isberg infriar en Sonnenbergs löfte. Nu kanske vi känna hvarandra. Hvad? (Fattar hennes hand.)

Torborg (bestört): Magistern! Magistern! (Fia och pensionärerna inkomma från köket, fröken v. Sipp från tamburen. Allmän förvåning!)

Fröken v. Sipp: Hvad i all verlden betyder detta?

Magistern (bugande sig): Det tycks verkligen tarfva en förklaring!

6000208133
Göteborgs universitetsbibliotek